

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Diplomová práce

Důchodová reforma České republiky

Zdeňka Havelková

© 2016 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Zdeňka Havelková

Provoz a ekonomika

Název práce

Důchodová reforma České republiky

Název anglicky

Pension reform in the Czech Republic

Cíle práce

Cílem diplomové práce je analyzovat důležité reformní kroky po roce 2012 a zhodnotit dopady provedených opatření v rámci důchodové reformy ČR. Přínosem diplomové práce budou vlastní návrhy a doporučení pro občany České republiky, jak se finančně zajistit na stáří.

Metodika

Diplomová práce bude rozdělena na část teoretickou a analytickou. V teoretické části práce budou vysvětleny základní pojmy a kategorie z oblasti penzijního systému. Teoretická část bude založena na literární rešerši z vybraných zdrojů dat, především z odborné literatury, údajů Ministerstva práce a sociálních věcí ČR a Ministerstva financí ČR.

V praktické části práce bude provedena analýza dosavadních změn v oblasti důchodové reformy, včetně celkového zhodnocení. Závěr diplomové práce bude obsahovat vlastní náměty a doporučení k v současné době aktuálně řešené problematice.

V diplomové práci bude využita metoda sekundárního sběru dat, analýza dokumentu, syntéza, deskripce, komparace a metody finanční matematiky.

Doporučený rozsah práce
60-80 stran textu bez příloh

Klíčové slova

důchodová reforma, penzijní systém, pilíře důchodového systému, penzijní fondy, penzijní pojištění, důchodové spoření, demografický vývoj

Doporučené zdroje informací

- CIPRA, Tomáš. Penze: kvantitativní přístup. 1. vyd. Praha: Ekopress, 2012, ix, 409 s. ISBN 978-80-86929-87-3.
- FILIP, Miloš a Roman POSPÍŠIL. Finanční poradenství: co s tou penzí. 1. vyd. Praha: Institut pro finanční poradenství, 2013, 135 s. ISBN 978-809-0545-700.
- JANDA, Josef. Zajištění na stáří: jak se co nejlépe připravit na podzím života. 1. vyd. Praha: Grada, 2012, 197 s. Finance pro každého. ISBN 978-80-247-4400-1.
- LOUŽEK, Marek. Důchodová reforma. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2014, 100 s. ISBN 978-802-4626-123.
- PIKORA, Vladimír a Markéta ŠICHTAŘOVÁ. Všechno je jinak, aneb, Co nám neřekli o důchodech, euru a budoucnosti. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 224 s. ISBN 978-80-247-4207-6.
- PŘÍB, Jan. Kdy do důchodu a za kolik. 13. aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2012, 139 s. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-4090-4.
- RUBEŠ, Lukáš. Doplnkové penzijní spoření a důchodové spoření: pro finanční poradce, zaměstnavatele a budoucí důchodce. Úvaly: Systemia, c2013, 137 s. ISBN 978-802-6038-924.
- SYROVÝ, Petr. Jak si spořit na důchod: zorientujte se v důchodové reformě. 1. vyd. Praha: Grada, 2012, 152 s. Finance (Grada). ISBN 978-80-247-4479-7.

Předběžný termín obhajoby
2015/16 LS – PEF

Vedoucí práce
Ing. Dobroslava Pletichová

Garantující pracoviště
Katedra ekonomiky

Elektronicky schváleno dne 20. 11. 2015

prof. Ing. Miroslav Svatoš, CSc.
Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 20. 11. 2015

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.
Děkan

V Praze dne 07. 02. 2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Důchodová reforma České republiky" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucí diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 29. listopadu 2016

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucí diplomové práce Ing. Dobroslavě Pletichové, za cenné rady a připomínky při psaní této práce.

Důchodová reforma České republiky

Souhrn

Diplomová práce se zabývá problematikou důchodové reformy České republiky. Penzijní systém v České republice v uplynulých několika letech prošel řadou zásadních změn. Stěžejním cílem veškerých reformních kroků je stabilizace a dlouhodobá udržitelnost celého systému související s měnící se demografickou strukturou obyvatel.

Jako hlavní jmenovatele provedených reformních úprav lze uvést: stanovení věku odchodu do důchodu, délku povinného pojištění, nastavení pravidel pro redistribuci peněz v rámci systému a motivaci občanů ke spoření vlastních prostředků.

Práce se zaměřuje na analýzu provedených reformních kroků a současný stav v oblasti penzí. Zároveň se zabývá konkrétními možnostmi zhodnocení vlastních prostředků k zajištění na stáří. Na základě získaných poznatků bylo vytvořeno doporučení pro občany České republiky, jak se finančně zajistit na stáří.

Klíčová slova: důchodová reforma, penzijní systém, pilíře důchodového systému, penzijní fondy, penzijní pojištění, důchodové spoření, demografický vývoj

Pension reform in the Czech Republic

Summary

Diploma thesis is deals with the issue of pension reform in the Czech Republic. Pension system in the Czech Republic in the past few years undergone a series of major changes. The main objective of all reforms steps is the stabilization and long-term sustainability of the entire system related to the changing demographic structure of the population.

As the main denominators of reform made adjustments can be mentioned: determining the retirement age, the length of compulsory insurance policy for the redistribution of money in the system and citizens' motivation for saving their own resources.

The work focuses on the analysis undertaken reforms and current situation in the field of pensions. It also deals with specific evaluation opportunities own means of providing for old age. Based on the findings it made recommendations for Czech citizens as financially ensure old age.

Keywords: pension reform, the pension system, the pillars of pension system, pension funds, pension insurance, retirement savings, demographics

Obsah

1 Úvod.....	12
2 Cíl práce a metodika	14
2.1 Cíl práce	14
2.2 Metodika	14
3 Teoretická východiska	17
3.1 Základní typy penzijních systémů.....	17
3.1.1 Příspěvkově definovaný systém.....	17
3.1.2 Dávkově definovaný systém.....	18
3.1.3 Hybridní systém.....	18
3.2 Základní možnosti financování důchodového zabezpečení.....	18
3.3 Rizika penzijních systémů.....	18
3.4 Obecné principy sociálního a penzijního systému.....	19
3.5 Důchodové pojištění v České republice.....	20
3.5.1 Dávky důchodového pojištění v České republice.....	21
3.6 Penzijní systém České republiky a důchodová reforma	23
3.6.1 Průběžný systém financování	23
3.6.2 Doplnkové penzijní spoření	24
3.6.3 Malá důchodová reforma	26
3.6.4 Velká důchodová reforma.....	28
3.6.5 Odborná komise pro důchodovou reformu	30
3.6.6 Možné alternativy důchodového systému v budoucnosti.....	30
3.6.7 Stanovení výše důchodu	31
4 Vlastní práce	36
4.1 Zhodnocení jednotlivých pilířů důchodového systému	36
4.2 I. PILÍŘ základní důchodové pojištění.....	36
4.2.1 Statistické údaje z oblasti penzí	37
4.2.2 Výpočet konkrétní výše důchodu	42
4.3 II. PILÍŘ důchodové spoření.....	48
4.4 III. Pilíř doplnkové penzijní spoření	51
4.5 Penze a demografický vývoj v České republice	54
4.5.1 Věkové složení obyvatel České republiky.....	55

4.6	Statistické údaje z oblasti penzí ve vybraných státech.....	57
4.7	Možnosti zajištění na stáří.....	61
4.7.1	Spoření	64
4.7.2	Investování.....	71
5	Výsledky a diskuse	76
5.1	Budoucnost důchodového systému	76
5.2	Doporučení pro občany	77
6	Závěr.....	80
7	Seznam použitých zdrojů	82
8	Přílohy	88

Seznam použitých zkratk

ČSSZ – Česká správa sociálního zabezpečení

ČSÚ – Český statistický úřad

ČNB – Česká národní banka

DB (defined benefit) – dávkově definovaný systém

DC – (defined contribution) příspěvkově definovaný systém

EU – Evropská unie

HDP – hrubý domácí produkt

HM – hrubá mzda

MF ČR – Ministerstvo financí České republiky

MPSV ČR – Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky

OECD – Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

PAYGO (pay as you go) – průběžný systém financování

VZ – vyměřovací základ

Seznam obrázků

Obrázek 1 Struktura současného penzijního systému České republiky	23
Obrázek 2 Schéma doplňkového penzijního spoření.....	26
Obrázek 3 Penzijní systém po velké důchodové reformě.....	29
Obrázek 4 Postup stanovení výše důchodu.....	31
Obrázek 5 Postup určení vyměřovacího základu.....	34
Obrázek 6 Výpočet ilustrativního příkladu č. 1	49
Obrázek 7 Výpočet ilustrativního příkladu č. 2	49
Obrázek 8 Výpočet ilustrativního příkladu č. 3	50
Obrázek 9 Výpočet ilustrativního příkladu č. 4	50
Obrázek 10 Průměrné zhodnocení vkladů ve fondech penzijního připojištění 1995 - 2015	53
Obrázek 11 Podíl obyvatel starších 65 let v % v jednotlivých krajích ČR k 31.12. 2014...55	55
Obrázek 12 Srovnání věkového složení obyvatel České republiky v roce 2015 a 2030	56
Graf 13 Podíl obyvatel ve věku nad 65 let v jednotlivých krajích ČR v roce 2014, projekce 2030 a 2050.....	57
Obrázek 14 Očekávaný počet let v důchodu ve vybraných státech podle pohlaví v roce 2014	58
Graf 15 Potřebný počet let k získání plné starobní penze ve vybraných státech v roce 2014	59
Obrázek 16 Pyramida – tzv. pasivní příjem.....	63
Obrázek 17 Investiční trojúhelník.....	71
Obrázek 18 Vývoj tržních cen zemědělské půdy 2004 - 2015	74

Seznam tabulek

Tabulka 1 Sazby pojistného na sociální zabezpečení pro rok 2016	21
Tabulka 2 Výše státních příspěvků na penzijní připojištění (Kč).....	25
Tabulka 3 Snižování procentní výměry předčasného starobního důchodu	32
Tabulka 4 Přehled redukčních hranic od roku 2011 do současnosti.....	33
Tabulka 5 Potřebná délka pojištění v letech	35
Tabulka 6 Orientační výše důchodu (Kč) dle aktuální legislativy.....	43
Tabulka 7 Pokles průměrného měsíčního příjmu v penzi oproti dřívější čisté mzdě (%)...45	45
Tabulka 8 Částka zaplaceného pojistného (Kč).....	46
Tabulka 9 Celková vyplacená částka důchodu dle délky pobírání (Kč).....	47
Tabulka 10 Počet klientů penzijních společností.....	52
Tabulka 11 Ukazatele vývoje penzijního připojištění a doplňkového penzijního spoření ..53	53
Tabulka 12 Náhradový poměr – poměr výše důchodu k průměrné čisté mzdě ve vybraných státech v roce 2014	60
Tabulka 13 Náhradový poměr penzí v zemích EU za rok 2015	61
Tabulka 14 Vybrané produkty - příjem	62

Tabulka 15 Množství naspořených prostředků	63
Tabulka 16 Výše měsíční renty při různém výnosu a počtu let čerpání	64
Tabulka 17 Výpočet ilustrativního příkladu č. 1 (Kč)	66
Tabulka 18 Výpočet ilustrativního příkladu č. 2 (Kč)	66
Tabulka 19 Výpočet ilustrativního příkladu č. 3 (Kč)	67
Tabulka 20 Přehled tarifů stavebních spořitelén – říjen 2016	69
Tabulka 21 Výpočet - přehled výnosů ze stavebního spoření Standard SSČS – 6 let.....	70
Tabulka 22 Výše měsíční splátky hypotečního úvěru při různé délce splatnosti	73

Seznam grafů

Graf 1 Závislost výše důchodu na hrubé mzdě v roce 2011 a 2015	27
Graf 2 Roční výdaje na důchody v letech 1995 - 2015	38
Graf 3 Podíl výdajů na důchody v % HDP v letech 1993 - 2015	39
Graf 4 Průměrná délka pobírání starobního důchodu uvedená (v letech)	39
Graf 5 Počet vyplácených důchodů (v letech)	40
Graf 6 Průměrná výše důchodů vyplácená důchodcům (v letech)	41
Graf 7 Počet vyplácených starobních důchodů podle výše důchodu v roce 2015.....	42
Graf 8 Průměrná čistá úroková sazba stavebního spoření pro různé částky měsíčních vkladů.....	69

Seznam příloh

Příloha 1 Důchodový věk dle pravidel platných v roce 2016.....	88
Příloha 2 Výhody a nevýhody tří pilířového systému	90
Příloha 3 Hospodaření systému důchodového pojištění v letech 1996 – 2015	91
Příloha 4 Vývoj vybraných ukazatelů penzijního připojištění a doplňkového penzijního spoření v letech 2006 – 2016 (1.pololetí)	92
Příloha 5 Náhradový poměr – poměr výše důchodu k průměrné čisté mzdě ve vybraných státech v roce 2014	93

1 Úvod

Důchodový systém České republiky v uplynulých několika letech prošel řadou zásadních změn. Na problematiku důchodového systému je nutné pohlížet v širších souvislostech, neboť zasahuje do celé řádky oborů: sociologie, demografie, ekonomie, práva a mnoha dalších. Za stěžejní problém lze považovat vysoké tempo stárnutí naší populace, které se netýká jen České republiky, ale i většiny vyspělých ekonomik. Tento fakt s sebou přináší vysokou zátěž na veřejný rozpočet nejen v oblasti vyplácení důchodů, ale například i ve zdravotnictví a sociální péči, což se do značné míry dotýká celé společnosti. Proto je nutné vytvořit dlouhodobé komplexní řešení, jež by směřovalo k trvalé udržitelnosti systému, neboť se nejedná jen o problém současných, ale především i budoucích generací.

V obecné rovině je možné uvažovat o kombinaci tří stěžejních prvků celého systému, jimiž jsou prodlužování důchodového věku, nastavení pravidel pro redistribuci prostředků v rámci důchodového systému, navýšení vlastních úspor a zdrojů jednotlivců.

K prodlužování věku odchodu do důchodu je přistupováno nejen v České republice, ale i v naprosté většině evropských zemí, neboť se jedná o jednoduchý, ale i efektivní způsob řešení, jak snížit objem potřebných prostředků. Jde zároveň o zcela logický krok vzhledem k stále se prodlužující průměrné délce dožití. Ta dle Českého statistického úřadu v roce 2014 činila v průměru 81,7 roků u žen a 75,8 u mužů, přesto i tato možnost má své hranice, a proto nemůže být aplikována bez omezení.

Podoba stávajícího penzijního systému skládajícího se z pilířů státního průběžného a fondového systému soukromého spoření se státním příspěvkem je evidentně dlouhodobě neudržitelná. To byl jeden z hlavních důvodů k provedení tzv. malé a posléze i velké důchodové reformy, která zavedla tzv. druhý pilíř, avšak byla z důvodu malého zájmu a na základě politických rozhodnutí ukončena. Většina aktuálně navrhovaných variant směřuje především k motivaci občanů ke spoření vlastních prostředků u penzijních společnostech. Nemalý význam mají i kroky vedoucí k podpoře rodin s dětmi a tím i nárůstu počtu budoucích plátců důchodového pojištění, jež jsou zcela pro celý systém, spočívající především na 1. pilíři – průběžném systému financování, klíčoví.

Je však nutné zdůraznit, že se značná část provedených opatření v plném rozsahu projeví až po dlouhém časovém horizontu v řádu několika desetiletí. Jako stěžejní problém se jeví i politická udržitelnost provedených opatření.

Právě proto je zapotřebí se soustředit i na možnosti zhodnocení vlastních úspor samotnými občany a volit i jiné vhodné alternativy, které povedou k efektivnímu zúročení prostředků a bude možné je čerpat i v penzi.

Diplomová práce se zaměřuje na analýzu provedených reformních kroků a současný stav v oblasti penzí. Zároveň se zabývá konkrétními možnostmi zhodnocení vlastních prostředků k zajištění na stáří. Na základě získaných poznatků je vytvořeno doporučení pro občany České republiky, jak se zajistit na stáří.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem diplomové práce je analyzovat reformní kroky provedené v důchodovém systému České republiky po roce 2012.

Dílčím cílem práce je vytvořit poznatkovou bázi o důchodovém systému ČR. Přínosem diplomové práce budou náměty a doporučení pro občany ČR, jak se finančně zajistit na stáří.

2.2 Metodika

Diplomová práce bude rozdělena na část teoretickou a analytickou. Teoretická část bude založena na literární rešerši, která bude zpracována s využitím metody sekundárního sběru dat a komparace především dat z odborné literatury, odborných periodik, materiálů Ministerstva práce a sociálních věcí ČR, Ministerstva financí ČR, České správy sociálního zabezpečení, Českého statistického úřadu, odborné komise pro důchodovou reformu a internetových zdrojů.

Teoretická část práce se zaměří na vymezení základních pojmů a kategorií z oblasti zkoumané problematiky a jejich právní úpravu. Konkrétně se bude jednat o základní typy penzijních systémů, možnosti financování důchodového zabezpečení, rizika penzijních systémů a obecné principy sociálního a penzijního systému, charakteristiku důchodového pojištění v České republice a dávky důchodového pojištění. Specifikován bude i penzijní systém České republiky, průběžný systém financování, doplňkové penzijní spoření, malá a velká důchodová reforma. Charakterizována bude činnost odborné komise pro důchodovou reformu a specifikována metodika stanovení výše důchodu.

V analytické části budou čerpána data z odborné literatury, Českého statistického úřadu, OECD, odborné komise pro důchodovou reformu a internetových zdrojů. Využity budou i interaktivní kalkulačky Ministerstva práce a sociálních věcí ČR, finance.cz, stavebky.cz, penze.nn.cz a golemfinance.cz.

Analytická část práce se zaměří na provedení analýzy a zhodnocení jednotlivých pilířů penzijního systému a stanovení jejich výhod a nevýhod. V rámci zkoumání I. pilíře bude provedena analýza, syntéza a komparace statistických dat zaměřená na hospodaření

důchodového účtu, podíl výdajů na důchody na HDP, délku pobírání starobního důchodu, počet a výši vyplácených důchodů. S využitím metod finanční matematiky a pomocí interaktivní kalkulačky serveru finance.cz budou provedeny výpočty, které stanoví orientační výši důchodu, pokles průměrného měsíčního příjmu v penzi oproti dřívější čisté mzdě, částky zaplacené na důchodové pojištění a celkovou vyplacenou částku důchodu.

Analýza již zrušeného II. pilíře bude provedena s ohledem na nutnost komplexního hodnocení celého důchodového systému. V rámci něj budou sestaveny ilustrativní příklady zapojení se do důchodového spoření.

V rámci vyhodnocení III. pilíře bude provedeno srovnání počtu klientů jednotlivých penzijních společností a jejich kapitálových výnosů. Současně bude provedena analýza vybraných ukazatelů a celkové průměrné zhodnocení vkladů ve fondech penzijního připojištění mezi lety 1995 – 2015.

S ohledem na úzkou provázanost penzijní problematiky a demografie bude zhodnocen demografický vývoj v České republice, věkové složení obyvatel ČR a provedena komparace struktury obyvatel ČR v roce 2015 s uveřejněnou predikcí ČSSZ v roce 2030. Zhodnocení bude provedeno i pro jednotlivé kraje v letech 2014, 2030 a 2050. Komparace vybraných ukazatelů z oblasti důchodové problematiky bude provedena v rámci vybraných států OECD a EU.

Část práce zaměřená na analýzu možností finančního zajištění na stáří se bude zabývat příjmy v penzi, pasivním příjmem a částkou spořenou na penzi, možnostmi spoření a investování. Bude zpracována pomocí metod finanční matematiky, analýzy, syntézy a komparace.

Analýza se zaměří na vybrané konkrétní možnosti spoření v podobě spořicího účtu, doplňkového penzijního spoření a stavebního spoření. U doplňkového penzijního spoření budou vypracovány ilustrativní příklady s různě vysokým měsíčním vkladem, s příspěvkem a bez příspěvku zaměstnavatele. K jejich výpočtu bude použita interaktivní kalkulačka společnosti penze.nn.cz. V rámci zhodnocení stavebního spoření bude použit ukazatel v podobě čisté úrokové sazby a sestaven ilustrativní příklad pro porovnání množství naspořených prostředků a jejich čistou úrokovou sazbu při různé výši měsíční úložky. K výpočtu bude použita interaktivní kalkulačka serveru stavebky.cz. Následně budou komparovány objemy naspořených prostředků v rámci doplňkového penzijního spoření a stavebního spoření.

V části zaměřené na investování budou aplikovány metody finanční matematiky, analýza, syntéza a komparace. Budou vymezena obecná pravidla investování, uveden ilustrativní příklad investice do nemovitosti, k jehož výpočtu bude použita hypoteční kalkulačka serveru golemfinance.cz. Pouze obecně budou zhodnoceny možnosti investování do půdy, akcií, dluhopisů a drahých kovů.

Na základě analýzy, syntézy, komparace, indukce a generalizace získaných poznatků bude nastíněn možný budoucí vývoj v oblasti penzí v České republice a sestaveno doporučení pro občany, jak se finančně zajistit na stáří.

V rámci prováděných výpočtů na interaktivních kalkulačkách budou použity následující obecné vzorce finanční matematiky, kde: n - počet období, A – anuita, S_n – budoucí hodnota v čase n , S_0 – počáteční hodnota

Pro výpočet výše pravidelné anuity (úložky) k určení požadované cílové částky bude použit fondovatel

$$A = S_n \cdot \frac{q-1}{q^n - 1}$$

Pro výpočet cílové (budoucí) částky při pravidelné úložce anuity bude použit střadatel

$$S_n = A \cdot \frac{q^n - 1}{q - 1}$$

Pro výpočet částky pravidelné splátky (anuity) k zaplacení dluhu bude použit umořovatel

$$A = S_0 \cdot \frac{(q-1) \cdot q^n}{q^n - 1}$$

3 Teoretická východiska

Problematika nastavení a fungování důchodového systému je bezesporu komplexním a stěžejním bodem pro stát a jeho fungování. Vzhledem k demografickým změnám a s tím i souvisejícími problémy byla utvořena speciální komise, jež se zabývá otázkou nastavení a funkčnosti celého důchodového systému. Podle programového prohlášení vlády České republiky z února 2014 je úkolem důchodové komise: „*Připravit komplexní a vzájemně provázaný souhrn konkrétních návrhů na změny v důchodovém systému, které přinesou jeho dlouhodobě stabilní uspořádání a přiměřenost poskytovaných dávek.*“

3.1 Základní typy penzijních systémů

Penzijní systémy můžeme členit dle celé řady kritérií. Jedná se například o systémy: povinné, dobrovolné nebo veřejné a soukromé. Obecně rozlišujeme dva základní typy penzijních systémů dle způsobu jejich financování. Jde o příspěvkově definovaný systém a dávkově definovaný systém. V praxi pak bývají nejčastěji využívány jejich vzájemné kombinace, jež lze označit jako tzv. hybridní systémy, což je případ i České republiky (Loužek, 2014).

3.1.1 Příspěvkově definovaný systém

Příspěvkově definovaný (defined contributions – DC) systém spočívá v pravidelné platbě stanovené výši procentní sazby, která je odvedena z příjmu každého účastníka, nebo případně i z příspěvku zaměstnavatele, na jeho vlastní účet. Zároveň je zde připisováno jejich případné zhodnocení, proto případná investiční rizika jsou na straně účastníka. To je také jeden z důvodů, proč vzrůstá jeho obliba. Naspořený kapitál účastníka mu je pak vyplácen v podobě doživotní annuity (Cípra, 2013).

„*Výše vyplácené penze u příspěvkově definovaného penzijního schématu závisí na celkové výši naakumulovaných prostředků, jejich zhodnocení v čase a v případě výplaty formou annuity i na průměrné délce dožití, z níž se při nákupu annuity vychází*“ (Musilová, Šlapák, Holub, 2011, s. 78).

3.1.2 Dávkově definovaný systém

Dávkově definovaný (defined benefit – DB) systém představuje způsob, kdy je předem definovaná výše dávek pomocí tzv. vyměřovacího vzorce. Ta se odvíjí od počtu odpracovaných let. Konkrétní výše příspěvků je stanovena dle předpokládaných nákladů. Všechna rizika, jak riziko dlouhověkosti tak i investiční, jsou přenesena na poskytovatele penzí (Cipra, 2013).

„Dávkově definovaná penzijní schémata zaručují účastníkům výplatu penze ve výši stanovené výpočtovou formulí za použití parametrů platných v okamžiku přiznání důchodu“ (Musilová, Šlapák, Holub, 2011, s. 78).

3.1.3 Hybridní systém

Hybridní systémy (hybrid systems) jsou v praxi se nejčastěji vyskytující systémy, neboť v sobě zpravidla kombinují, jak prvky příspěvkově definovaných tak i dávkově definovaných systémů (Bezděk, 2000). Za hybridní penzijní systém lze považovati i penzijní systém České republiky.

3.2 Základní možnosti financování důchodového zabezpečení

Mezi základní možnosti financování důchodového zabezpečení dle Cipry (2013) a Krebse (2015) náleží:

- **Státní rozpočet – daně z příjmů**
- **Příspěvky na důchodové pojištění**
- **Průběžné financování**
- **Průběžné financování s rezervním fondem**
- **Čistě fondové financování**

3.3 Rizika penzijních systémů

Všechny penzijní systémy musí čelit celé řadě nejrůznějších rizik dle Bezděka (2000) jimi především jsou následující:

- **Demografické riziko**

Nepříznivý demografický vývoj způsobený nízkou porodností, stárnutím populace a vzrůstající střední délkou života.

➤ **Riziko dlouhodobosti**

Riziko dlouhodobosti spočívá především v tom, že budou vyčerpány veškeré úspory na penzi již v průběhu života konkrétního jedince. Proti tomuto riziku je zcela odolný průběžný systém financování na rozdíl třeba od fondového způsobu financování.

➤ **Riziko kapitálového trhu**

Nejvíce je tomuto riziku vystaven fondový systém, jež musí čelit riziku inflace, fluktuaci v míře výnosnosti, ale případně i kurzovému riziku. Proto je zde velmi důležitá diverzifikace, která je v určitých případech velmi obtížná.

➤ **Rodinné riziko**

K rodinnému riziku jsou nejvíce náchylné průběžné systémy financování, jež spočívají v rozdílnosti příjmů mezi manžely, především u žen v důsledku přerušované výdělečné činnosti. Z tohoto důvodu mají ženy většinou nižší příjmy, které jsou následně i více patrné i díky rostoucí rozvodovosti.

➤ **Politické riziko**

Penzijní systémy jsou zásadně ovlivňovány politickými rozhodnutími, což s sebou přináší celou řadu rizik.

3.4 Obecné principy sociálního a penzijního systému

Sociální a i penzijní systém je založen na následujících principech:

➤ **Princip univerzality nebo-li všeobecnosti**

Rozšíření na všechny občany a zaručení pomoci v případě potřeby a ohrožení při splnění zákonných podmínek.

➤ **Princip uniformity – rovnosti**

Zabezpečení oprávněných osob dle jednotných pravidel.

➤ **Princip komplexnosti – úplnosti**

Nezbytnost a úplnost sociálního zabezpečení a širší poskytování služeb a jejich nárokovatelnost.

➤ **Princip adekvátnosti**

Přiměřenost výše jednotlivých dávek vzhledem k potřebám a se zohledněním příčinění jednotlivých účastníků.

➤ **Princip sociální garance**

Zajištění nejméně společensky uznatelné minimální životné úrovně.

➤ **Princip sociální solidarity**

Jedná se především o solidaritu osob s vyššími příjmy s osobami s nižšími příjmy a ekonomicky aktivních s osobami v situacích sociálních událostí, které jsou společensky uznatelné.

➤ **Princip ekvivalence (férovosti)**

Konečná výše důchodů je do určité míry ovlivněna příjmy konkrétního důchodce, ze kterých v průběhu své aktivní kariéry zaplatil pojistné.

➤ **Princip sociální spravedlnosti**

Důsledné uplatňování a odstranění nespravedlností v rámci systému.

➤ **Princip participace**

Spoluúčast jednotlivých občanů.

(Krebs, 2015)

3.5 Důchodové pojištění v České republice

Důchodový systém v České republice je tvořen základním důchodovým pojištěním, jak předepisuje zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění a důchodovém spoření dle zákona č. 426/2011 Sb. Zároveň od roku 2013 je tvořen i doplňkovým penzijním spořením podle zákona č. 427/2011 Sb., jež nahradilo do té doby platné penzijní připojištění se státním příspěvkem podle zákona č. 42/1994 Sb. Tento systém je zároveň doplňován produkty komerčních pojišťoven. Jako příklad lze uvést životní pojištění (MPSV ČR, 2015).

„Základní povinné důchodové pojištění je dávkově definované (DB) a průběžně financované (PAYGO), je univerzální a zabezpečuje všechny ekonomicky aktivní osoby.“ (Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2015). Právní úprava je jednotná pro všechny účastníky, s výjimkou tzv. silových rezortů, které představují například policisté, hasiči, celníci a vojáci. Zákon o důchodovém pojištění za dobu své platnosti (od 1. ledna 1996) již několikrát pozměněn. Zpravidla se jednalo o změny týkající se úpravy parametrů vedoucích k udržitelnosti celého systému a odpovídající úrovni vyplácených dávek. (MPSV ČR, 2015)

Důchodové pojištění (sociální pojištění) u nás je celé spravováno a financováno státem. Jednotlivé dávky jsou občanům vypláceny ze státního rozpočtu prostřednictvím České správy sociálního zabezpečení (ČSSZ, 2016).

Okruh povinných účastníků vyplývá ze zákona. Obecně lze rozlišit tři skupiny účastníků a to: zaměstnance, osoby samostatně výdělečně činné, osoby dobrovolně účastné se pojištění (Rytířová, 2013). Konkrétní výše sazby pro jednotlivé skupiny účastníků je rozdílná. Aktuální sazby platné pro rok 2016 se nachází v tabulce č. 1.

Tabulka 1 Sazby pojistného na sociální zabezpečení pro rok 2016

Sazby pojistného			
zaměstnavatel za zaměstnance účastné na pojištění			25 %
zaměstnanec			6,5 %
OSVČ vykonávající hlavní činnost	měsíční záloha na důchodové pojištění v minimální výši	1 972 Kč (z minimálního měsíčního VZ 6752 Kč)	29,2 %
	měsíční platba pojistného na nemocenské pojištění v minimální výši	115 Kč (z minimálního měsíčního VZ 5000 Kč)	2,3 %
OSVČ vykonávající vedlejší činnost	měsíční záloha na důchodové pojištění v minimální výši	789 Kč (z minimálního měsíčního VZ 2701 Kč)	29,2 %
	měsíční záloha na důchodové pojištění v minimální výši	115 Kč (z minimálního měsíčního VZ 5000 Kč)	2,3 %
Osoby dobrovolně účastné na důchodovém pojištění		1 891 Kč (z minimálního měsíčního VZ 6752 Kč)	28 %

Zdroj: MPSV, Šubrt a kol., 2016, vlastní zpracování

3.5.1 Dávky důchodového pojištění v České republice

V rámci dávek důchodového pojištění jsou u nás vypláceny starobní, invalidní a pozůstalostní důchody.

Starobní důchod

„Hlavním smyslem starobního důchodu je zabezpečit občana (pojištěnce) v situaci, kdy vzhledem k vyššímu věku nebude schopen získat prostředky pro uspokojení svých potřeb prostřednictvím vlastní ekonomické aktivity“ (Kaczor, 2015 s. 64).

Rozhodujícími kritérii pro vznik nároku a výši starobního důchodu jsou věk a délka pojištění. Důchodový věk je pro jednotlivé účastníky v současné době rozdílný pro muže a ženy, u kterých je zohledňován počet vychovaných dětí. To však platí pro ženy narozené do roku 1975. Ten je určen dle data narození a je možné jej dohledat v aktuálních tabulkách, které zveřejňuje Česká správa sociálního zabezpečení (Janda, 2013).

Pro rok 2016 je důchodový věk stanoven pro muže 63 let a pro bezdětné ženy 62 let, ženy s jedním vychovaným dítětem 60 let a osm měsíců, v případě dvou dětí pak 59 let a čtyři měsíce. Potřebná délka pojištění musí dosahovat alespoň 32 let. (ČSSZ, 2016). Úplná tabulka s přehledem potřebného věku, který je platný pro rok 2016 se nacházejí v přílohách (č. 1). Požadovaná doba pojištění je uvedena v tabulce č. 5 na straně 34.

Invalidní důchod

Invalidní důchody členíme do tří stupňů a to dle stupně invalidity. Zároveň je k jeho získání také nutné splnit potřebnou dobu pojištění, jejíž část je nutné mít před vznikem invalidity. Aktuálně je možné jej pobírat nejvýše do 65 let věku. Kdy vzniká nárok na starobní důchod. Stupeň invalidity je určen dle poklesu pracovní schopnosti.

1. stupeň o 35 – 49 %
2. stupeň o 50 -69 %
3. stupeň o nejméně 78 %

(Rytířová, 2013)

Pozůstalostní důchody

Pozůstalostní důchody jsou vypláceny oprávněným osobám po úmrtí účastníka. Stejně jako starobní penze se skládají ze dvou složek a to základní výměry, jež je stejně velká jako u starobních důchodů a procentní výměry. Důležitým faktem je, že lze souběžně pobírat starobní a pozůstalostní důchod (Zákon č. 155/1995 Sb).

Vdovský a vdovecký důchod

Výše vdovského nebo vdoveckého důchodu je odvozena od procentní výměry starobního případně invalidního důchodu (3. stupně) a dosahuje výše 50 % jejich procentní výměry, na níž by měla případně dotyčná osoba nárok v době úmrtí (Cipra, 2012).

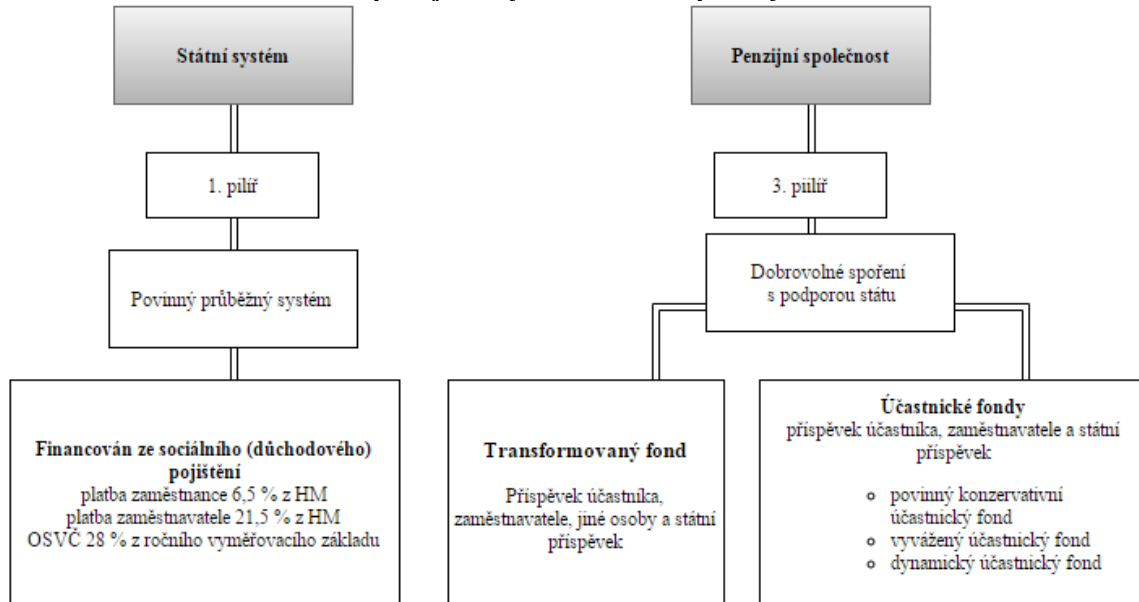
Sirotčí důchod

Nárok na sirotčí důchod vzniká nezaopatřenému dítěti v případě, kdy zemřel jeho rodič, případně osvojitel, nebo osoba co převzala dané dítě do péče nahrazující péči rodičů a to rozhodnutím soudu, jež dítě svěřil do péče jiné osoby nebo výchovy manželů. Zároveň je nutné, aby byla splněna a dodržena podmínka v dosažení alespoň poloviny délky povinného pojištění (Šubrt a kol., 2016).

3.6 Penzijní systém České republiky a důchodová reforma

Penzijní systém České republiky v uplynulých několika letech prošel celou řadou zcela zásadních změn v podobě tzv. malé a velké důchodové reformy. Dnešní systém je tvořen dvěma pilíři. První pilíř – průběžný systém financování je financován ze sociálního pojištění. Druhý pilíř – doplňkové penzijní spoření, které je zcela dobrovolné, je tvořeno příspěvků účastníků, státu a případně i zaměstnavatele. Podoba dnešního penzijního systému je znázorněna na následujícím obrázku č. 1.

Obrázek 1 Struktura současného penzijního systému České republiky

Zdroj: MPSV ČR, MF ČR, ČSSZ, vlastní zpracování, 2016

3.6.1 Průběžný systém financování

Průběžný systém financování tzv. 1. pilíř (Pay as you go – PAYGO) je založen na mezigenerační společenské solidaritě. Prostředky, které jsou vybrány, jsou

bezprostředně přerozděleny mezi oprávněné uživatele. Nevytváří se žádný fond. Systém je možné ještě členit na dávkově definované (DB) a příspěvkově definované (DC) systémy. Vznik nároku na důchod je dán účastí na důchodovém pojištění. Výše důchodu se odvíjí dle tzv. výpočtového základu, jež se odvozuje od odvedeného pojistného a počtu odpracovaných let. Tento systém je velmi náchylný na demografické výkyvy (Loužek, 2014).

Jako veškeré penzijní systém, tak i ten průběžný má své výhody a nevýhody.

Výhody průběžného systému

- Zajištění penzí i slabším
- Možnost pružné reakce v případě problémů
- Nedochází ke kapitálovým ztrátám
- Větší prostor pro politická rozhodnutí

(Filip, Pospíšil, 2013a)

Nevýhody průběžného systému

- Politické riziko – riziko změn parametrů systému
- Ekonomické riziko – ekonomický vývoj
- Riziko efektivity – výběr prostředků
- Demografické riziko – poměr plátců a příjemců

(Filip, Pospíšil, 2013a)

3.6.2 Doplnkové penzijní spoření

Doplnkové penzijní spoření (obrázek č. 2) tzv. 3. pilíř dle zákona č. 427/2011 Sb. představuje alternativu spoření se státním příspěvkem a od 1.1.2013 nahradilo stávající penzijní připojištění, ve kterém bylo možné spořit od roku 1995 a upravoval jej zákon č. 42/1994 Sb. Naspořené prostředky byly převedeny do transformovaného fondu, jež je součástí stávajícího 3. pilíře (Rubeš, 2013).

Jedná se o výhodnou formu vlastního dlouhodobého pravidelného spoření, protože nabízí možnost podpory státu v podobě příspěvku a daňových úlev viz. tabulka č. 2, která zachycuje výši státních příspěvků od roku 1994 do současnosti.

Zároveň do něj mohou svým zaměstnancům přispívat i zaměstnavatelé. Vstup do 3. pilíře je zcela dobrovolný, spoření lze kdykoliv pozastavit, ale i ukončit. Naspořené prostředky jsou zhodnocovány dle zvolené strategie. Prostředky lze vybrat jednorázově, nebo si je nechat vyplácet postupně, případně i formou tzv. předdůchodu pouze v případě naspoření dostatečného množství prostředků a nejdříve však 5 let před dosažením na řádný starobní důchod (Pospíšil, Filip, 2013).

Tabulka 2 Výše státních příspěvků na penzijní připojištění (Kč)

Měsíční příspěvek účastníka	Státní příspěvek 1994 - 1999	Státní příspěvek 2000 - 2012	Státní příspěvek od 2013
100	40	50	0
200	72	90	0
300	96	120	90
400	112	140	110
500	120	150	130
600	120	150	150
700	120	150	170
800	120	150	190
900	120	150	210
1000 a více	120	150	230

Zdroj: MPSV ČR, ČSSZ, vlastní zpracování

Výhody doplňkového penzijního spoření

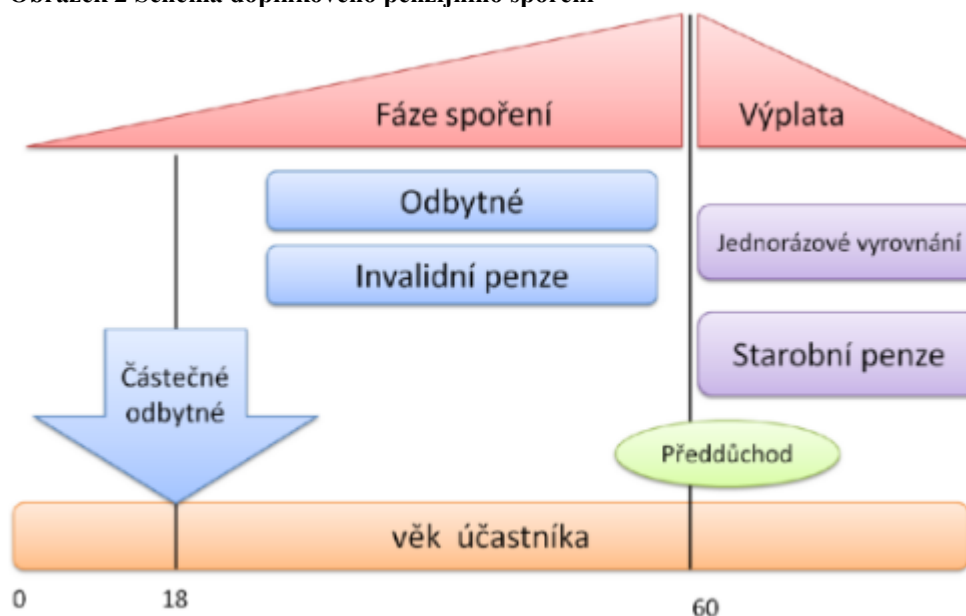
- Dobrovolný vstup
- Možnost kdykoliv ukončit
- Státní příspěvek až 2760 Kč/rok (2016)
- Snížení daňového základu až o 12 000 Kč/rok tzn. úspora až 1 800 Kč/rok na dani z příjmu (2016)
- Možný příspěvek od zaměstnavatele
- Varianta výběru všech prostředků najednou
- Průběžné zhodnocování peněz dle zvolené strategie
- Možnost předdůchodu lze nejdříve až 5 let před dovršením důchodového věku
(Rubeš, 2013)

Nevýhody doplňkového penzijního spoření

- Stabilita penzijní společnosti

- Vývoj na kapitálových trzích
 - Riziko nízkých úložek
- (Rubeš, 2013)

Obrázek 2 Schéma doplňkového penzijního spoření

Zdroj: www.bankovni-gramotnost.cz, 2016

3.6.3 Malá důchodová reforma

Malá důchodová reforma začala platit od 30.9.2011. Neměla vliv na již vyplácené důchody. Představovala změnu ve výpočtu důchodů a to parametrickém vztahu základní výměry vůči průměrné mzdě. Navýšení výpočtového základu a to konkrétně z důvodu, ke kterému došlo na popud Ústavního soudu České republiky. Soud zrušil dosavadní způsob redukce osobního vyměřovacího základu (OVZ) s odůvodněním přílišné solidárnosti a malého zohlednění zásluhovosti a to s účinností odloženou na 30.9.2011 (Vostatek, Zborník, Fiala, 2012).

V praxi to tedy znamenalo zavedení třetí redukční hranice na úrovni čtyřnásobku průměrné mzdy. Z částky nad tuto hranici bylo započítáváno 10 % do tzv. OVZ.

Zároveň s tím došlo ke zrychlení zvyšování věku odchodu do důchodu od 1.1. 2012 u žen o šest měsíců ročně a u mužů o dva měsíce za rok, tak aby došlo ke sjednocení důchodového věku jak pro muže tak i ženy, u kterých nebude v budoucnu zohledňován počet vychovaných dětí, tak jako doposud.

Další provedenou změnu představovaly změny v jednoznačném stanovení pravidel pro valorizaci důchodů. Je odvozována z růstu indexu spotřebitelských a růstu reálných mezd. V rámci tzv. malé důchodové reformy zároveň došlo k poklesu předčasné penze. Byl snížen výpočtový základ z 1,2 na 0,9 %. Zrušeno bylo i tzv. odbytné pro vdovce a vdovy. Dalším pravidlem platným však až od 31.12.2011 bylo zkrácení doby pro opětovný vznik nároku na vdovský či vdovecký důchod z pěti na dva roky (ČSSZ,2016).

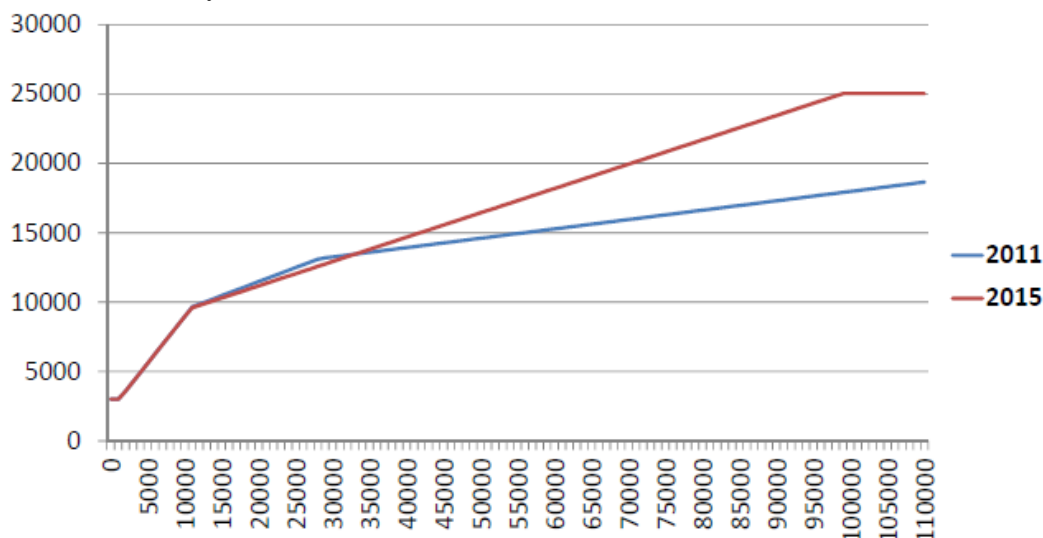
Konkrétně tedy došlo k následujícím změnám u redukčních hranic, kterou upravovala příslušná vyhláška ministerstva práce a sociálních věcí.

1. redukční hranice do 44 % průměrné mzdy zápočet ze 100 % zůstala nezměněna
2. redukční hranice z částky nad první redukční hranici do druhé redukční hranice 116 % průměrné mzdy klesl zápočet z 30 % na 29 %.
3. redukční hranice – z částky nad druhou do třetí redukční hranice zápočet 400 % průměrné mzdy pokles z 13 % na 10 %.

Nad 3. redukční hranici bylo nově započítáváno 10 %.

V praxi to znamenalo, jak vyplývá z materiálů ČSSZ, že se tato změna negativně dotkla především osob, jejichž příjem dosahoval částek cca od 10 990 do přibližně 34 000 Kč. Konkrétně u nich došlo k poklesu důchodu o 1 až 170 Kč. Penze nepřevyšující 10 990 neměla nikterak ovlivnit (MPSV, 2016). U občanů s příjmy přesahujícími částku 34 000 penze narostly, což dokládá i následující graf č. 1 zachycující závislost důchodu na hrubé mzdě v roce 2011 a 2015.

Graf 1 Závislost výše důchodu na hrubé mzdě v roce 2011 a 2015

Zdroj: Vostatek, 2015

3.6.4 Velká důchodová reforma

Velká důchodová reforma byla veřejnosti představena v únoru roku 2011. Schválena byla v listopadu 2011. V platnost vstoupila v lednu 2013. Důchodová reforma byla iniciována z důvodu neustále vzrůstajících nároků na průběžný systém, neboť dochází k zásadním změnám v počtu pracujících a lidí v penzi. Tím i vzrůstají nároky na prostředky na financování důchodů a tlak na veřejný rozpočet.

Hlavním cílem tzv. velké důchodové reformy bylo snížení závislosti občanů na státu v penzi, diverzifikaci rizika a zvýšení vlastní odpovědnosti občanů, snížení mezigeneračních transferů a posílení zásluhovosti. Z údajů MPSV vyplývá, že cca 95 % všech příjmů penzistů tvoří právě důchod ze základního důchodového pojištění a je zároveň velmi solidární. Tudíž lze tento systém financování penzi označit za velmi nestabilní a náchylný především k demografickým změnám. Proto vznikl návrh na možnost vyvedení části vlastních prostředků do soukromého důchodového spoření v rámci tzv. důchodových fondů. Cílem bylo rozšířit tak starý penzijní systém skládající se ze dvou pilířů o další a vytvořit tak systém tří pilířů.

Důchodové spoření

Důchodové spoření tzv. 2. pilíř fungovalo od 1.1.2013, avšak bylo ukončeno k 31.12.2015. Možnost vstoupit do tohoto pilíře byla do 30.6. 2015, proto aby nedocházelo k jeho spekulativnímu zakládání z důvodu možnosti vyvedení peněz z 1. pilíře na svůj vlastní účet, protože již bylo avizováno jeho zrušení a navrácení naspořených prostředků klientům (Šichtařová, 2016).

V rámci tohoto 2. pilíře si jednotliví účastníci mohli dobrovolně spořit na individuálním důchodovém účtu. Klienty se mohly stát osoby, kterým nebyl přiznán starobní důchod a zároveň jim bylo více než 18 let. Nicméně existovalo omezení pro osoby starší 35 let, které se do systému směly zapojit jen do 30.6.2013. Lidé, co dosáhli věku 35 let v daném roce se do spoření směli zapojit pouze do konce příslušného kalendářního roku (Rubeš, 2013).

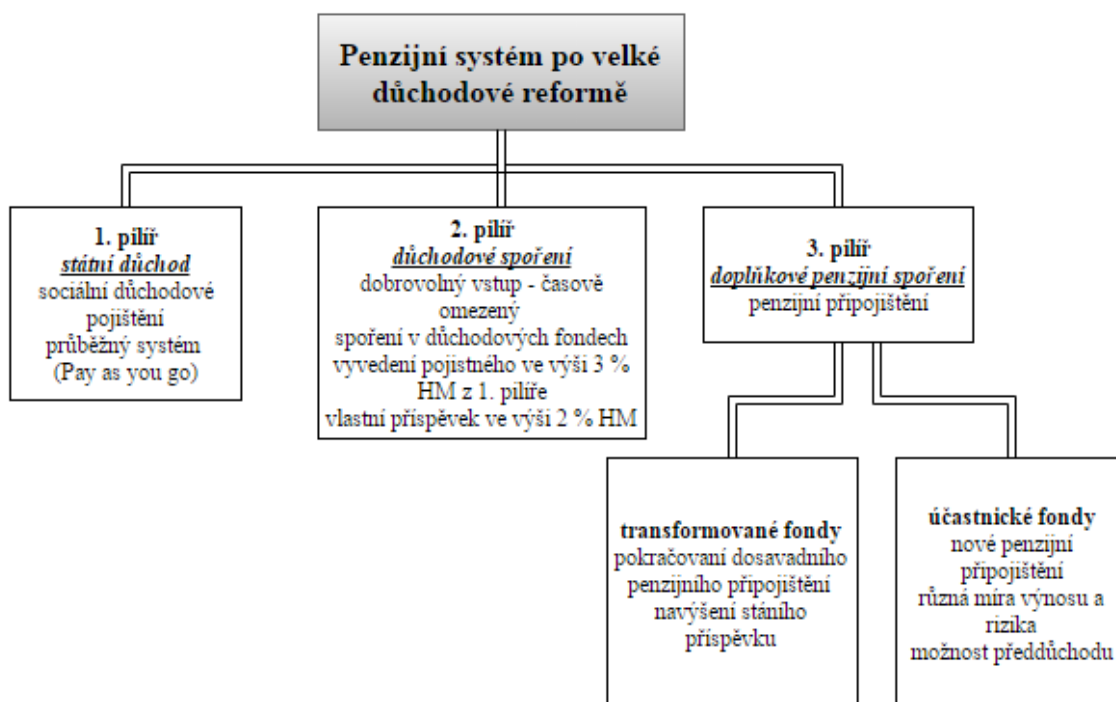
Původně bylo plánováno, že po vstupu do tohoto systému nebude z něj možné vystoupit až do přiznání starobního důchodu. Výše spoření činila: 3 % z vyměřovacího základu (tzn. snížení odvodu na sociálním pojištění z 28 na 25 %) a 2 % vyměřovacího základu, které zaplatí účastník navíc. Z důvodu snížení odvodu na sociálním pojištění

dochází ke snížení sazby procentní výměry z 1,5 na 1,2 %. Proto účastníci 2. pilíře mají po jeho skončení možnost dobrovolně doplatit rozdíl ve výši odvedeného pojistného, tak aby jim nebyla krácena penze z 1. pilíře za příslušné období. Zároveň účastníkům byly ukončeny smlouvy a došlo k jejich vypořádání dle zákonem stanovených pravidel, k němuž mělo dojít do 31.3. 2016 (MPSV ČR, 2016).

Peníze vložené do 2. pilíře penzijní společnost investovala v rámci čtyř investičních fondů dle rozhodnutí klienta. Jednalo se o: důchodový fond státních dluhopisů, konzervativní důchodový fond, vyvážený důchodový fond a dynamický důchodový fond (Srovnej, 2012).

V rámci tohoto pilíře si dle údajů ČSÚ prostředky spořilo přibližně 84,5 tisíce lidí, což neodpovídalo původním předpokladům, které uvažovali o minimálně statisících klientů. To lze také označit jako jeden z hlavních důvodů, proč došlo ke zrušení tohoto pilíře. Zároveň je nutné uvést, že v rámci penzijních fondů mohou jednotlivci prostředky investovat i nadále a to individuálně a zcela dobrovolně dle pravidel příslušných společností. Schéma penzijního systému po reformě se nachází na následujícím obrázku č. 3.

Obrázek 3 Penzijní systém po velké důchodové reformě

Zdroj: MPSV ČR, Cipra, 2012, vlastní zpracování

3.6.5 Odborná komise pro důchodovou reformu

První důchodová komise vznikla v roce 2004. Stávající odborná komise pro důchodovou reformu byla založena v roce 2014 na základě koaliční smlouvy a zároveň i programového prohlášení vlády. Působí pod záštitou ministerstva práce a sociálních věcí a ministerstva financí.

Má za úkol provést zhodnocení stavu a vývojových trendů českého důchodového systému se zaměřením na demografii, sociologii, ekonomii a vytvořit návrhy na pokračování důchodové reformy, jež povedou ke stabilizaci důchodového systému v dlouhodobých perspektivách a zároveň budou akceptovatelné napříč politickým spektrem a přijatelné i pro občany. Jejími členy jsou odborníci zmiňovaných oborů, zástupci parlamentních stran, sociální partneři, představitelé občanských a profesních sdružení, asociací. Jednotlivých jednání se účastní zástupci zmiňovaných ministerstev a dalších institucí (Odborná komise pro důchodovou reformu, 2016).

Komise uvažuje o takových změnách penzijního systému, které povedou ke přiměřeným, důstojným důchodům, posílení principu zásluhovosti, narovnání transferů mezi rodinou a společností. Konkrétně se tedy jedná o mechanismus nastavení důchodového věku, valorizaci penzí, vyváženosti systému, zachování principu zásluhovosti, kroky vedoucí k motivování vytváření vlastních dlouhodobých úspor občany (Odborná komise pro důchodovou reformu, 2016).

3.6.6 Možné alternativy důchodového systému v budoucnosti

Často skloňovanou variantou úpravy stávajícího penzijního systému je zavedení tzv. rovného důchodu, kdy by došlo k rozdělení důchodového systému na dvě části. Solidární část představující tzv. rovný důchod na úrovni 30 % hrubé mzdy a druhou část plynoucí ze sociálního pojištění ve výši, dle toho, kolik daný účastník do systému přispěl.

Jedná se o variantu, kterou předložil jeden ze členů stávající důchodové komise Jaroslav Vostatek již v roce 2015. Jde o velmi progresivní metodu, jež by značně snížila zátěž prvního pilíře. Díky jeho potlačení by výrazně vzrostla odpovědnost každého jedince k vlastnímu zajištění na stáří (Vostatek, 2015).

Dalšími alternativami jsou tzv. sdílené penze, kdy by docházelo ke sdílení výpočtu výpočtového základu u manželů, který by byl počítán za roky společného soužití, aby byl

srovnán rozdíl ve výši penzí mezi manželi. Doba výpočtu společného výpočtového základu by byla ukončena rozvodem, nebo odchodem jednoho z manželů do důchodu (Tůma, 2015).

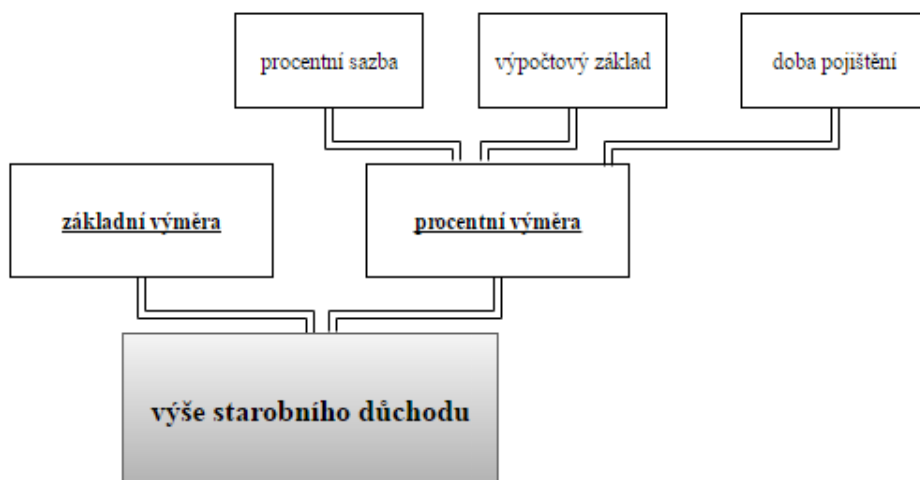
Méně známou variantou jsou pak tzv. dětské penze, které jsou koncipovány jako univerzální dávky nezávislé na výši příjmů. Jde o projekt, kdy by starobní penze byla poskytnuta rodičům se třemi a více dětmi. Rodičům s jedním dítětem by vznikl nárok na 1/3 dětské penze, rodičům se dvěma dětmi 2/3. Bezdětní by pak neměli nárok na nic, protože neinvestovali prostředky do péče a vzdělání dětí. Tato reforma má za úkol odstranit znevýhodnění rodin s dětmi při stávajícím průběžném systému financování. Bezdětní a osoby s méně dětmi by si měli platit povinné soukromé pojištění (Vostatek, 2016).

3.6.7 Stanovení výše důchodu

Podmínkou k přiznání starobního důchodu je dosažení důchodového věku (příloha č. 1) a potřebné délky pojištění. Každý důchod je složen ze dvou složek tzv. základní výměry a procentní výměry.

Základní výměra je shodná pro všechny důchody a představuje pevně stanovenou částku, která činí 9 % průměrné mzdy. Ta pro rok 2016 dosahuje výše 2440 Kč za měsíc. Dle uveřejněných informací by v roce 2017 měla činit 2550 Kč. Procentní výměra je naopak stanovována individuálně pomocí tzv. procentní sazby, výpočtového základu a dle doby pojištění, jak znázorňuje příložený obrázek č. 4 zachycující postup stanovení výše důchodu (ČSSZ, 2016).

Obrázek 4 Postup stanovení výše důchodu

Zdroj: ČSSZ, Cipra, 2012, vlastní zpracování

Procentní výměra

Procentní výměra představuje defakto zásluhovou složku důchodu. Její výše je určena na základě procentní sazby, výpočtového základu a délky pojištění.

Výše procentní výměry dosahuje 0,9 % výpočtového základu za prvních 360 kalendářních dnů a 1,5 % výpočtového základu od 361 dne. Tudiž za každý rok pojištění dochází k navýšení procentní výměry o 1,5 %. Naopak při přiznání předčasného starobního důchodu dochází k jeho krácení procentní výměry z výpočtového základu viz. následující tabulka č. 3.

Tabulka 3 Snižování procentní výměry předčasného starobního důchodu

počet chybějících kalendářních dnů	snížení procentní výměry VZ v %
90 a méně	0,9
91-180	1,8
181-270	2,7
271-360	3,6
361-450	4,8
451-540	6
541-630	7,2
631-720	8,4
721-810	9,9
811-900	11,4
901-990	12,9
991-1080	14,4
1081 a více	15,9

Zdroj: MPSV ČR, ČSSZ, vlastní zpracování

V případě další výdělečné činnosti zakládající účast na důchodovém pojištění dochází k nárůstu procentní výměry.

Dle následujících pravidel:

1. Starobní důchod není pobírán – procentní výměra je navyšována o 1,5 % výpočtového základu za každých 90 dnů výdělečné činnosti
2. Starobní důchod je pobírán z poloviny dle vyměřené výše – výpočtový základ narůstá o 1,5 % za každých 180 dnů výdělečné činnosti.
3. Starobní důchod je pobírán v jeho plné výši – pak dochází k nárůstu procentní výměry o 0,4 % výpočtového základů za každých 360 výdělečné činnosti.

(ČSSZ, 2016)

Výpočtový základ

Výpočtový základ je určen na základě tzv. osobního vyměřovacího základu. Jedná se o kíčový prvek pro stanovení procentní výměry.

Osobní vyměřovací základ představuje průměr všech hrubých příjmů, jež byly dosaženy v rámci tzv. rozhodného období vynásobený koeficientem nárůstu. Toto období dle současných pravidel začíná v roce následujícím roku, v němž bylo dosaženo 18 let. Ukončeno je v kalendářním roce, který bezprostředně předchází roku před přiznáním důchodu. Zároveň jsou zohledňovány příjmy dosažené až od roku 1986.

„Roční vyměřovací základ pojištěnce je úhrn všech příjmů daného pojištěnce za příslušný kalendářní rok“ (Cipra, 2012, s. 313). Ten je pak vynásoben koeficientem nárůstu všeobecného vyměřovacího základu pro příslušný kalendářní rok. Jednotlivé RVZ jsou pak sečteny a je stanoven tzv. osobní vyměřovací základ, který představuje průměrnou hodnotu všech ročních vyměřovacích základů zaznamenaných v rámci rozhodného období. Osobní vyměřovací základ je poté redukován pomocí tzv. redukčních hranic. Součtem redukováných částek je určen výpočtový základ. Redukční hranice dle slovníku sociálního zabezpečení 2015, s. 84: *„Redukční hranice stanoví, jak se bude při stanovení výpočtového základu krátit (redukovat) OVZ, z něhož se důchod počítá.“*

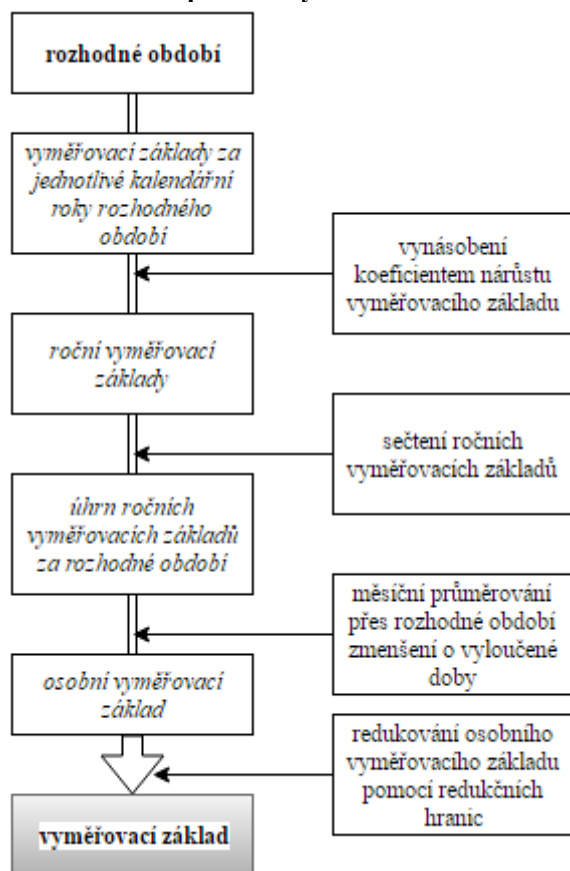
Schéma postupu pro určení výpočtového základu je znázorněno v následujícím obrázku č. 5. Aktuálně jsou stanoveny dvě redukční hranice. První představuje 44 % průměrné hrubé mzdy (rok 2016 11 883 Kč). Příjmy do této hranice jsou započteny v plné výši. Druhá redukční hranice (2016) je do výše čtyřnásobku průměrné mzdy 108 024 Kč. Příjmy do výše druhé redukční hranice jsou započteny z 26 %. Výdělek nad 108 034 Kč není nikterak zohledněn. V následující tabulce č. 4 se nachází přehled redukčních hranic mezi léty 2011 až dosud.

Tabulka 4 Přehled redukčních hranic od roku 2011 do současnosti

	před MDR 2011	2012	2013	2014	2015 - dosud
do 1. redukční hranice	100%	100%	100%	100%	100%
od 1. do 2. redukční hranice	29%	28%	27%	26%	26%
od 2. do 3. redukční hranice	13%	16%	19%	22%	0%
nad 3. redukční hranici	10%	8%	6%	3%	0%

Zdroj: MPSV ČR, ČSSZ, vlastní zpracování

Obrázek 5 Postup určení vyměřovacího základu

Zdroj: MPSV ČR, ČSSZ, Cipra, 2012, vlastní zpracování

Doba pojištění

Doba pojištění představuje období, ve kterém bylo odváděno důchodové pojištění a je počítána v kalendářních dnech. Jak již bylo uvedeno, tak podmínkou získání nároku na starobní důchod je odpracování určitého počtu let. V letošním roce (2016) to je alespoň 32 let. Jak je patrné v následující tabulce č. 5, tak dochází k výraznému nárůstu potřebné doby pojištění. Zároveň je možné potřebnou dobu pojištění doplatit dle zákonem upravených pravidel a být dobrovolným účastníkem důchodového pojištění (ČSSZ, 2016).

Náhradní doba pojištění představuje období, kdy se doby pro nárok na odchod do důchodu je započítávána buď ze 100 % nebo pouze z části 80 %. Jde o období, kdy důchodové pojištění nebylo placeno, ale přesto je tento časový úsek určitým poměrem započten do tzv. odpracovaných let. Mezi náhradní doby pojištění se například řadí: péče o dítě do 4 let věku, péče o bezmocnou, závislou osobu, studium, evidence na úřadu práce, případně i vykonávaná vojenská služba a pobírání invalidního důchodu (ČSSZ, 2016).

Tabulka 5 Potřebná délka pojištění v letech

dosažení důchodového věku v roce	potřebná doba pojištění v letech
před rokem 2010	25
2010	26
2011	27
2012	28
2013	29
2014	30
2015	31
2016	32
2017	33
2018	34
po roce 2018	35

Zdroj: MPSV ČR, ČSSV, vlastní zpracování

Minimální důchod

Výše minimálního důchodu není ze zákona pevně stanovena, avšak k ní lze dojít pomocí jednoduchého výpočtu, kdy k základní výměře přičteme minimální částku výpočtového základu. Z toho vyplývá, že minimální výše stobního důchodu v roce 2016 dosahuje hodnoty 3210 Kč. 2440 Kč - základní výměra a 770 Kč - procentní výměra (MPSV, ČSSZ, 2016).

4 Vlastní práce

4.1 Zhodnocení jednotlivých pilířů důchodového systému

V této části je provedeno zhodnocení výhod a nevýhod jednotlivých pilířů tří pilířového důchodového systému a jsou zde uvedeny statistická data související s jednotlivými pilíři a provedeny konkrétní výpočty. Byl vytvořen přehled obecných výhod a nevýhod jednotlivých pilířů, který se nachází v přílohách č. 2.

4.2 I. PILÍŘ základní důchodové pojištění

Základní důchodové pojištění tzv. 1. pilíř je provozován státem. Jedná se tedy o průběžně financovaný systém, který je postaven na principu Pay as you go, proto nedochází ke kapitálovým ztrátám. Zároveň je možné pružně reagovat na probíhající změny. Financován je z příspěvků na sociální pojištění, které je pro všechny dle příslušných podmínek povinné, ale účast může být i dobrovolná. Odvedená částka se odvíjí od výše příjmů. Vyplácené prostředky patří mezi mandatorní výdaje. Tento pilíř je založen na principu solidárnosti.

Obecně lze říci, že v českém důchodovém systému zcela jednoznačně převažuje redistribuce sociálního charakteru nad pojistnými prvky. To rozhodně dokládá i údaj zveřejněný organizací pro hospodářskou spolupráci (OECD) v podobě tzv. indexu progresivity, který v ČR v roce 2013 dosahoval hodnoty 62,2 % (Vostatek, 2016).

„Index progresivity je indikátorem míry zásluhovosti v systému. Hodnoty 100 % nabývá v plně solidárním systému (důchody jsou konstantní bez ohledu na výši příjmu) a hodnoty 0 % nabývá při plně zásluhovém systému“ (MPSV, 2012).

Z hodnoty 62,2 % je patrné, že Česká republika se řadí mezi velmi solidární státy, protože například v sousedních zemích dosahoval tento ukazatel výrazně nižších hodnot. Konkrétní výše (2013) byly: Německo 26,8 %, Rakousko 27,9 %, Slovensko 13,9 % a v případě Polska pouhé 1 % (Vostatek, 2016).

Jako nevýhody lze považovat závislost systému na politických rozhodnutích, povinnou účast, efektivitu výběru, nenárokovatelnost odvedených prostředků, vysokou míru solidarity, náchylnost vůči demografickým změnám a ekonomickým výkyvům.

Podrobný přehled hospodaření důchodového systému mezi lety 1996 – 2015 se nachází v přílohách č. 3. Jak vyplývá z údajů ministerstva financí, tak první pilíř je od roku 2009 v deficitu. V roce 2015 dosáhl schodu 28,207 mld. korun oproti příjmům 361,612 mld. Kč a výdajům 395,219 mld. Kč., které představovaly 77 % veškerých výdajů MPSV. Výdaje na správu dosáhly částky 5,3 mld. Dle informací o státním rozpočtu na rok 2016 by výdaje na dávky důchodového pojištění měly činit 391,2 mld. Kč. Tato částka odpovídá 71,9 % veškerých výdajů MPSV. Přehled ročních výdajů na důchody mezi roky 1995 -2015 se nachází na přiloženém grafu č.2, na straně 38, v části se statistickými údaji, ze kterého jsou zcela patrné neustále vzrůstající výdaje na důchody.

Dle zveřejněných údajů ČSÚ průměrná výše starobní penze u nás ke konci června 2016 dosahovala částky 11 422 Kč. Vyšší penzi pobírali muži 12 625 Kč a 10 365 Kč ženy. Jak je patrné z dat zveřejněných ČSSZ ke konci března, tak nejčastěji vyplácená penze se pohybuje v rozmezí 10 000 – 10 999 Kč, kterou pobíralo 299 932 osob. Nadprůměrný důchod v částce přesahující 12 000 Kč pobíralo více než 639 000 důchodců. Vše je podrobněji uvedeno v následující části, která obsahuje statistická data.

4.2.1 Statistické údaje z oblasti penzí

V této části práce jsou uvedeny vybrané statistické údaje vztahující se k oblasti důchodů, které jsou k dispozici v rámci informací zveřejněných příslušnými institucemi, které se zabývají problematikou penzí.

Hospodaření systému důchodového účtu a roční výdaje na důchody

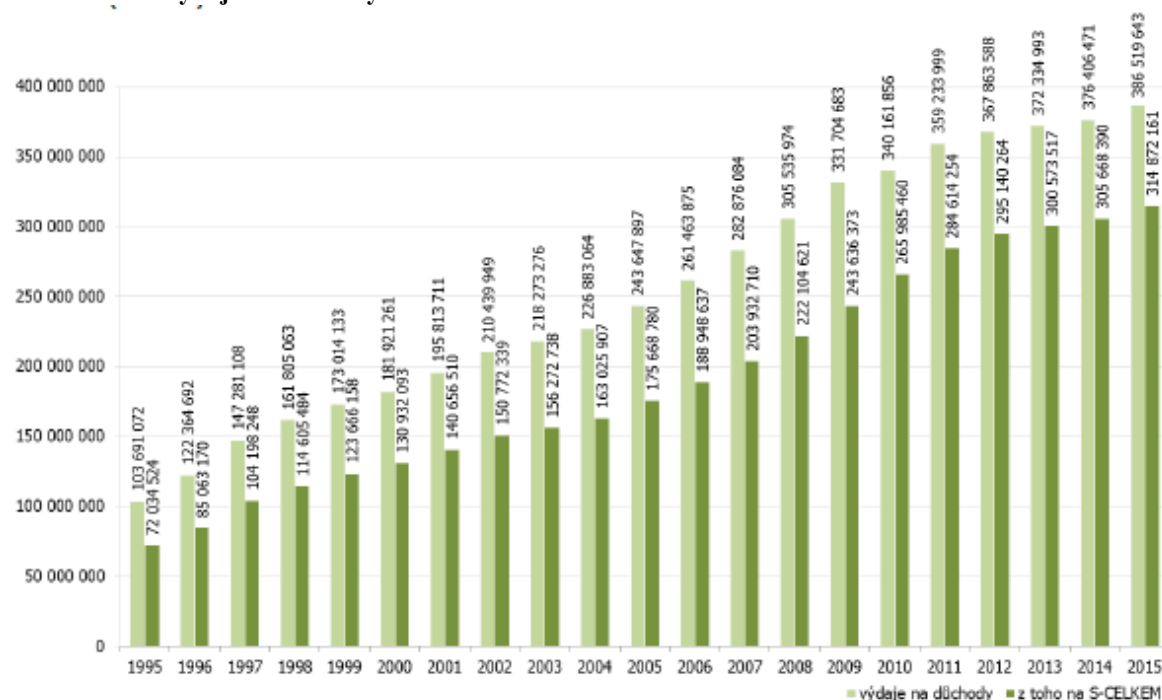
Přehled hospodaření důchodového účtu se nachází v přílohách (č. 3). Saldo důchodového účtu je od roku 2009 v deficitu, který se rok od roku prohlubuje o několik desítek miliard korun. Hospodaření za rok 2015 dosáhlo schodku 28,207 miliardy korun.

Celkové roční výdaje na důchody se od roku 1995 více než ztrojnásobily. Dlouhodobě tvoří nejvýznamnější výdaj ministerstva práce a sociálních věcí, který již čítá více než 70 % jeho rozpočtu. V roce 2016 by měly činit 71,9 %, což odpovídá částce 391,2 miliardy korun, jak uvádí ministerstvo financí v údajích o státním rozpočtu na rok 2016. Dochází tak předpokládanému nárůstu přibližně o 4,68 miliardy korun oproti roku 2015, kdy dosahovaly sumy 386, 519 643 korun.

Největší část (314, 872 161 mld. za rok 2015) je vyplácena na starobní důchody, které dosahují přibližně 80 % podílu na celkových výdajích. Naopak nejmenší částka je poskytnuta na vdovecké důchody (2,5 mld.), vdovské důchody (3,2 mld.) a sirotčí důchody (5,7 mld.) Tyto čísla jsou z roku 2015 (ČSSZ, MF ČR, 2016).

Sumu ročních výdajů mezi roky 1995 – 2015 zachycuje následující graf č. 2, ze kterého je zcela patrný rostoucí trend výdajů na důchody.

Graf 2 Roční výdaje na důchody v letech 1995 - 2015

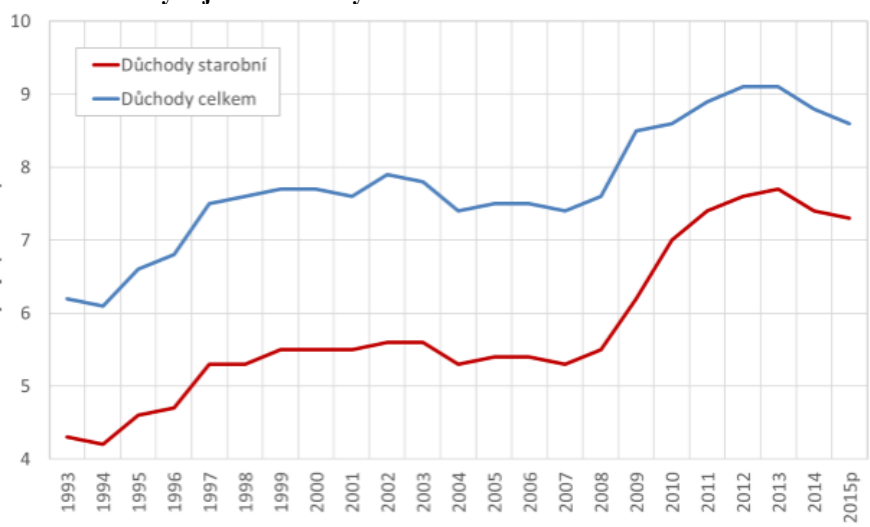
Zdroj: ČSSZ, Statistická ročenka 2015

Podíl výdajů na důchody na hrubém domácím produktu

Podíl výdajů na důchody na hrubém domácím produktu v České republice neustále roste. Jak vyplývá z příloženého grafu č. 3, který zachycuje podíl výdajů na starobní důchody a celkové výdaje na důchody na hrubém domácím produktu (Potůček, 2015).

Od roku 1993 do současnosti vzrostl přibližně o tři procenta. V roce 2015 dosáhl hodnoty 8,6 % HDP a klesl oproti roku 2014, kdy činil 8,8 %. Celkový podíl výdajů na sociální a zdravotní oblast u nás činil (2015) 18,6 %. To je hodnota pod průměrem zemí OECD, který dosahoval v roce 2015 přibližně cca 22 % (MF ČR, ČSÚ, ČSSZ, 2016).

Graf 3 Podíl výdajů na důchody v % HDP v letech 1993 - 2015

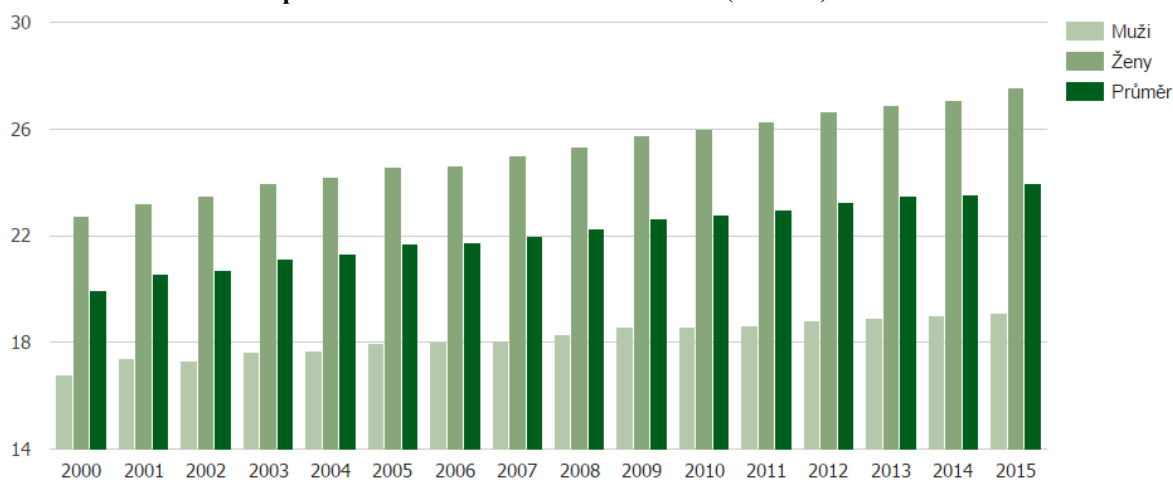
Zdroj: Důchodová komise, Potůček, 2016

Délka pobírání starobního důchodu

Průměrná délka pobírání starobního důchodu v roce 2015 byla 24 let. Dle dostupných dat v roce 1970 dosahovala průměrná délka pobírání starobní penze 11 let. Za posledních více než 40 let vzrostla tedy na více než dvojnásobek a neustále narůstá, což úzce souvisí s rostoucí střední délkou života. Ta dle Českého statistického úřadu v roce 2014 činila v průměru 81,7 roků u žen a 75,8 u mužů.

Ženy penzi pobírají v průměru 27,5 l roku (2015) a o více než 8 let déle než muži, kteří průměrně důchod pobírají 19, 1 roku (2015). To dokládá i následující graf č. 4 zachycující vývoj průměrné délky pobírání starobního důchodu v období 2000 – 2015 (ČSSZ, 2016).

Graf 4 Průměrná délka pobírání starobního důchodu uvedená (v letech)

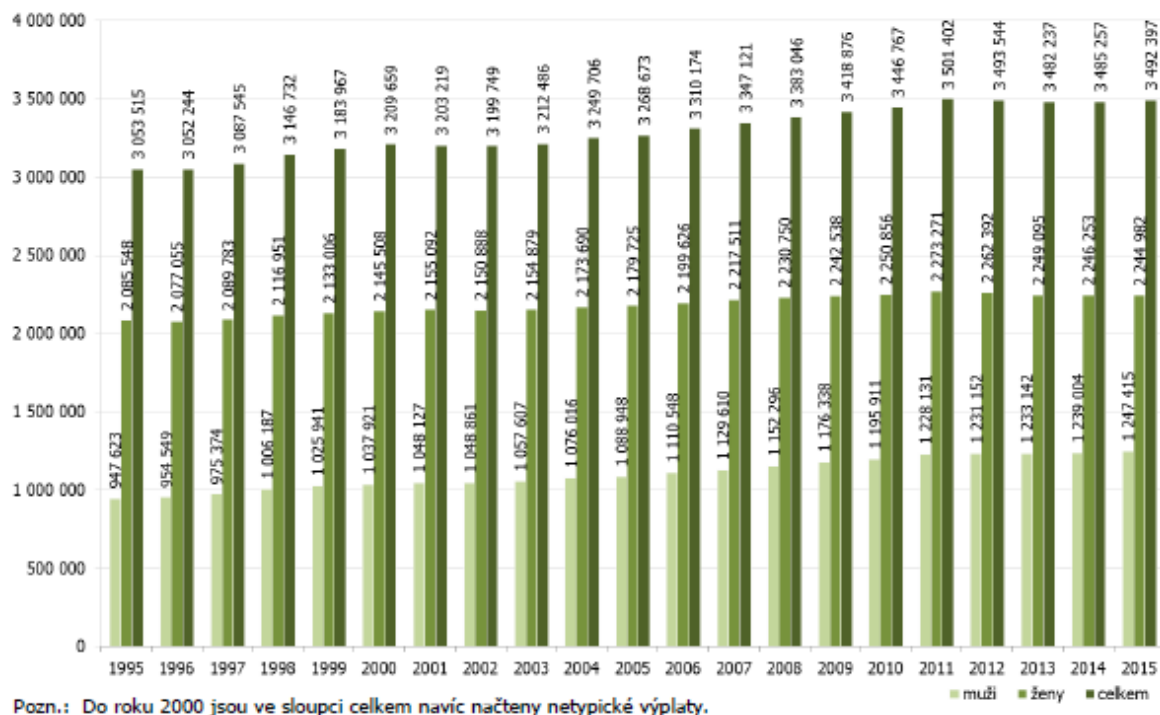
Zdroj: ČSSZ

Počet vyplácených důchodů

Jak vyplývá z údajů Českého statistického úřadu tak počet vyplácených důchodů (graf č. 5) starobních, invalidních a pozůstalostních mezi lety 1995 -2015 vzrostl o více než 400 tisíc. Celkový počet (2015) vyplácených penzí byl 3 492 397, z toho 2 244 982 tvořily penze žen a 1 247 415 penze mužů.

Největší počet, co do zastoupení, ve vyplácených důchodech představují starobní důchody. V roce 1995 bylo starobních důchodů vypláceno 1 803 128. Mezi lety 1996 až 1998 dokonce došlo k poklesu jejich počtu pod 1 300 000. V roce 2015 jich bylo vypláceno 1 768 523. Starobní důchody tvoří přibližně 80 % podíl na celkových výdajích důchodového účtu. Naopak nejmenší počet (2015) je sirotčích důchodů (41 870), vdoveckých důchodů (98 049), vdovských důchodů (553 940) a invalidních důchodů (421 665) (ČSSZ, MF ČR, 2016).

Graf 5 Počet vyplácených důchodů (v letech)

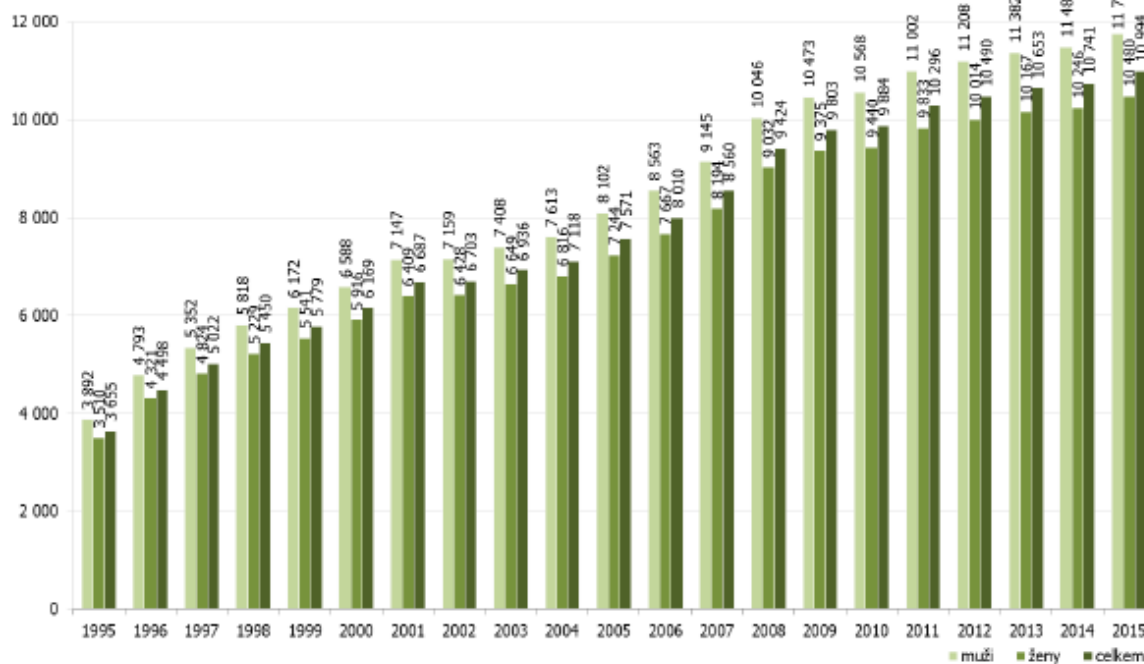
Zdroj: ČSSZ, Statistická ročenka 2015

Výše vyplácených důchodů

Průměrná výše vypláceného důchodu vzrostla za posledních více než 20 let přibližně na trojnásobek. Z hodnoty 3 655 Kč v roce 1995 dosahuje v současnosti (rok 2015) částky 10 944 Kč. Vyšší průměrnou penzi pobírají muži 11 758 Kč, ženy pak čerpají přibližně důchod o 1 200 Kč nižší na úrovni 10 480 Kč, což dokládá i přiložený graf č. 6s údaji o průměrné výši vyplácených důchodů v letech 1995 – 2015 (ČSSZ, 2016).

Větší rozdíly ve výši vyplácených penzí jsou pak u starobních penzí. Ty v roce 1995 průměrně činily 3 782 Kč. V roce 2015 již dosáhly částky 11 348 Kč. Konkrétní výše byla 12 551 Kč u mužů a 10 302 Kč u žen. Nejnovější data z června 2016 pak udávají, že průměrná výše starobní penze u nás dosahovala částky 11 422 Kč. Vyšší penzi pobírali muži 12 625 Kč a 10 365 Kč ženy (ČSSZ, 2016).

Graf 6 Průměrná výše důchodů vyplácená důchodcům (v letech)

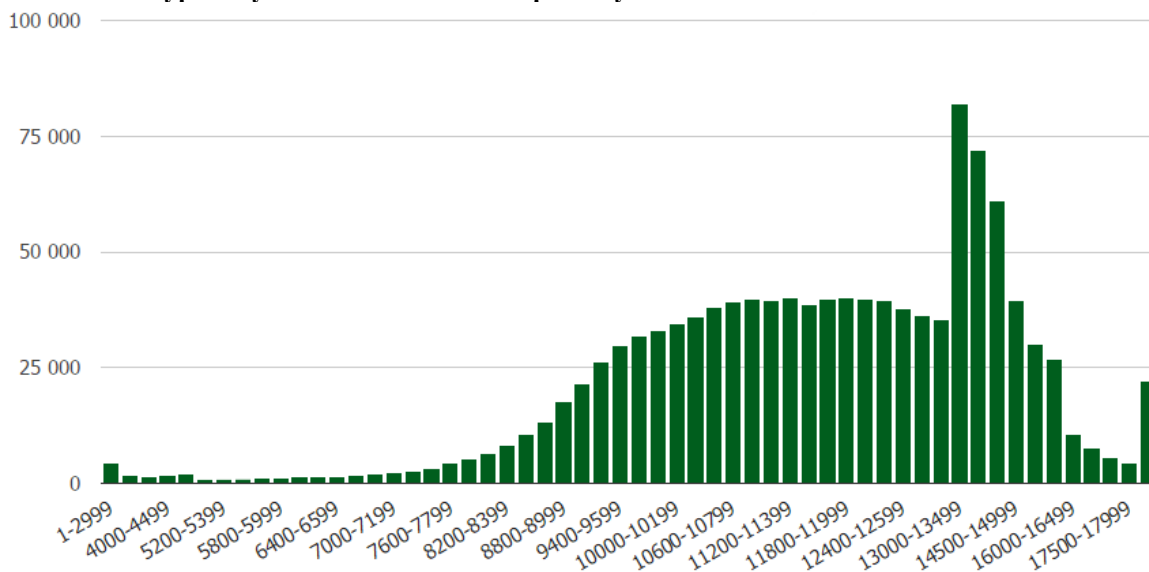

Zdroj: ČSSZ, Statistická ročenka 2015

Počet vyplácených starobních důchodů podle výše v roce 2015

Jak je patrné z dat ČSSZ v přiloženém grafu č. 7 za rok 2015, tak největší četnost, co do počtu vyplácených starobních penzí, se pohybuje v rozmezí částky 13 000 – 13 499 Kč, kterou pobírá 81 953 osob. Druhá v pořadí je pak částka 13 500 – 13 999 Kč. Ta je vyplácena 72 026 důchodcům. Na třetí sumu v rozmezí 14 000 – 14 499 Kč má nárok 61 201 lidí. Naopak nejmenší počet osob 930 pobírá penzi v rozmezí 5 000 – 5 199 Kč.

Graf 7 Počet vyplácených starobních důchodů podle výše důchodu v roce 2015

Zdroj: ČSSZ

4.2.2 Výpočet konkrétní výše důchodu

Česká správa sociálního zabezpečení 31. října 2016 spustila na svém elektronickém portálu kalkulačku s názvem informativní výpočet starobního důchodu, kde je možné provést individuální výpočet orientační výše starobního důchodu. K výpočtu jsou použity údaje z evidence na důchodovém kontě konkrétního účastníka. Tento projekt vznikl za účelem podpory informovanosti. Aplikace je přístupná vlastníkům datových schránek (ČSSZ, 2016).

V další části práce budou provedeny výpočty za využití interaktivní kalkulačky finančního serveru finance.cz.

Orientační výše důchodu dle aktuální legislativy

V následující tabulce č. 6 je proveden výpočet konkrétní výše důchodu dle pravidel platných v roce 2016. Výpočet byl použit pro osobní vyměřovací základy v rozmezí od 10 000 Kč do 100 000 Kč a doby pojištění v délce 30, 32, 35 a 40 let. Jde o zjednodušený výpočet. K výpočtu jsou použity proměnné: délka pojištění v celých letech a průměrná mzda ve všech odpracovaných letech převedená na současnou hodnotu v podobě hrubé mzdy. Údaj o čisté mzdě především slouží k lepšímu srovnání hodnoty čisté mzdy a penze.

Tabulka 6 Orientační výše důchodu (Kč) dle aktuální legislativy

osobní vyměřovací základ - HM Kč	ČM Kč	doba pojištění			
		30 let	32 let	35 let	40 let
10 000	8 900	6 940	7 240	7 690	8 440
11 000	9 649	7 390	7 720	8 215	9 040
12 000	10 338	7 802	8 159	8 695	9 589
15 000	12 405	8 153	8 534	9 105	10 057
18 000	14 472	8 504	8 908	9 514	10 525
20 000	15 850	8 738	9 158	9 787	10 837
21 000	16 539	8 855	9 282	9 924	10 993
22 000	17 228	8 972	9 407	10 060	11 149
23 000	17 917	9 089	9 532	10 197	11 305
25 000	19 295	9 323	9 782	10 470	11 617
27 000	20 673	9 557	10 031	10 743	11 929
28 000	21 362	9 674	10 156	10 879	12 085
30 000	22 740	9 908	10 406	11 152	12 397
33 000	24 807	10 259	10 780	11 562	12 865
35 000	26 185	10 493	11 030	11 835	13 177
40 000	29 630	11 078	11 654	12 517	13 957
45 000	33 075	11 663	12 278	13 200	14 737
50 000	36 520	12 248	12 902	13 882	15 517
70 000	50 300	14 588	15 398	16 612	18 637
100 000	70 970	18 098	19 142	20 707	23 317

Zdroj: Interaktivní kalkulačka finance.cz, vlastní výpočet

Z uvedených výsledků je jednoznačné patrné, že u osob s nejnižšími příjmy nedochází k tak výraznému poklesu příjmů oproti dřívější hrubé mzdě. Jak je v práci již uvedeno, v České republice v porovnání s jinými zeměmi OECD a státy EU dosahuje čistý náhradový poměr (srovnání čisté mzdy a důchodu) velmi vysokých hodnot.

Čistý náhradový poměr u osoby s hrubou mzdou 10 000 Kč dosahující důchodového věku a s dobou pojištění 32 let, která je potřebná pro získání nároku na starobní penzi v roce 2016, dosahuje hodnoty 81,3 % a při délce pojištění 40 let tento poměr narůstá na 94,8 %.

Osoba dosahující příjmu na úrovni průměrné hrubé mzdy, která dle dat ČSÚ v 1. pololetí roku 2016 dosáhla částky 26 898 Kč. Bude mít čistý náhradový poměr při mzdě 27 000 Kč a při 32 letech pojištění 48,6 %. U pojištění trvajícím 40 let bude čistý náhradový poměr činit 57,7 %.

Největší rozdíl je pak u osob s nadprůměrnými příjmy. Důležitým faktem je, že při stanovení výše důchodu jsou zohledňovány pouze příjmy do 108 000 Kč (ČSSZ, hodnota pro rok 2016) za měsíc. Příjmy nad tuto částku nejsou při výpočtu jakkoli

zohledňovány. Tudiž maximální hodnota výpočtového základu pro rok 2016 dosahuje částky 36 880 Kč. Maximální částka starobního důchodu je pak různá v závislosti na délce pojištění. Člověk s maximálním vyměřovacím základem a 40 lety pojištění dosáhne v roce 2016 důchodu 24 568 Kč (Gola, 2016).

Jednotlivec pobírající průměrnou hrubou mzdu 100 000 Kč s pojištěním v délce 32 let dosáhne čistého náhradového poměru 26,9 %. Při 40 letech pojištění pak náhradový poměr činí 32,8 %.

Pokles průměrného měsíčního příjmu v penzi oproti dřívější čisté mzdě v %

Údajem s velmi dobrou vypovídací hodnotou je porovnání poklesu průměrného měsíčního příjmu v penzi oproti dřívější čisté mzdě v procentech. Výpočet byl proveden opět pro příjmy v rozmezí 10 000 Kč až 100 000 Kč a délku pojištění 30, 32, 35 a 40 let.

Z uvedených dat (tabulka č. 7) zcela jednoznačně vyplývá, že k nejmenšímu poklesu příjmů dochází u osob s nízkými příjmy, kde u osoby s hrubým příjmem 10 000 Kč klesne její příjem v penzi oproti předchozí čisté mzdě při délce pojištění 32 let o 18,7 % a s narůstající délkou pojištění výrazně klesá až na hodnotu 5,2 % při době pojištění 40 let.

U osoby s hrubou měsíční mzdou 27 000 Kč, jež odpovídá přibližné průměrné mzdě v letošním roce (2016) při pojištění 32 let poklesne jeho měsíční příjem v penzi o 51,5 % oproti čisté mzdě a při 40 letech pojištění o 42,3 %.

Příjmová skupina s nadprůměrnými příjmy na úrovni 100 000 Kč hrubého měsíčně při požadovaných 32 letech pojištění dosahuje poklesu 73 %. Při délce pojištění 40 let znamená pokles o 67,1 %.

Tabulka 7 Pokles průměrného měsíčního příjmu v penzi oproti dřívější čisté mzdě (%)

Osobní vyměřovací základ - HM Kč	ČM Kč	doba pojištění			
		30 let	32 let	35 let	40 let
10 000	8 900	22	18,7	13,6	5,2
11 000	9 649	23,4	20	14,9	6,3
12 000	10 338	24,5	21,1	15,9	7,2
15 000	12 405	34,3	31,2	26,6	18,9
18 000	14 472	41,2	38,4	34,3	27,3
20 000	15 850	44,9	42,2	38,3	31,6
21 000	16 539	46,5	43,9	40	33,5
22 000	17 228	47,9	45,4	41,6	35,3
23 000	17 917	49,3	46,8	43,1	36,9
25 000	19 295	51,7	49,3	45,7	39,8
27 000	20 673	53,8	51,5	48	42,3
28 000	21 362	54,7	52,5	49,1	43,4
30 000	22 740	56,4	54,2	51	45,5
33 000	24 807	58,6	56,5	53,4	48,1
35 000	26 185	59,9	57,9	54,8	49,7
40 000	29 630	62,6	60,7	57,8	52,9
45 000	33 075	64,7	62,9	60,1	55,4
50 000	36 520	66,5	64,7	62	57,5
70 000	50 300	71	69,4	67	62,9
100 000	70 970	74,5	73	70,8	67,1

Zdroj: Interaktivní kalkulačka finance.cz, vlastní výpočet

Částka zaplaceného pojistného

Velmi hodnotným údajem je průměrná částka zaplaceného pojistného (sazba 28 % z hrubé mzdy). Výpočet byl proveden u hrubých měsíčních příjmů v rozmezí 10 000 – 100 000 Kč. Při placení pojistného v trvání 30, 32, 35 a 40 let. Uvedené částky jsou v současné hodnotě (2016). Při výpočtu nebyla zohledněna inflace a další ekonomičtí ukazatelé. Z daných údajů (tabulka č. 8) je zcela zřejmé, že v celkových částkách v odvedeném pojistném mezi jednotlivými příjmovými skupinami existují značné rozdíly.

Osoba pobírající hrubou mzdu 10 000 Kč odvede za 32 let pojištění částku 1 075 200 Kč. Při placení pojistného 40 let pak dosahuje hodnoty 1 344 000 Kč. Člověk s průměrným hrubým příjmem 27 000 Kč zaplatí na pojistném za 32 let 2 903 040 Kč a za 40 let 3 628 800 Kč. To v obou případech představuje více než dvojnásobek oproti odvedenému pojistnému u osoby s hrubou mzdou 10 000 Kč. Osobu s příjmem 100 000 Kč hrubého měsíčně je odveden desetinásobek, jak je patrné z příložené tabulky, jež zachycuje částky zaplaceného pojistného dle délky pojištění a hrubé mzdy.

Tabulka 8 Částka zaplaceného pojistného (Kč)

HM	zaplacené pojistné			
	30 let	32 let	35 let	40 let
10 000	1008000	1075200	1176000	1344000
11 000	1108800	1182720	1293600	1478400
12 000	1209600	1290240	1411200	1612800
15 000	1512000	1612800	1764000	2016000
18 000	1814400	1935360	2116800	2419200
20 000	2016000	2150400	2352000	2688000
21 000	2116800	2257920	2469600	2822400
22 000	2217600	2365440	2587200	2956800
23 000	2318400	2472960	2704800	3091200
25 000	2520000	2688000	2940000	3360000
27 000	2721600	2903040	3175200	3628800
28 000	2822400	3010560	3292800	3763200
30 000	3024000	3225600	3528000	4032000
33 000	3326400	3548160	3880800	4435200
35 000	3528000	3763200	4116000	4704000
40 000	4032000	4300800	4704000	5376000
45 000	4536000	4838400	5292000	6048000
50 000	5040000	5376000	5880000	6720000
70 000	7056000	7526400	8232000	9408000
100 000	10080000	10752000	11760000	13440000

Zdroj: interaktivní kalkulačka finance.cz, vlastní výpočet

Celková vyplacená částka důchodu dle délky pobírání důchodu

Významným údajem je srovnání rozdílů mezi celkovou částkou na zaplaceném pojistném s celkovou částkou vyplacenou na důchodech vzhledem k délce vyplácení důchodu.

Výpočet vyplacené částky důchodu dle délky pobírání důchodu byl proveden v rozpětí hrubých mezd 10 000 – 100 000 Kč. Při výpočtu vyplaceného pojistného byla zohledněna průměrná délka pobírání starobního důchodu. Ta, jak již bylo dříve uvedeno v roce 2015 činí průměrně 24 let, avšak existuje značný rozdíl mezi ženami, které pobírají důchod v průměru 27,5 roku a muži, jež jej pobírají o více než 8 let méně 19,1 roku (ČSSZ, 2015).

Vyplacené částky proto byly spočítány s ohledem na průměrné reálné délky vyplácení 19, 20, 23, 25 a 27 let, jak je zachyceno v tabulce č. 9.

Z uvedených dat (tabulka č. 9) je patrné, že lidé s nižšími příjmy v průměru ze systému vyčerpají vyšší částku, než jakou do něj sami odvedli. Naopak lidé s vyššími

příjmy do systému odvedou řádově i několikanásobek částky, než kterou ze systému v penzi vyčerpají.

Osobě s příjmem na úrovni 10 000 Kč hrubého při srovnání celkové částky na zaplaceném pojistném a celkově vypalčené částce na penzi při všech uvedených délkách pobírání důchodu a placení pojistného bude poskytnuta vyšší částka, než kterou do systému odvedla. Člověk s hrubou mzdou 27 000 Kč a délce pojištění 32 let za tuto dobu do systému odvede částku 2 903 040 Kč. V případě pobírání důchodu po dobu 23 let mu je vyplaceno 2 768 556 Kč. Rozdíl tedy činí 134 484 Kč. V situaci, kdy by tento člověk platil pojištění 40 let tak do systému odvede 3 628 800. V tomto případě by do systému bylo zaplaceno o 860 244 Kč více než z něj dotyčným bude v průběhu pobírání penze (23 let) poskytnuto. Lidé s příjmem na úrovni 100 000 Kč hrubého odvedou za 32 let placení pojistného částku 10 752 000 Kč. Při délce pojištění 40 let bude tato částka činit 13 440 Kč. Vyplacena jim bude suma za 23 let pobírání penze 5 283 192 Kč.

Z těchto údajů je zcela jednoznačně evidentní solidaritní českého penzijního systému, kde osoby s nízkými příjmy na pojistném zaplatí výrazně nižší sumy, než jaké jim jsou vyplaceny v průběhu vyplácení penze, avšak lidé s nadprůměrnými příjmy do systému odvedou znatelně vyšší částky, než co následně získají na vyplacených penzích.

Tabulka 9 Celková vyplacená částka důchodu dle délky pobírání (Kč)

osobní vyměřovací základ - HM Kč	ČM Kč	vyplacená částka				
		19 let	20 let	23 let	25 let	27 let
10 000	8 900	1650720	1737600	1998240	2172000	2345760
11 000	9 649	1760160	1852800	2130720	2316000	2501280
12 000	10 338	1860252	1958160	2251884	2447700	2643516
15 000	12 405	1945752	2048160	2355384	2560200	2765016
18 000	14 472	2031024	2137920	2458608	2672400	2886192
20 000	15 850	2088024	2197920	2527608	2747400	2967192
21 000	16 539	2116296	2227680	2561832	2784600	3007368
22 000	17 228	2144796	2257680	2596332	2822100	3047868
23 000	17 917	2173296	2287680	2630832	2859600	3088368
25 000	19 295	2230296	2347680	2699832	2934600	3169368
27 000	20 673	2287068	2407440	2768556	3009300	3250044
28 000	21 362	2315568	2437440	2803056	3046800	3290544
30 000	22 740	2372568	2497440	2872056	3121800	3371544
33 000	24 807	2457840	2587200	2975280	3234000	3492720
35 000	26 185	2514840	2647200	3044280	3309000	3573720
40 000	29 630	2657112	2796960	3216504	3496200	3775896
45 000	33 075	2799384	2946720	3388728	3683400	3978072
50 000	36 520	2941656	3096480	3560952	3870600	4180248
70 000	50 300	3510744	3695520	4249848	4619400	4988952
100 000	70 970	4364376	4594080	5283192	5742600	6202008

Zdroj: Interaktivní kalkulačka finance.cz, vlastní výpočet

4.3 II. PILÍŘ důchodové spoření

II. pilíř tzv. důchodové spoření byl již zrušen. Měl občany motivovat k individuálnímu spoření prostředků na stáří. Fungoval od 1.1.2013 a byl ukončen k 31.12.2015 na základě zákona č. 376/2015 Sb, o ukončení důchodového spoření a zákona č. 377/2015 Sb. Provozovatelem byly vybrané penzijní společnosti, které získali potřebné povolení od České národní banky. Konkrétně se jednalo o Českou spořitelnu, Českou pojišťovnu, Komerční banku, Československou obchodní banku a Allianz.

Důchodové spoření fungovalo na principu fondu, vstup byl zcela dobrovolný, avšak časově omezený a následně nebyla možnost z něj vystoupit. Financován byl % pevně stanovenou výší příspěvku zaplacenou samotným účastníkem ve výši 2 % HM a sníženém odvodu sociálního pojištění o 3 % z HM. Naspořené prostředky patřily konkrétnímu účastníkovi a v případě úmrtí by byly i součástí dědictví. Jednotlivec sám si vybral vhodnou investiční strategii (dynamickou, vyváženou, konzervativní, státních dluhopisů) dle svého uvážení a mohl ji měnit. Jako nevýhody bylo možné brát věkové a časové omezení vstupu na 35 let, riziko vývoje na kapitálových trzích, stabilitu penzijních společností a následné snížení procentní výměry při výpočtu penze z 1,5 na 1,2 %.

Naspořené prostředky mají penzijní společnosti jednotlivým účastníkům vrátit zpět do 31.12.2015. Ti mají možnost si doplatit prostředky na odvedené důchodové pojištění, tak aby u nich nedošlo k patřičnému zkrácení výpočtového základu.

Dle údajů zveřejněných Mladou frontou dnes v říjnu 2016 spořilo v rámci tohoto pilíře 84 495 účastníků, což odpovídá pouhým přibližně 2 % oproti původním předpokladům. Samotní klienti uložili přibližně částku 1,3 miliardy korun a stát jim přispěl přibližně 2,1 miliardy korun. Penzijní fondy připsaly zhodnocení ve výši 160 miliónů korun. Jejich celkové náklady na provoz činily 300 miliónů korun. Od účastníků byly vybrány poplatky za správu ve výši 56 miliónů korun. Jak je zcela evidentní, tak náklady byly o dost vyšší než celkové zhodnocení fondů. Společnosti by však neměly ztrátu na státu nárokovat (Vlková, 2016).

Není zcela jednoduché zhodnotit, pro koho byl vstup do 2. pilíře výhodný. Obecně nelze říci přesnou částku hrubé mzdy, od níž byl vstup výhodný, avšak platí, že s rostoucí délkou pojištění a vzrůstající hrubou mzdou i narůstá výhodnost zapojení se do 2. pilíře. To si lze ověřit pomocí kalkulačky k důchodové reformě, která je i nyní k dispozici na stránkách Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky. Proto je zde uvedeno

několik ilustrativních příkladů, kde byla využita již zmíněná kalkulačka k důchodové reformě. U všech uvedených příkladů bylo počítáno s nejnižší očekávanou mírou zhodnocení ve výši 1,5 %, ale i to dle dostupných informací finančních institucí v praxi většina fondů při očištění o inflaci a nákladů zdaleka nedosahovala.

Z důvodu lepší názornosti byly sestaveny následující příklady (obrázek č. 6,7, 8 a 9), jak by případné zapojení do II. pilíře ovlivnilo výši penze čerpané z I. pilíře a jak vysoká by byla částka vyplácená z II. pilíře.

Ilustrativní příklad č. 1 zapojení do 2. pilíře.

Muž narozený v roce 1953, hrubá mzda 25 000 Kč, očekávaný výnos 1,5 %.

Obrázek 6 Výpočet ilustrativního příkladu č. 1

Důchod při účasti pouze v I. pilíři		Důchod při účasti i ve II. pilíři		Rozdíl		Důchodový věk	
Státní důchod (z 28%)	11 506 Kč	Státní důchod (z 25%)	11 336 Kč	Státní důchod	-170 Kč	
Fondová složka (3%)	0 Kč	Fondová složka (3%)	163 Kč	Fondová složka (3%)	163 Kč	
Fondová složka (2%)	0 Kč	Důchod z veřejného pojištění (25+3%)	11 499 Kč	Důchod z veřejného pojištění	-7 Kč	
.....		Fondová složka (2%)	109 Kč	
Důchod celkem	11 506 Kč	Důchod celkem	11 608 Kč	Důchod celkem	102 Kč	63 let	
						
						Doba pojištění 43 let	
						Doba spoření 4 roky	

Zdroj: Kalkulačka MPSV ČR, vlastní výpočet

V tomto případě by došlo k poklesu důchodu plynoucího z 1. pilíře o 170 Kč. Důchod z 2. pilíře by dosahoval částky 163 Kč. Celkový důchod, který by plynul pouze z veřejného důchodového pojištění by byl snížen o 7 Kč, a to z důvodu nižších odvodů do 1. pilíře. Celkově by tedy důchod pro daného muže při zapojení do 2. pilíře narostl o 102 Kč.

Ilustrativní příklad č. 2 zapojení do 2. pilíře.

Žena narozená v roce 1991, bezdětná, hrubá mzda 20 000 Kč, očekávaný výnos 1,5 %.

Obrázek 7 Výpočet ilustrativního příkladu č. 2

Důchod při účasti pouze v I. pilíři		Důchod při účasti i ve II. pilíři		Rozdíl		Důchodový věk	
Státní důchod (z 28%)	11 850 Kč	Státní důchod (z 25%)	10 158 Kč	Státní důchod	-1 692 Kč	
Fondová složka (3%)	0 Kč	Fondová složka (3%)	993 Kč	Fondová složka (3%)	993 Kč	
Fondová složka (2%)	0 Kč	Důchod z veřejného pojištění (25+3%)	11 151 Kč	Důchod z veřejného pojištění	-699 Kč	
.....		Fondová složka (2%)	662 Kč	
Důchod celkem	11 850 Kč	Důchod celkem	11 813 Kč	Důchod celkem	-37 Kč	69 let 4 měsíce	
						
						Doba pojištění 49 let	
						Doba spoření 48 let	

Zdroj: Kalkulačka MPSV ČR, vlastní výpočet

Z důvodu zapojení do 2. pilíře by penze plynoucí z 1. pilíře klesla o 1 692 Kč. Penze plynoucí z 2. pilíře je 993 Kč. Důchod z veřejného pojištění je snížen o 699 Kč. V souhrnu by tedy důchod dané ženy v případě účasti v 2. pilíři klesl o 37 Kč.

Ilustrativní příklad č. 3 zapojení do 2. pilíře.

Žena narozená v roce 1981, bezdětná, hrubá mzda 11 500, očekávaný výnos 1,5 %.

Obrázek 8 Výpočet ilustrativního příkladu č. 3

Důchod při účasti pouze v I. pilíři		Důchod při účasti i ve II. pilíři		Rozdíl		Důchodový věk	
Státní důchod (z 28%)	10 062 Kč	Státní důchod (z 25%)	9 021 Kč	Státní důchod	-1 041 Kč	
Fondová složka (3%)	0 Kč	Fondová složka (3%)	464 Kč	Fondová složka (3%)	464 Kč	
Fondová složka (2%)	0 Kč	Důchod z veřejného pojištění (25+3%)	9 485 Kč	Důchod z veřejného pojištění	-577 Kč	
.....		Fondová složka (2%)	309 Kč	
Důchod celkem	10 062 Kč	Důchod celkem	9 794 Kč	Důchod celkem	-268 Kč	67 let 8 měsíců	
						Doba pojištění 47 let Doba spoření 37 let	

Zdroj: Kalkulačka MPSV ČR, vlastní výpočet

V tomto případě by došlo k poklesu důchodu plynoucího z 1. pilíře o 1 041 Kč. Důchod z 2. pilíře by dosahoval částky 464 Kč. Celkový důchod, který by plynul pouze z veřejného důchodového pojištění bude snížen o 577 Kč a to z důvodu nižších odvodů do 1. pilíře. Celkově by tedy důchod pro daného muže při zapojení do 2. pilíře byl nižší o 268 Kč.

Ilustrativní příklad č. 4 zapojení do 2. pilíře.

Muž narozený v roce 1976, hrubá mzda 50 000 Kč, očekávaný výnos 1,5 %.

Obrázek 9 Výpočet ilustrativního příkladu č. 4

Důchod při účasti pouze v I. pilíři		Důchod při účasti i ve II. pilíři		Rozdíl		Důchodový věk	
Státní důchod (z 28%)	16 955 Kč	Státní důchod (z 25%)	15 138 Kč	Státní důchod	-1 817 Kč	
Fondová složka (3%)	0 Kč	Fondová složka (3%)	1 867 Kč	Fondová složka (3%)	1 867 Kč	
Fondová složka (2%)	0 Kč	Důchod z veřejného pojištění (25+3%)	17 005 Kč	Důchod z veřejného pojištění	50 Kč	
.....		Fondová složka (2%)	1 245 Kč	
Důchod celkem	16 955 Kč	Důchod celkem	18 250 Kč	Důchod celkem	1 295 Kč	66 let 10 měsíců	
						Doba pojištění 46 let Doba spoření 31 let	

Zdroj: Kalkulačka MPSV ČR, vlastní výpočet

Z důvodu zapojení do 2. pilíře by penze plynoucí z 1. pilíře klesla o 1 817 Kč/měsíc. Penze plynoucí z 2. pilíře by činila 1867 Kč/měsíc. Důchod z veřejného pojištění by vzrostl o 50 Kč. V souhrnu by tedy důchod daného muže v případě účasti v 2. pilíři vzrostl o 1 295 Kč.

4.4 III. Pilíř doplňkové penzijní spoření

Doplňkové penzijní spoření tzv. 3. pilíř je zřizováno soukromými penzijními společnostmi. Od 1. ledna 2013 v rámci úprav důchodového systému nahradilo dosavadní penzijní připojištění. To se od dosavadního penzijního připojištění odlišuje v nutnosti výběru investiční strategie. Nově vzniklé fondy již neručí za případné kapitálové ztráty. Zároveň již není možné po 15 letech spoření si nechat vyplatit polovinu naspořených peněz. Jde o fondový způsob spoření. Vstup je zcela dobrovolný a od ledna 2016 není jakkoli věkově ani časově neomezený, zároveň je možné jej kdykoliv ukončit. Nastřádané prostředky patří konkrétnímu účastníkovi, výši příspěvku si jednotlivec určí sám a může ji libovolně měnit. Zároveň je zde možný příspěvek od zaměstnavatele a při splnění podmínek i od státu. Výše konkrétních státních příspěvků se nachází v tabulce č. 10. Od roku 2017 by mělo dojít k navýšení daňové podpory účastníků a možnosti snížení daňového základu až o 24 000 Kč / rok (12 000 Kč v roce 2016) a daňová výhoda u příspěvku zaměstnavatele až do částky 30 000 Kč / rok (2016). Za správu je placen nízký poplatek na úrovni 0,8 % hodnoty spravovaného majetku a odměna z podílu na zisku pro tento rok (2016) činí 10 %. Vložené peníze jsou zhodnocovány dle vybrané strategie, prostředky lze vybrat najednou, jsou součástí případného dědictví. Nabízí se i možnost tzv. předdůchodu až o 5 let dříve před vznikem nároku na řádný starobní důchod a to v případě, kdy má klient naspořen dostatečný objem prostředků.

Jako rizikové faktory se jeví možný vývoj na kapitálových trzích, stabilita penzijních společností a riziko ukládání nízkých částek, kterou lze právě označit za klíčový problém v České republice, kde je sice zapojeno velké množství účastníků, ale průměrná měsíční úložka na jednoho klienta v červnu 2016 byla 605 Kč a průměrný měsíční příspěvek zaměstnavatele činil 126 Kč. Celkově je tedy v průměru měsíčně uloženo 731 Kč. Tuto sumu rozhodně nelze považovat za dostatečně vysokou (MF ČR, 2016).

Počet smluv ke konci června 2016 dosahoval 4,587 milionu, avšak byl cca o 56 tisíc nižší než v loňském roce. Průměrná výše naspořených prostředků dle dostupných dat je

velmi nízká a pohybuje se kolem částky osmdesát tisíc korun. To rozhodně nelze označit jako optimální množství prostředku určených na penzi (MF ČR, 2016).

Aktuálně (2016) tento produkt nabízí celkem 8 společností. Zhodnocení výnosu jednotlivých penzijních společností, počet klientů v roce 2013 a jejich procentní podíl znázorňuje následující tabulka č. 10, z uvedených dat vyplývá, že v roce 2015 nejnižšího výnosu dosáhla společnost Conseq s 0,8 %. Nejvyšší výnosnosti dosáhl Allianz se zhodnocením 1,4 %. Celkový vývoj průměrného zhodnocení transformovaných penzijních fondů za období 1995 -2015 se nachází v příloženém obrázku č. 10 (Asociace penzijních fondů, 2016).

Tabulka 10 Počet klientů penzijních společností

penzijní společnost	počet klientů 2013	tržní podíl 2013	výnos 2013	výnos 2014	výnos 2015 odhad
Conseq PS, a.s. (dříve AEGON)	98 325	2%	2,20%	0,70%	0,40%
Allianz penzijní společnost, a.s.	479 472	10%	1,60%	1,64%	1,40%
AXA penzijní společnost, a.s.	412 568	8%	2,29%	1,46%	1,07%
ČSOB Penzijní společnost, a.s.	683 944	14%	1,70%	1,40%	1,20%
PS České pojišťovny, a.s. (včetně Generali)	1 277 511	26%	2,20%	1,70%	1,36%
NN Penzijní společnost, a.s. (dříve ING)	386 940	8%	1,41%	1,13%	0,88%
Česká spořitelna - penzijní společnost, a.s.	994 144	20%	1,63%	1,42%	0,81%
KB Penzijní společnost, a.s.	537 270	11%	1,44%	1,35%	1,16%

Zdroj: Asociace penzijních fondů, Skalková, Hovorka, srovnac.cz, 2016, vlastní zpracování

V tabulce č. 11 jsou uvedeny pouze nejdůležitější ukazatelé a data. V přílohách (č. 4) je uveden kompletní vývoj vybraných ukazatelů vývoje penzijního připojištění a doplňkového penzijního spoření v letech 2006 – 2016 – za první polovinu roku, který byl sestaven z dat uveřejněných ministerstvem financí.

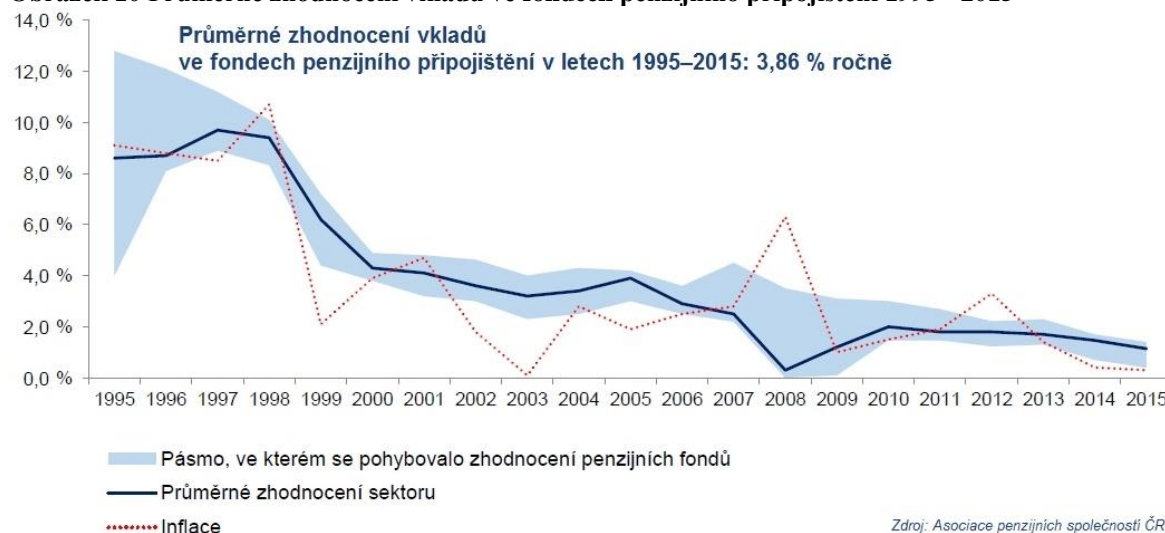
Tabulka 11 Ukazatele vývoje penzijního připojištění a doplňkového penzijního spoření

rok	2006	2011	2013	2014	2015	2016 (1. pol.)
celkový počet smluv	3 359	4 565	4 964	4 803	4 643	4 587 385
645	741	344	134	016		
přírůstek v % oproti předešlému roku		0,8	-3,3	-3,2	-3,3	-1,2
počet nových smluv	558 629	457 033	77 771	145 841	156 062	101 805
smlouvy s příspěvkem zaměstnavatele	1 028 850	1 271 934	1 352 461	1 354 485	1 362 283	1 374 405
státní příspěvky v mld. Kč.	4,162	5,602	6,681	6,847	6,803	3,411
přírůstek v % oproti předešlému roku		1,7	16	-0,2	-0,7	-49,9
průměrný měsíční státní příspěvek Kč	102	105	117	120	124	126
příspěvky účastníků v mld. Kč.	17,607	23,426	33,306	32,897	32,667	16,207
přírůstek v % oproti předešlému roku		0,9	30,6	-1,2	-0,7	-50,2
průměrný měs. příspěvek účastníka Kč	431	442	570	579	598	605

Zdroj: MF ČR, vlastní zpracování

Průměrné zhodnocení transformovaných penzijních fondů (obr. č. 10) za dobu své dosavadní existence v období 1995 – 2015 dosáhlo každý rok v průměru 3,86 %, avšak, jak je patrné z přiloženého grafu, tak průměrná roční inflace za sledované období byla 3,55 %. Tudíž reálné roční zhodnocení dosáhlo hodnoty 0,31 %. Což lze mimo jiné zdůvodnit tím, že fondy dle dřívějších podmínek nesměly žádný rok dosáhnout záporného zhodnocení a případnou ztrátu musely klientům doplatit ze svého, proto byly prostředky investovány převážně konzervativně (Asociace penzijních společností, Tůma, 2016).

Obrázek 10 Průměrné zhodnocení vkladů ve fondech penzijního připojištění 1995 - 2015

Zdroj: Asociace penzijních společností ČR, Tůma, 2016

Na základě těchto údajů lze doporučit účast v tzv. III. pilíři – doplňkovém penzijním spoření osobám, kterým v rámci spoření v tomto pilíři přispívá zaměstnavatel a

případně dosahnou i na státní podporu. Výši měsíční vkládané částky je nutné zvážit s ohledem na množství volných finančních prostředků a věk. Osoby spořicí v rámci tohoto pilíře si při splnění požadovaných podmínek mohou snížit daňový základ, tak vzniká další zhodnocení vložených prostředků.

Skupinou osob, pro níž je tento produkt více než zajímavý, jsou lidé, kterým se blíží důchodový věk. Ti při měsíční úložce v hodnotě minimálně 1 000 Kč získávají státní příspěvek 230 Kč měsíčně. V případě, kdy jim přispívá i zaměstnavatel a při zohlednění daňových výhod nabízí III. pilíř velmi zajímavou možnost zhodnocení prostředků. S ohledem na kratší časový horizont, kdy jsou jejich prostředky uloženy, nehrozí tak velké znehodnocení vložených peněz. Právě proto tento produkt při využití všech zmíněných výhod může nabídnout atraktivní zhodnocení. To bude ověřeno i v části práce zaměřené na spoření.

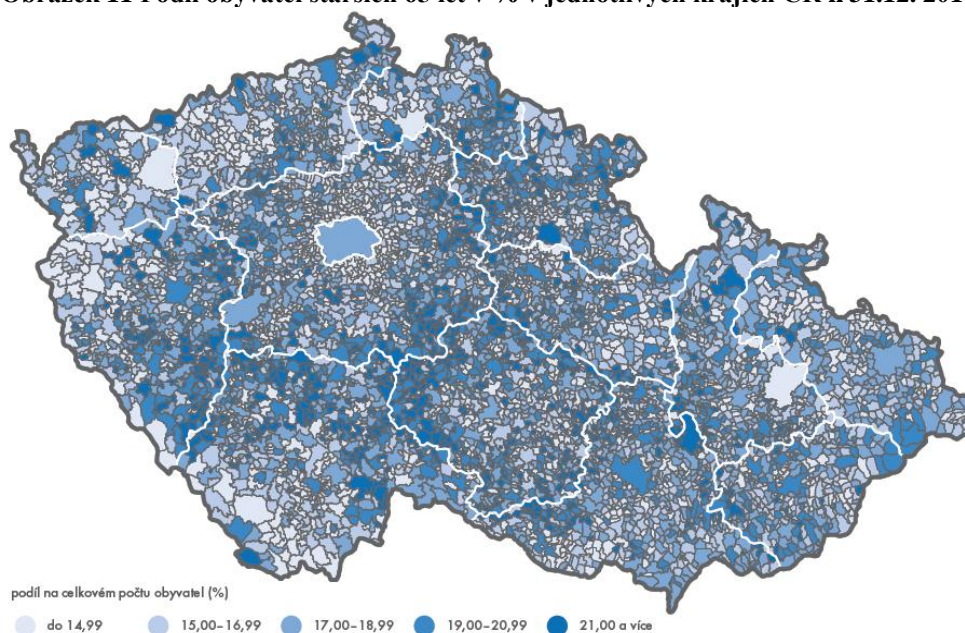
4.5 Penze a demografický vývoj v České republice

Problematika penzí úzce souvisí s demografickým vývojem. Stávající demografická situace v České republice kopíruje stav většiny vyspělých evropských zemí, kdy dochází k postupnému stárnutí populace. Snižuje se počet osob v nejmladších věkových skupinách a naopak narůstá počet osob v důchodového věku (MPSV, 2014).

Jak vyplývá z údajů Českého statistického úřadu, dochází k výraznému stárnutí české populace a prodlužování průměrného věku dožití, který za posledních 15 let vzrostl o více než 4 roky. Ten ke konci roku 2014 dosahoval konkrétně 75,8 u mužů a 81,7 let u žen. Roste počet starobních důchodců a narůstá i průměrná délka pobírání důchodu. Z těchto důvodů je nutné adekvátně reagovat na měnící se demografickou strukturu obyvatel České republiky, tak aby byl důchodový systém ČR dlouhodobě udržitelný.

Na následujícím obrázku č. 11 je zachycen podíl počtu osob starších 65 let v České republice v jednotlivých krajích na konci roku 2014, který v průměru dosahoval cca. 18 % z celkového počtu obyvatel. Největší počet důchodců v roce 2015 byl v Moravskoslezském kraji 340 114 osob. Nejméně jich bylo vypláceno v Karlovarském kraji 80 017 (ČSSZ, 2016).

Obrázek 11 Podíl obyvatel starších 65 let v % v jednotlivých krajích ČR k 31.12. 2014

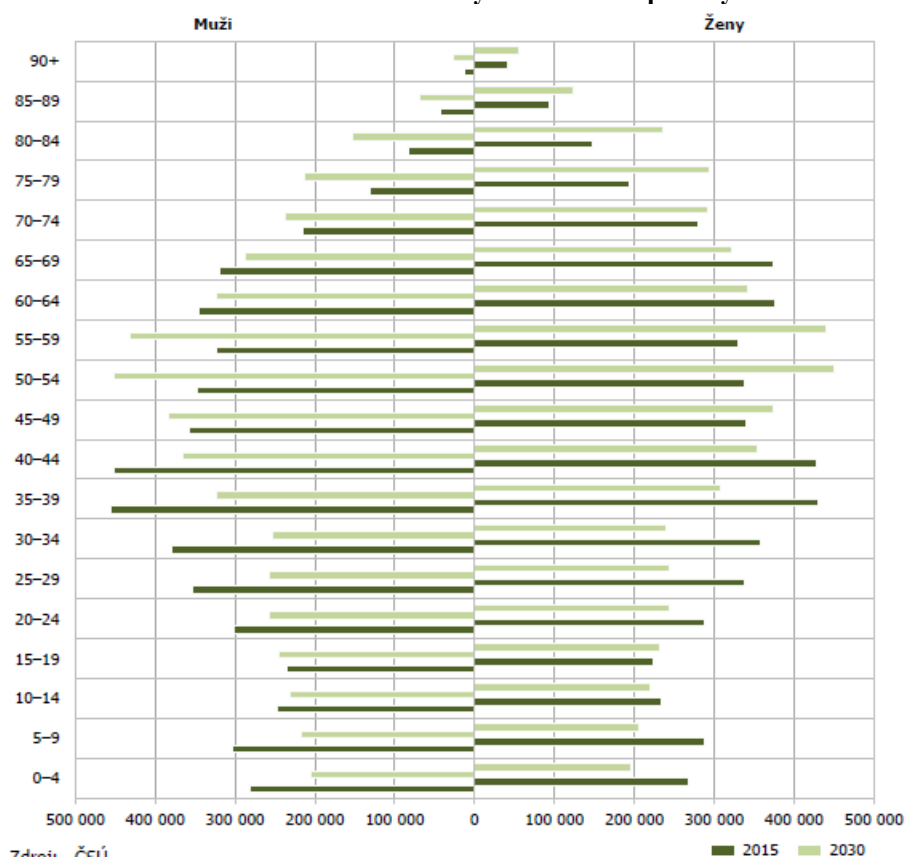
Zdroj: Benešová, Statistika a my, 1/2016

4.5.1 Věkové složení obyvatel České republiky

Největší část obyvatel České republiky, dle dat ČSÚ za rok 2015, představují, jak muži, tak i ženy ve věku 35 – 39 let, jejichž celkový počet se pohybuje kolem jednoho milionu. Druhou nejpočetnější skupinou je věkové rozmezí 40 – 44 let čítající přes 900 tisíc osob. Nejméně zastoupeni v populaci jsou lidé ve věku nad 90 let, jak vyplývá z následujícího schématu (obr. č. 12), které znázorňuje srovnání věkového složení obyvatel České republiky v roce 2015 a předpoklady pro rok 2030.

Dle dané prognózy České správy sociálního zabezpečení uveřejněné ve statistické ročence z oblasti důchodového pojištění za rok 2015 by v roce 2030 měl být největší podíl české populace ve věkové kategorii 50 – 54 a 55 – 59 let. Z toho je zcela patrný i nadále trvající trend stárnutí naší populace.

Obrázek 12 Srovnání věkového složení obyvatel České republiky v roce 2015 a 2030

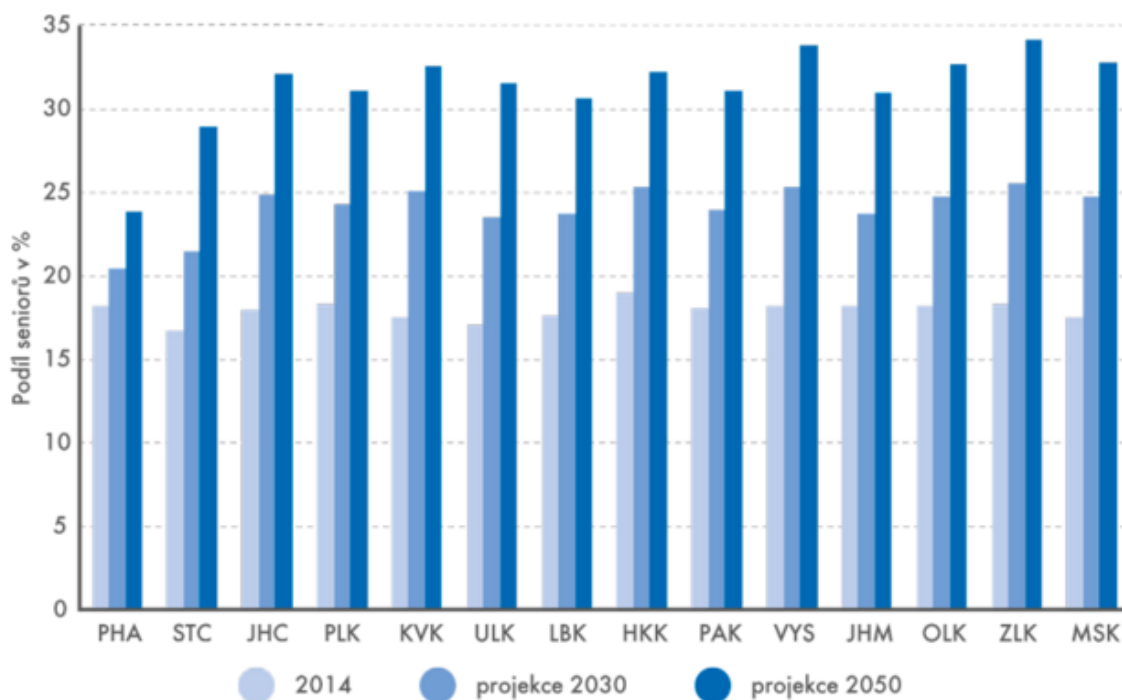

Zdroj: ČSSZ, Statistická ročenka 2015

Český statistický úřad na základě prodlužujícího se očekávaného vývoje naděje dožití a vybraných ukazatelů demografické statistiky vypracoval projekci obyvatelstva v krajích České republiky do roku 2050. Ta předpokládá, že ke stárnutí populace bude docházet ve všech krajích, zvýší se i průměrný věk obyvatel, klesne počet dětí a obyvatel v produktivním věku ve prospěch obyvatel ve věku nad 65 let.

V roce 2030 by senioři měli tvořit asi čtvrtinu obyvatel v polovině krajů. V roce 2050 by podíl osob starších 65 let se měl blížit třetině celé populace. Největší počet osob starších 65 let by v roce 2050 mělo být ve Zlínském kraji a na Vysočině. Jak je patrné z grafu č. 13 (Benešová, 2016).

Graf 13 Podíl obyvatel ve věku nad 65 let v jednotlivých krajích ČR v roce 2014, projekce 2030 a 2050

Zdroj: Benešová, Statistika a my, 1/2016

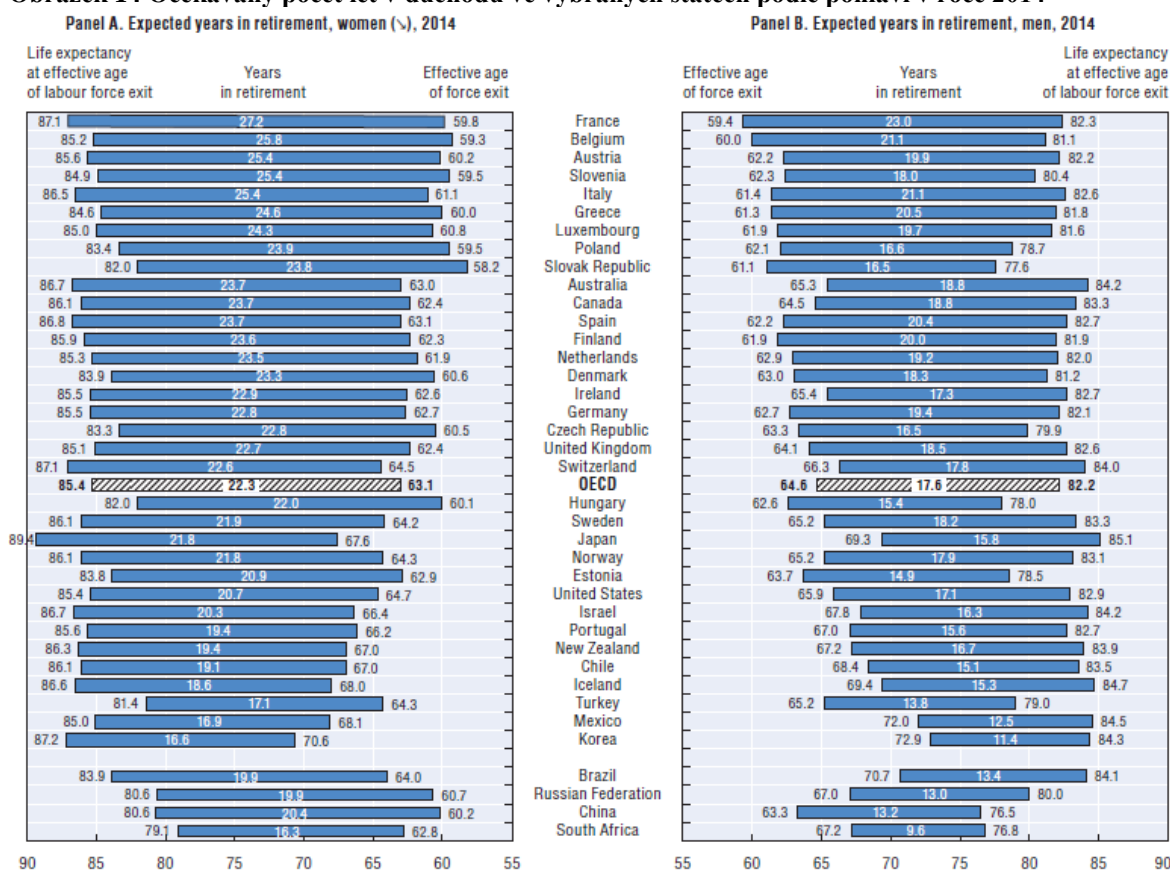
4.6 Statistické údaje z oblasti penzí ve vybraných státech

O rozdílném přístupu k oblasti penzí ve vybraných státech vypovídá přehled (obrázek. č. 14), který uveřejnila organizace OECD ve svém již šestém vydání dokumentu *Pensions at a Glance 2015*, jež zachycuje očekávaný počet let v důchodu ve vybraných státech podle pohlaví a efektivní důchodový věk v roce 2014.

Průměrný očekávaný efektivní věk odchodu do důchodu v zemích OECD pro ženy dosahuje věku 63,1 a u mužů 64, 6 let. Počet let strávených v penzi pak je 22,3 u žen a 17,6 let u mužů. Předpokládaná délka dožití dle uvedených dat je 85,4 let u žen a 82,2 u mužů. Z uvedených dat je evidentní, že Česká republika dosahuje nižší hodnoty efektivního věku odchodu do důchodu než je průměr zkoumaných států. Ten je v případě ČR 60,5 let u žen a 63,3 u mužů. Počet let strávených v penzi je u žen vyšší než průměr OECD, ale u mužů je nižší.

Celkově nejnižší efektivní důchodový věk je u belgických žen 59,3 roku. Opakem je Korea s efektivním věkem odchodu do důchodu 72,9 let. Nejdelší čas průměrně v penzi dle uveřejněných dat stráví francouzské ženy 27,2 let. Nejkratší dobu v penzi stráví muži z Jižní Afriky (9,6 roku).

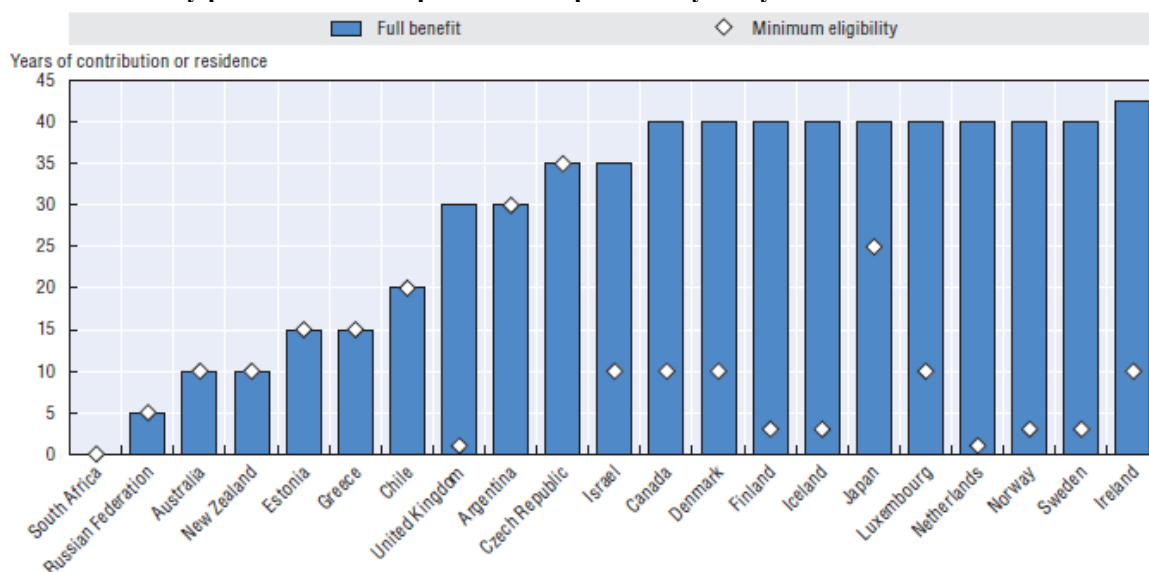
Obrázek 14 Očekávaný počet let v důchodu ve vybraných státech podle pohlaví v roce 2014

Zdroj: Pensions at a Glance 2015

Velké rozdíly mezi jednotlivými zeměmi lze nalézt i v potřebném počtu odpracovaných let a délce pojištění k získání plné starobní penze, případně i v minimální požadované délce pojištění k přiznání důchodu, jak ukazuje následující obrázek č. 15. Většina evropských zemí požaduje k získání nároku na plnou starobní penzi odpracovat alespoň 40 let. Oproti zemím jako je například Austrálie a Nový Zéland, které požadují jen 10 let, avšak je nutné podotknout, že výsledná výše a způsob určování nároku na penze se v jednotlivých zemích značně liší (Pensions at a Glance, 2015).

Graf 15 Potřebný počet let k získání plné starobní penze ve vybraných státech v roce 2014

Zdroj: Pensions at a Galance 2015

Významným ukazatelem v oblasti penzí je náhradový poměr výše důchodu k čisté mzdě. Jak je uvedeno v následující tabulce č. 12, jež zachycuje poměr čisté mzdy ve výši (50 %, 100 % a 150 %) průměrné mzdy k čistému vypláčenému důchodu. V rámci tohoto ukazatele je zohledněno příslušné zdanění v jednotlivých státech.

Kompletní přehled náhradového poměru je uveden v přílohách č. 5. Následující tabulka obsahuje data pro vybrané státy. Z uvedených dat je evidentní, že náhradový poměr v České republice je oproti jiným státům výrazně vyšší u osob s podprůměrnou mzdou. Neboť náhradový poměr u osoby pobírající polovinu průměrné mzdy dosahuje hodnoty 93,1 %. U člověka pobírajícího přesně průměrnou mzdu je 63,8 %. U osoby s příjmem na úrovni 1,5 násobku průměrné mzdy dosahuje relativně nízké hodnoty 51,9 %.

Průměrné hodnoty za státy OECD jsou u příjmu na úrovni poloviny průměrné mzdy 74,1 % a 80,7 % u států EU. Při výdělku odpovídajícím přesně průměrné mzdě náhradový poměr OECD 63,2 % a 70,9 % zemí EU. U příjmu ve výši 1,5 násobku průměrné mzdy je nižší u států OECD, kde je na úrovni 58,2 %. V Evropské unii dosahuje 66,4 % (Pensions at a Galance 2015).

Celkově nejnižší hodnoty náhradových poměrů v rámci všech úrovní příjmů je dosahováno v Mexiku, kde dané hodnoty jsou 35,5 %, 28,4 % a 28,1%.

Tabulka 12 Náhradový poměr – poměr výše důchodu k průměrné čisté mzdě ve vybraných státech v roce 2014

země	náhradový poměr v %		
	0,5	1	1,5
Austrálie	88,6	58	45,9
Česká republika	93,1	63,8	51,9
Francie	66,9	67,7	62
Irsko	70,1	42,2	32,5
Island	90,5	76,7	76,3
Itálie	82,2	79,7	81,6
Japonsko	53,3	40,4	35,5
Kanada	58,5	47,9	34,1
Korea	64,3	45	34,4
Lucembursko	98,4	88,6	83,7
Německo	53,4	50	49
Nizozemsko	101,3	95,7	94,1
Norsko	80,1	60,2	48,6
Nový Zéland	80,8	43	30,4
Polsko	54	52,8	52,4
Portugalsko	87,7	89,5	88,4
Rakousko	92,1	91,6	88,9
Řecko	82,9	72,9	73,3
Slovenská republika	84	80,6	79,4

Zdroj: Pensions at a Galance 2015, vlastní zpracování

Při srovnání předchozích příjmů a penzí v rámci států evropské unie jsou značné rozdíly, jak dokládá tabulka č. 13 s údaji zachycujícími náhradový poměr jednotlivých členských zemí. Jako podklad byl použit medián penzí osob ve věku od 65 do 74 let, který byl porovnáván s mediánem hrubých mezd před zdaněním a to u lidí ve věku od 50 do 59 let. (Statistisches Jahrbuch Deutschland 2016, Gola, 2016).

Medián tzv. střední hodnota má mnohem větší vypovídací hodnotu než průměr. Medián rozděluje zkoumaný soubor na dvě stejně velké poloviny. Představuje tedy prostřední hodnotu (Hindls a kol., 2007).

Při tomto srovnání vychází nejlépe Lucembursko, kde náhradový poměr činí 85 %. Následuje Francie s 69 % a Itálie a Rumunsko s 64 %. Česká republika dosahuje stření úrovně s hodnotou 55 %. Nejnižších hodnot dosáhl Kypr s 39 % a Irsko s 38 % (Statistisches Jahrbuch Deutschland 2016, Gola, 2016).

Tabulka 13 Náhradový poměr penzí v zemích EU za rok 2015

stát	náhradový poměr v %	stát	náhradový poměr v %
Lucembursko	85	Finsko	51
Francie	69	Nizozemí	50
Itálie	64	Velká Británie	50
Rumunsko	64	Belgie	47
Polsko	63	Estonsko	47
Portugalsko	63	Dánsko	45
Slovensko	62	Německo	45
Maďarsko	62	Litva	45
Řecko	60	Slovinsko	45
Rakousko	60	Bulharsko	44
Švédsko	60	Lotyšsko	44
Španělsko	60	Chorvatsko	40
Malta	56	Kypr	39
Česká republika	55	Irsko	38

Zdroj: Statistisches Jahrbuch Deutschland 2016, Gola, 2016, vlastní zpracování

4.7 Možnosti zajištění na stáří

Zajištění dostatečného množství prostředků na důchod a tím i zachování požadovaného životního standardu se týká každého z nás, bez ohledu na věk, avšak tato otázka úzce souvisí s věkem a příjmy jednotlivých občanů. Vzhledem ke stávající a očekávané situaci v oblasti českého penzijního systému nelze očekávat, že poskytované prostředky budou dostačovat na pokrytí potřebných výdajů v adekvátní výši. Proto vzrůstá význam vlastního zajištění na stáří samotnými jednotlivci.

Alternativ, kam ukládat a jak zhodnocovat volné prostředky, existuje celá řada. Je však nutné zvážit celou řadu aspektů jako jsou množství disponibilních prostředků, doba spoření, výnosnost, likvidita, rizikovost, inflace apod.

Investiční horizont pro zajištění prostředků na penzi zpravidla představuje období dlouhé několik desítek let. Proto je vhodné zvážit možné varianty, jak zhodnotit své vlastní prostředky, aby mohly být čerpány v penzi a pomohly tak zachovat životní standard. Nejčastějšími alternativami zhodnocení prostředků je spoření a investování.

S ohledem na rozsah práce budou detailně zmapovány pouze vybrané produkty, které byly zvoleny vzhledem k jejich dostupnosti a četnosti využívání obyvateli České republiky.

Příjem v penzi

Dle dostupných dat Ministerstva práce a sociálních věcí ČR tvoří 95 % příjmů dnešních penzistů důchod. V červnu 2016 dle ČSÚ průměrný starobní důchod dosahuje částky 11 422 Kč. Vzhledem k průměrné hrubé mzdě (2016), která odpovídá částce cca 27 000 Kč, je na první pohled patrný propad příjmů v penzi oproti příjmům v produktivním věku. V části práce, která se zaměřuje na I. pilíř, je proveden výpočet konkrétní výše důchodu pro příjmy 10 – 100 tisíc korun dle pravidel platných v roce 2016, tudíž je možné vyhledat výši penze, která by odpovídala přímo zkoumané osobě.

Z uvedených dat je zcela evidentní, že je nutné hledat vhodné alternativy, jak efektivně zhodnotit své vlastní prostředky, tak aby je bylo možné čerpat v penzi. Vytvořit si další zdroje příjmů. Ideálně mít tzv. pasivní příjem, který zajistí alespoň část dodatečných příjmů (Zdražil, 2016). V následující tabulce č. 14 je uveden výčet vybraných produktů, kam je možné vložit prostředky, a jakou podobu pravidelného příjmu přinášejí.

Tabulka 14 Vybrané produkty - příjem

produkt	pravidelný příjem
bankovní, spořicí účet	úrok
termínovaný vklad	úrok
stavební spoření	úrok
doplňkové penzijní spoření	úrok
životní pojištění	různý dle fondu
fondy peněžních trhů	úrok
dluhopisy, dluhopisové fondy	úrok
akcie, akciové fondy	dividenda
nemovitosti, nemovitostní fondy	nájemné
drahé kovy	žádný
umění	žádný

Zdroj: Vlastní zpracování

Optimální je rozložit jednotlivé prostředky do několika zdrojů, ze kterých v budoucnosti bude možné získat prostředky v podobě tzv. pasivního příjmu (Traxler, 2012).

Čerpat je v podobě dividend, nebo-li finančního plnění podílu na zisku, nájemného a úroku, jak zachycuje následující trojúhelník (obrázek č. 16). Klíčové je zohlednit i inflaci a

časový horizont, tak aby nedocházelo ke znehodnocení investovaných prostředků (Jílek, 2009).

Obrázek 16 Pyramida – tzv. pasivní příjem

Zdroj: Traxler, finez.cz, 2012

Částka spořená na penzi

Doporučení, jak vysokou částku spořit na penzi, se značně liší. Obecně se však považuje za vhodné odkládat minimálně deset procent měsíčních příjmů, proto je prvotním a rozhodujícím krokem určit, jak vysokou částku je daná osoba schopna měsíčně odkládat. Na základě toho je vhodné rozhodnout, jak bude s prostředky dále naloženo (Srovnejte 2013). Spořenou částku je nutné pravidelně korigovat s ohledem na věk a příjem.

Pro lepší orientaci o množství naspořených peněz dle výnosu a dle počtu let spoření je zde převzata následující tabulka č. 15, jež zachycuje množství naspořených prostředků při měsíčním vkladu 1 000 Kč, čistém % výnosu a počtu let spoření.

Tabulka 15 Množství naspořených prostředků

Měsíční vklad 1 000 Kč		Počet let spoření (pravidelného investování)							
		5	10	15	20	25	30	35	40
Výnos	1%	61 543 Kč	126 226 Kč	194 207 Kč	265 657 Kč	340 751 Kč	419 676 Kč	502 627 Kč	589 809 Kč
	2%	63 123 Kč	132 816 Kč	209 762 Kč	294 718 Kč	388 515 Kč	492 075 Kč	606 413 Kč	732 652 Kč
	3%	64 740 Kč	139 792 Kč	226 797 Kč	327 661 Kč	444 589 Kč	580 140 Kč	737 282 Kč	919 452 Kč
	4%	66 396 Kč	147 176 Kč	245 458 Kč	365 033 Kč	510 514 Kč	687 514 Kč	902 862 Kč	1 164 865 Kč
	5%	68 090 Kč	154 992 Kč	265 904 Kč	407 458 Kč	588 121 Kč	818 698 Kč	1 112 979 Kč	1 488 565 Kč
	6%	69 824 Kč	163 264 Kč	288 308 Kč	455 646 Kč	679 581 Kč	979 256 Kč	1 380 290 Kč	1 916 963 Kč
	7%	71 598 Kč	172 019 Kč	312 864 Kč	510 406 Kč	787 469 Kč	1 176 065 Kč	1 721 090 Kč	2 485 516 Kč
	8%	73 414 Kč	181 283 Kč	339 778 Kč	572 660 Kč	914 839 Kč	1 417 613 Kč	2 156 353 Kč	3 241 804 Kč
	9%	75 271 Kč	191 086 Kč	369 281 Kč	643 456 Kč	1 065 308 Kč	1 714 381 Kč	2 713 059 Kč	4 249 648 Kč
	10%	77 172 Kč	201 458 Kč	401 621 Kč	723 987 Kč	1 243 160 Kč	2 079 293 Kč	3 425 893 Kč	5 594 607 Kč

Zdroj: Traxler, peníze.cz, 2016

Částka čerpaná v penzi

Celkový požadovaný objem prostředků na penzi je nutné upravit se zohledněním očekávané měsíční renty, předpokládané délky dožití a době strávené v důchodu. V roce 2015 dle ČSÚ průměrná doba strávená v penzi byla 24 let. Konkrétně to pak bylo 27,5 u žen a 19,1 roku u mužů.

Z důvodu lepší přehlednosti se zde nachází následující tabulka č. 16, která uvádí částky pravidelné měsíční renty při úsporách ve výši 1 000 000 Kč, které jsou v průběhu vyplácení dále zhodnocovány příslušným čistým % výnosem.

Tabulka 16 Výše měsíční renty při různém výnosu a počtu let čerpání

Úspory 1 000 000 Kč		Počet let čerpání renty (pravidelných odkupů)							
		5	10	15	20	25	30	35	40
Výnos	1%	17 078 Kč	8 751 Kč	5 978 Kč	4 593 Kč	3 764 Kč	3 212 Kč	2 818 Kč	2 524 Kč
	2%	17 491 Kč	9 178 Kč	6 416 Kč	5 042 Kč	4 223 Kč	3 681 Kč	3 298 Kč	3 014 Kč
	3%	17 907 Kč	9 614 Kč	6 869 Kč	5 512 Kč	4 709 Kč	4 184 Kč	3 817 Kč	3 548 Kč
	4%	18 324 Kč	10 058 Kč	7 337 Kč	6 003 Kč	5 222 Kč	4 718 Kč	4 371 Kč	4 122 Kč
	5%	18 744 Kč	10 510 Kč	7 818 Kč	6 512 Kč	5 758 Kč	5 279 Kč	4 956 Kč	4 729 Kč
	6%	19 166 Kč	10 969 Kč	8 312 Kč	7 039 Kč	6 315 Kč	5 865 Kč	5 568 Kč	5 366 Kč
	7%	19 589 Kč	11 436 Kč	8 819 Kč	7 582 Kč	6 892 Kč	6 473 Kč	6 203 Kč	6 025 Kč
	8%	20 014 Kč	11 909 Kč	9 336 Kč	8 139 Kč	7 486 Kč	7 098 Kč	6 857 Kč	6 701 Kč
	9%	20 441 Kč	12 389 Kč	9 864 Kč	8 710 Kč	8 094 Kč	7 739 Kč	7 524 Kč	7 391 Kč
	10%	20 869 Kč	12 875 Kč	10 401 Kč	9 292 Kč	8 715 Kč	8 392 Kč	8 203 Kč	8 090 Kč

Zdroj: Traxler, peníze.cz, 2016

4.7.1 Spoření

„*Spoření je uchovávání peněz*“ (Jílek, 2009, s. 375). Při vytváření finanční rezervy na penzi se dá na ni pohlížet ze dvou hledisek. První z nich představuje uložení volných prostředků za účelem zachování jejich hodnoty a současně při eliminaci ztráty a rizika. Druhým hlediskem je uložení prostředků, které odolá inflaci a zároveň je ideálně i pojištěno (Janda, 2012).

Spořicí účet

Spořicí účet je bankovní produkt, který nabízí úročení vložených vkladů (Jílek, 2009). Na trhu lze nalézt různé varianty tohoto produktu. Ty se liší především ve výši úrokové sazby a měsíčních poplatků. Vhodné je se zaměřit i na produkty, které jsou speciálně určené například pro děti, studenty a seniory.

Nabízená úroková sazba zpravidla zohledňuje množství uložených prostředků, dobu, na kterou jsou vázány. V aktuální nabídce finančních institucí se nachází celá řada

produktů, které jsou zdarma, avšak to je vyváženo velmi nízkými úrokovými sazbami, které na počátku listopadu 2016 dosahují maximálně hodnoty 1,2 % . Nejčastěji se úroková míra pohybuje v rozmezí 0,05 – 0,5 % (Vlastní šetření).

Ze statistik ČSÚ vyplývá, že průměrná inflace v roce 2015 dosahovala hodnoty 0,3 %, z tohoto důvodu a s ohledem na výši nabízených úrokových sazeb a zdanění připisovaných úroků nelze spořicí účet doporučit jako vhodnou alternativu pro dlouhodobé uložení peněz k zhodnocení prostředků na penzi.

Doplňkové penzijní spoření

Doplňkové penzijní spoření představuje produkt v rámci stávajícího důchodového systému tzv. III. pilíř. Primárně je určeno k individuálnímu spoření prostředků na penzi. Nabízí celou řadu zvýhodnění a podpor. Proto také bylo zahrnuto do této části. Podrobně je popsáno v rámci teoretické části, tudíž zde není dále blíže rozebíráno. Jsou zde uvedeny ilustrativní příklady (tabulka č. 17, 18 a 19) zapojení do III. pilíře.

K výpočtům byla použita interaktivní kalkulačka doplňkového penzijního spoření NN Penzijní společnosti, která je volně dostupná na webových stránkách této instituce. Ilustrativní příklady byly zvoleny, jak s příspěvkem zaměstnavatele, tak i bez něj. Vybraná délka spoření je 10 a 6 let, z důvodu možnosti rámcového srovnání se stavebním spořením. Čistý výnos 1 % zohledňuje hodnoty uveřejněné penzijními společnostmi, měsíční příspěvek účastníka rozmezí 100 – 1 700 Kč, měsíční příspěvek zaměstnavatele 0 a 500 Kč, tak aby mohla být zhodnocena vhodnost individuálního zapojení bez příspěvku zaměstnavatele, státní příspěvek dle vkládané částky 0 – 230 Kč. Daňové úlevy s ohledem na plánované změny v roce 2017 nejsou zohledněny.

Ilustrativní příklad č. 1 zapojení do 3. pilíře.

Doba spoření 10 let, čistý výnos 1 %, měsíční příspěvek účastníka rozmezí 100 – 1 700 Kč, měsíční příspěvek zaměstnavatele 500 Kč, státní příspěvek dle vkládané částky 0 – 230 Kč.

Tabulka 17 Výpočet ilustrativního příkladu č. 1 (Kč)

doba spoření v letech	10	10	10	10	10	10	10	10
čistý výnos v %	1	1	1	1	1	1	1	1
příspěvek účastníka měsíční	100	300	500	800	1 000	1 200	1 500	1 700
příspěvek zaměstnavatele měsíční	500	500	500	500	500	500	500	500
výše státního příspěvku měsíční	0	90	130	190	230	230	230	230
naspořeno celkem	75 753	112 366	142 668	188 119	218 421	243 672	281 548	306 799
příspěvky účastníka celkem	12 000	36 000	70 000	96 000	120 000	144 000	180 000	204 000
příspěvky zaměstnavatele celkem	60 000	60 000	60 000	60 000	60 000	60 000	60 000	60 000
státní příspěvky celkem	0	10 800	15 600	22 800	27 600	27 600	27 600	27 600
zhodnocení prostředků celkem	3 753	5 556	7 068	9 319	10 821	12 072	13 948	15 199

Zdroj: Interaktivní kalkulačka penze.nn.cz, vlastní zpracování

Z uvedeného výpočtu je zcela evidentní, že k neoptimálnějšímu zhodnocení vložených peněz dochází při vkladu účastníka 1 000 Kč měsíčně, kdy naspořená částka po 10 letech spoření a 1 % čistém výnosu je 218 421 Kč.

Ilustrativní příklad č. 2 zapojení do 3. pilíře.

Doba spoření 6 let, čistý výnos 1 %, měsíční příspěvek účastníka rozmezí 100 – 1 700 Kč, měsíční příspěvek zaměstnavatele 500 Kč, státní příspěvek dle vkládané částky 0 – 230 Kč.

Tabulka 18 Výpočet ilustrativního příkladu č. 2 (Kč)

doba spoření v letech	6	6	6	6	6	6	6	6
čistý výnos v %	1	1	1	1	1	1	1	1
příspěvek účastníka měsíční	100	300	500	800	1 000	1 200	1 500	1 700
příspěvek zaměstnavatele měsíční	500	500	500	500	500	500	500	500
výše státního příspěvku měsíční	0	90	130	190	230	230	230	230
naspořeno celkem	44 540	66 068	83 884	110 608	128 424	143 271	165 541	180 388
příspěvky účastníka celkem	7 200	21 600	36 000	56 700	72 000	86 400	108 000	122 400
příspěvky zaměstnavatele celkem	36 000	36 000	36 000	36 000	36 000	36 000	36 000	36 000
státní příspěvky celkem	0	6 480	9 360	13 680	16 560	16 560	16 560	16 560
zhodnocení prostředků celkem	1 340	1 988	2 524	3 328	3 864	4 311	4 981	5 428

Zdroj: Interaktivní kalkulačka penze.nn.cz, vlastní zpracování

Tento příklad je prakticky shodný s předcházejícím příkladem. Liší se pouze v délce spoření, jež činí 6 let, z důvodu možnosti rámcového srovnání se stavebním spořením. Celková naspořená částka po 6 letech při měsíčním vkladu účastníka 1 000 Kč činí 128 424 Kč. U vkladu 1 700 Kč dosahuje sumy 180 388 Kč.

V ráci ilustrativního příkladu stavebního spoření při vkladu 1 000 Kč měsíčně bylo nastrádáno 77 400 Kč. U vkladu 1 700 Kč pak celková částka dosáhla 134 358 Kč. Z tohoto srovnání vychází lépe spoření v rámci III. pilíře, což lze odůvodnit především navýšením odkládané částky o příspěvky zaměstnavatele a státu.

Ilustrativní příklad č. 3 zapojení do 3. pilíře.

Doba spoření 10 let, čistý výnos 1 %, měsíční příspěvek účastníka rozmezí 100 – 1 700 Kč, měsíční příspěvek zaměstnavatele 0 Kč, státní příspěvek dle vkládané částky 0 – 230 Kč.

Tabulka 19 Výpočet ilustrativního příkladu č. 3 (Kč)

doba spoření v letech	6	6	6	6	6	6	6	6
čistý výnos v %	1	1	1	1	1	1	1	1
příspěvek účastníka měsíční	100	300	500	800	1000	1200	1500	1700
příspěvek zaměstnavatele měsíční	0	0	0	0	0	0	0	0
výše státního příspěvku měsíční	0	90	130	190	230	230	230	230
naspořeno celkem	7 423	28 951	46 767	73 491	91 307	106 154	128 424	143 271
příspěvky účastníka celkem	7 200	21 600	36 000	56 700	72 000	86 400	108 000	122 400
příspěvky zaměstnavatele celkem	0	0	0	0	0	0	0	0
státní příspěvky celkem	0	6 480	9 360	13 680	16 560	16 560	16 560	16 560
zhodnocení prostředků celkem	223	871	1 407	2 211	2 747	3 194	3 864	4 311

Zdroj: Interaktivní kalkulačka penze.mn.cz, vlastní zpracování

Třetí příklad se od druhého příkladu odlišuje pouze v absenci pravidelného měsíčního příspěvku zaměstnavatele ve výši 500 Kč. Za šest let je při měsíčním vkladu 1 000 Kč naspořena částka 91 307 Kč. U vkladu účastníka 1 700 Kč činí nastrádaná suma 143 271 Kč. V rámci ilustrativního příkladu stavebního spoření bylo za shodnou dobu naspořeno při vkladu 1 000 Kč měsíčně 77 400 Kč a při vkladu 1 700 Kč celková suma dosáhla hodnoty 134 358 Kč. Z uvedených hodnot je patrné, že i v tomto případě, kdy zaměstnavatel neposkytuje žádný příspěvek, vychází lépe spoření v rámci doplňkového penzijního spoření. Daný výsledek značně ovlivnily hodnoty státního příspěvku, avšak je nutné podotknout, že výpočet je pouze ilustrativní. Jako značnou nevýhodu tohoto způsobu spoření je nutné uvést fakt, že vkládané prostředky jsou v rámci fondu vázány až do 60 let účastníka. To lze také označit jako jeden z hlavních důvodů, proč lidé reálně spoří v rámci tohoto pilíře malé částky.

Stavební spoření

Stavební spoření představuje specifický finanční produkt, jež původně vznikl za účelem financování bydlení. Zároveň jej lze brát jako možnou alternativu ke klasickým hypotečním úvěrům, ale má své specifické vlastnosti, které jej odlišují od jiných finančních produktů (Lukáš, Kielar, 2014).

Stavební spoření se řadí mezi produkty, u kterých je možné získat státní podporu. Ta činí 10 % z uložené částky, ale ne více než 2 000 Kč ročně. Zároveň lze získat zpět část daní a to díky možnosti snížení daňového základu. Přes řadu změn, jež stavební spoření za dobu svého trvání prošlo, zůstává stále atraktivním a zajímavým produktem (Nacher, 2015).

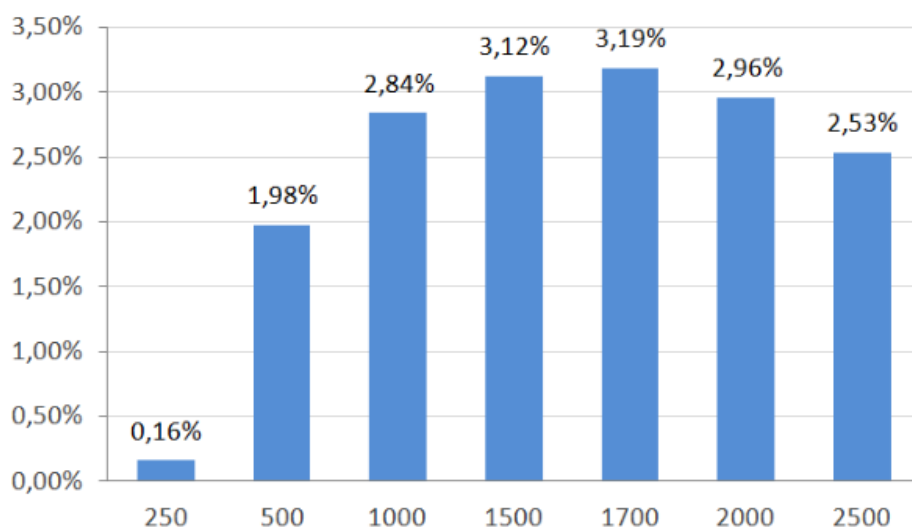
Stavební spoření nabízí možnost spoření a možnost získání účelového úvěru, pro který je charakteristický nižší úrok s pevnou úrokovou sazbou po dobu splácení. Stavební spoření si mohou založit fyzické i právnické osoby, u nich však nevzniká nárok na státní podporu. Fyzická osoba může dle platných podmínek získat státní podporu pouze na jednu smlouvu. Průběh stavebního spoření lze rozdělit na dvě fáze a to spořicí a úvěrovou. Minimální délka spoření činí 6 let, poté je možné ve spoření pokračovat dále a lze jej kdykoliv ukončit. Výpovědní lhůta většiny aktuálně nabízených spoření je tři měsíce.

V současné době na českém trhu působí pět stavebních spořitel. Dle údajů ministerstva financí bylo u nás v roce 2015 uzavřeno 3 503 349 smluv ve fázi spoření a z toho nově uzavřených 373 096. Bylo poskytnuto 695 439 úvěrů v celkové hodnotě 242,655 mld. Kč. Vyplacená státní podpora činila 4, 562 mld. Kč. Průměrná výše cílové částky dosahovala hodnoty 371 100 Kč.

Čistá úroková sazba u stavebního spoření dle výše měsíčního vkladu

Následující graf č. 8 zachycuje průměrnou hodnotu čisté úrokové sazby u stavebního spoření pro různé výše měsíčních vkladů. Vložené vklady jsou hodnoceny 1 % p.a. Cílová částka odpovídá naspořené částce a byla zaokrouhlena nahoru na celé tisíce korun. Poplatek za uzavření smlouvy činí 1 % z cílové částky. Poplatek za vedení účtu je placen měsíčně a je 25 Kč. Čistá úroková sazba je ukazatel, který umožňuje objektivní srovnání různých částek a délek spoření. Údaje byly zpracovány počátkem roku 2016.

Graf 8 Průměrná čistá úroková sazba stavebního spoření pro různé částky měsíčních vkladů

Zdroj: Kielar, 2016

Z uvedeného grafu vyplývá, že nejvyšší průměrné úrokové sazby je dosaženo při měsíčním vkladu cca 1 700 Kč, což potvrzuje i v práci uvedený ilustrativní příklad.

Následující tabulka č. 20 obsahuje rámcový přehled tarifů stavebních spořitelen v říjnu 2016. Poskytovaný úrok dosahuje hodnot 0,1 – 1,2 %. Poplatek za vedení účtu činí cca 300 Kč ročně. Velké rozdíly lze nalézt v poplatcích za uzavření smlouvy. Ty mohou být zdarma, nebo dosahují až 1 % z cílové částky. Zdarma lze například u vybraných spořitelen smlouvu uzavřít přes internet. Stavební spořitelny také nabízí časově omezené nabídky, kdy je možné smlouvu uzavřít zcela zdarma, z těchto důvodů lze doporučit velmi podrobné srovnání jednotlivých produktů dle aktuální nabídky.

Tabulka 20 Přehled tarifů stavebních spořitelen – říjen 2016

instituce	úrok v %	poplatek za uzavření smlouvy	poplatek za vedení účtu
Českomoravská stavební spořitelna	0,5 - 1,2	1 % cílové částky max. 15 000 Kč	330 Kč/rok
Modrá pyramida stavební spořitelna	0,5 - 1	0 - 1 % cílové částky	300 Kč/rok
Raiffeisen stavební spořitelna	0,1 - 1	0 - 1 % cílové částky max. 15 000 Kč	80 Kč/čtvrtletí
Stavební spořitelna České spořitelny	1	495 Kč - 1 % cílové částky max. 15 000 Kč	310 Kč/rok
Wüstenrot stavební spořitelna	0,5 - 1,1	0 - 1 % cílové částky max. 30 000 Kč	27 Kč/měsíc

Zdroj: Finanční instituce, vlastní šetření

Značně rizikovým faktorem u stavebního spoření je především vývoj úrokových sazeb. Pro lepší orientaci a možnost alespoň rámcového zhodnocení byl sestaven následující příklad tabulka. č. 21. Pro výpočet příkladu byla použita interaktivní kalkulačka serveru stabebky.cz

Ilustrativní příklad

stavební spořitelna České spořitelny – stavební spoření Standard

Cílová částka 160 000 Kč, délka spoření 6 let, měsíční úložka 500 – 2 000 Kč
úroková sazba 1 % rok, poplatek za uzavření smlouvy 1 % z cílové částky, poplatek za vedení účtu 310 Kč/rok, výpis z účtu zdarma

Tabulka 21 Výpočet - přehled výnosů (Kč) ze stavebního spoření Standard SSČS – 6 let

měsíční úložka	vklady celkem	nasporeno celkem	ČÚS v %
500	36 000	36 715	0,661
600	43 200	44 852	1,258
700	50 400	52 988	1,676
800	57 600	61 125	1,985
900	64 800	69 262	2,223
1 000	72 000	77 400	2,412
1 100	79 200	85 536	2,565
1 200	86 400	93 674	2,693
1 300	93 600	101 810	2,800
1 400	100 800	109 949	2,891
1 500	108 000	118 084	2,970
1 600	115 200	126 223	3,039
1 700	122 400	134 358	3,097
1 800	129 600	142 420	3,131
1 900	136 800	149 866	3,030
2 000	144 000	157 312	2,938

Zdroj: Interaktivní kalkulačka stabebky.cz, vlastní zpracování

Na základě výsledků daného příkladu lze konstatovat, že nejvyšší čisté úrokové sazby je dosaženo u měsíčních vkladů 1 700 a 1 800Kč. Celkové nasporené částky jsou 134 358 Kč a 142 420 Kč.

Jak již bylo uvedeno, celkově vyšších nasporených částek je dosahováno v rámci spoření ve III. pilíři, avšak prostředky je možné v plné výši čerpat až při dosažení věku 60 let, proto je nutné velmi dobře zvážit, který z nabýzených produktů zvolit. Případně jak

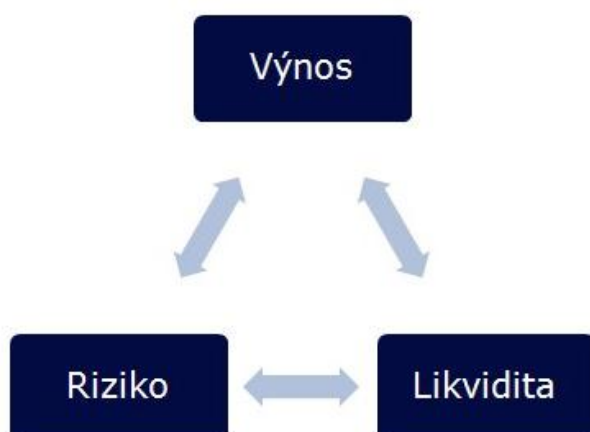
vysoké částky spořit. Prostředky napořené v rámci stavebního spoření je vhodné například použít jako část vlastních zdrojů pro investici do bydlení.

4.7.2 Investování

„ Za investici je obecně považováno veškeré současné obětování jisté dnešní hodnoty v budoucnosti, která je ovšem nejistá“ (Šoba, Širůček, Ptáček, 2013, s. 147).

Stojíme-li před otázkou, kam investovat své volné finanční prostředky, vždy bychom měli vycházet z tzv. investičního trojúhelníku obrázek. č. 17, který hodnotí vhodnost investice dle následujících parametrů (Jílek, 2009).

Obrázek 17 Investiční trojúhelník

Zdroj: Patria, 2016

- **v ýnos** - míra zhodnocení vložených prostředků (nákladů)
- **riziko** – nejistota očekávaných výnosů
- **likvidita** – schopnost přeměny na hotové peníze

Nikdy není možné dosáhnou všech tří vrcholů současně, z toho vyplývá, že není možné dosáhnout zcela ideální investice

Obecně investice můžeme rozdělit na reálné a finanční.

Pět zlatých investičních pravidel (Filip, Pospíšil, 2013b)

- investujte nejlépe dlouhodobě
- držte se své investiční strategie
- průměrujte své nákupní ceny
- očekávejte, že trhy půjdou nahoru i dolů
- sledujte delší investiční horizont

Investice do nemovitosti

Obecně lze konstatovat, že u většiny domácností náklady na bydlení tvoří největší část měsíčních výdajů. Jak dokládají údaje ČSÚ za rok 2015 dosáhly průměrné výdaje na bydlení hodnoty 19,5 %. Proto vlatní bydlení nabízí možnost, jak výrazně v budoucnu omezit náklady s ním spojené. Investování do nemovitostí je vhodné především pro osoby, které disponují dostatečným množstvím volných finančních prostředků v hodnotě alespoň 1 milion korun a více. Případně mohou bez problémů získat a splácet hypotéku, nebo úvěr. Tato investice je zpravidla na pěti a víceletý časový horizont. V případě financování pomocí hypotéky představuje měsíční výdaj řádově 5 – 30 000 Kč. Jako hlavní výhodu lze uvést fak, že ceny nemovitostí dlouhodobě rostou a slouží jako součást dědictví (Pikora, Šichtařová, 2011).

Nárůst cen za rok 2015 potvrzuje i ČSÚ, podle kterého v průměru cena prodávaných bytů narostla o 4,3 % oproti předcházejícímu roku, ale ceny bytů se výrazně liší, klíčovými faktory jsou lokalita, velikost a stav nemovitosti.

Vhodnou investiční možností pro jednotlivce v oblasti nemovitostí jsou byty. V oblastech s velkými městy jako je například Praha a Brno, kde je dobrá situace na trhu práce. Byt přináší pravidelné nájemné a zároveň roste jeho cena. Jako nejlepší varianta jsou brány malé byty do velikosti 2 + 1, protože je po nich stále vysoká poptávka na pronájem a lze je většinou pronajmout v řádu několika dní (Jílek, 2009).

Roční úrokové sazby hypoték v uplynulých několika letech výrazně klesly. V roce 2016 není problém nalézt řadu nabídek s úrokovou mírou 1,5 – 2,5 %, ale i méně. Nižší úrokovou sazbu lze získat například v případě, kdy půjčovaná částka nepřesáhne max. 85 % kupované nemovitosti, proto je vhodné využít například prostředky nastřádané na stavebním spoření.

Největšími problémami při získání hypotéky dle finančních institucí jsou: adekvátně vysoký stabilní příjem, dostatečné zajištění hypotéky zpravidla v podobě zástavy nemovitosti, vyhodnocovány jsou i údaje v bankovním registru, kde je zkoumána platební morálka žadatele. Ověřovány jsou i další údaje například: počet členů domácnosti, výše dalších závazků apod., na základě zjištěných údajů je pak určena bonita (schopnost) klienta úvěr splatit, která ovlivní nejen schválení, či zamítnutí žádosti, ale i podmínky poskytnutého hypotečního úvěru. Většina finančních institucí poskytuje hypotéky

žadatelům od 18 do 70 let. V případě, kdy žadatel na hypotéku nedosáhne, je vhodné uvažovat o zařazení spoluzadatele (Finanční instituce, vlastní šetření).

Ilustrativní příklad

Hodnota nemovitosti: 2,5 milionu korun, výše úvěru 2,2 milionu korun, úroková sazba 2,2 %, délka splatnosti 5 - 30 let. Výpočet byl proveden (tabulka. č. 22) na serveru golemfinance.cz.

Tabulka 22 Výše měsíční splátky hypotečního úvěru při různé délce splatnosti

půjčená částka	úroková sazba %	splatnost	měsíční splátka v Kč	celkem zapláceno v Kč
2,2 mil. Kč	2,2	5 let	38 753	2 325 232
2,2 mil. Kč	2,2	10 let	20 441	2 452 874
2,2 mil. Kč	2,2	15 let	14 361	2 584 927
2,2 mil. Kč	2,2	20 let	11 339	2 721 363
2,2 mil. Kč	2,2	25 let	9 540	2 862 147
2,2 mil. Kč	2,2	30 let	8 353	3 007 231

Zdroj: Golemfinance.cz, vlastní zpracování

Z uvedených čísel je zřejmé, že při delší době splácení je placena nižší měsíční splátka, avšak značně roste částka zaplacených úroků, proto je nutné velmi dobře zvážit délku splácení a výši měsíční splátky. Jako výhodu v oblasti úvěrů lze označit změnu v pravidlech poskytování v roce 2016, která vede k jejich snažší možnosti je splatit dříve.

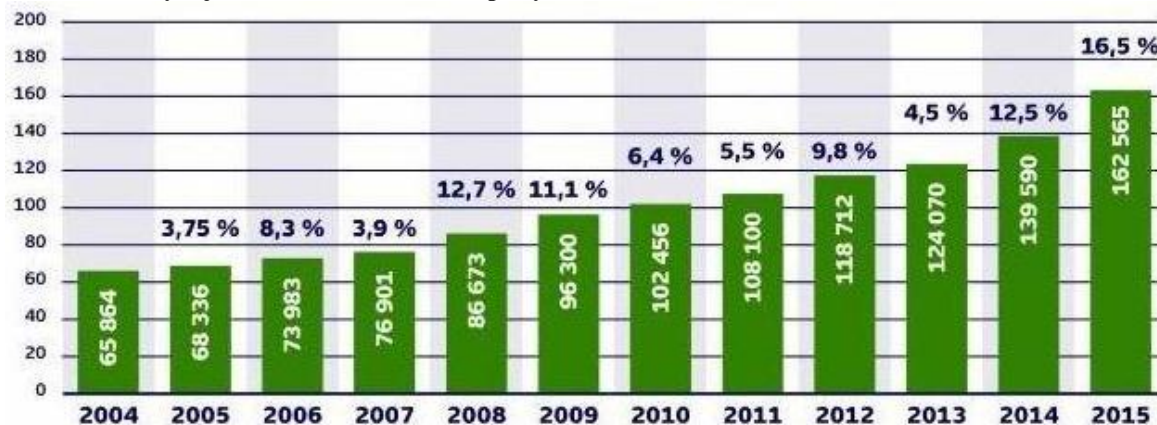
Investice do půdy

Půdu lze obecně považovat za bezpečnou investici, která přináší pravidelný příjem v podobě pachtovného (nájmu). Investovat lze prostředky od několika desítek tisíc korun více. Ceny zemědělské půdy v posledních několika letech, jak dokládá přiložený graf č. 18, výrazně stoupají, což lze dle analytiků očekávat i do budoucna a s tím i rostoucí výši nájmu. V současné době je pronajímáno 70 – 80 % veškeré zemědělské půdy (Stehlík, 2016).

Jednoznačně je vhodné, aby laický investor investici do pozemků konzultoval s odborníkem. Za hlavní problém takovéto investice lze považovat značnou variabilitu v nabízených pozemcích, rozdrobenou vlastnickou strukturu a s tím související problémy ohledně pronájmu a značnou variabilitu v rámci výnosu, avšak průměrný čistý výnos se pohybuje na úrovni 1 - 2 % za rok, ale lze nalézt i výrazné rozdíly. Případně existuje i

možnost investování prostřednictvím investičních fondů. Nevýhodná je i nízká likvidita pozemků (Traxler, 2014).

Obrázek 18 Vývoj tržních cen zemědělské půdy 2004 - 2015

Zdroj: farmy.cz, 2016

Investice do akcií

„Akcie je dlouhodobý cenný papír, s nímž jsou spojena práva akcionáře“ (Cipra, 2012, s. 39). V případě investování do akcií je nutné stanovit vhodné portfolio (skladbu) držení akcií, s ohledem na zvolenou investiční strategii. Je vhodné se zaměřit na tzv. dividendové akcie. Nebo-li volit stabilní akcie společností, které dlouhodobě svým akcionářům vyplácejí dividendy a zachovávají si svou hodnotu.

Právě pro konzervativní investice lze doporučit například společnosti z oblasti energetiky a telekomunikace. Nejznámější firmou na českém trhu je v této oblasti ČEZ. Nominální hodnota 1 akcie je 100 Kč. Mezi roky 2007 – 2015 byla akcionářům vyplacena každý rok dividendy v rozmezí 40 – 53 korun za akcii (ČEZ, 2016). Cena jedné akcie od ledna 2011 do října 2016 se pohybovala v rozmezí cca 960 – 410 Kč. Koncem října 2016 byla 465 Kč/akcii (ČEZ, 2016).

Dluhopisy

Dluhopisy jsou specifickým druhem cenných papírů, se kterým jsou spojena práva vlastníka. Vlastník má právo jako věřitel na splacení jistiny a úroků dle výše poskytnuté částky emitentovi nebo-li dlužníkovi (Jelínek, 2009). Existuje celá řada dluhopisů s různou délkou splatnosti. Proto jsou tyto investice vhodné po konzultaci s odborníkem, či po důkladném prostudování.

Jako konzervativní formu investování lze označit nákup státních dluhopisů, ale i ty mohou v některých případech dosáhnout záporného úroku, Z dat ministerstva financí vyplývá, že průměrný roční výnos většiny českých státních dluhopisů se pohybuje pod 1 %.

Investice do drahých kovů

Varianta, jak investovat do drahých kovů je celá řada, ať už se jedná o obchodování na burze, nebo i do tzv. investičních slitků, cihel a mincí. Nejčastěji se pak jedná o zlato a stříbro. Investovat lze řádově prostředky od několika stokorun výš (Kohoutová, 2012). Právě tuto alternativu lze doporučit jako možný doplněk ve skladbě portfolia. Na druhou stranu takto uložené prostředky nepřinášejí žádný pravidelný výnos.

5 Výsledky a diskuse

V kapitole č. 5 je nastíněn možný další vývoj v oblasti důchodového systému České republiky. Zároveň jsou shrnuty stěžejní výsledky dané práce.

5.1 Budoucnost důchodového systému

V rámci stávajícího důchodového systému, který spočívá především na I. pilíři, je nutnost provedení změn zcela nevyhnutelná. Souvisí to především s neustále se prohlubujícím schodkem na důchodovém účtu (rok 2014 21,9 mld. Kč a 2015 28,2 mld. Kč, MF ČR), jež je ovlivněn demografickou situací. Ta dlouhodobě vede k neustále větší nerovnosti v poměru mezi počtem plátců a příjemců zapojených do celého systému.

V otázce nutnosti provedení reformy stávajícího penzijního systému panuje nejen celospolečenská, ale i politická shoda, avšak v konkrétních možnostech se názory zúčastněných stran liší. Rozhodně není vhodné navyšovat odvody na důchodové pojištění, ačkoliv je to velmi jednoduché a efektivní. Důchodový věk je nutné korigovat s ohledem na průměrný věk dožití.

Často uvažovanou variantou úpravy stávajícího penzijního systému je zavedení tzv. rovného důchodu. Ten se skládá ze sociální části, která odpovídá úrovni 30 % hrubé mzdy a druhé části, jež by byla stanovena s ohledem na to, kolik účastník do systému odvedl. Tuto alternativu lze jednoznačně považovat za velmi progresivní metodu, jež by značně snížila zátěž prvního pilíře. Je vhodné ji doporučit i s ohledem na nárůst odpovědnosti každého jedince k vlastnímu zajištění na stáří a především i z důvodu nízkých nákladů na přechod na tento systém, jeho jednoduchost a srozumitelnost.

Problémem, kterým je nutné se zabývat, jsou velké rozdíly ve výši penzí mužů a žen. Zde se nabízí alternativa tzv. sdílené penze, kdy by docházelo ke sdílení výpočtu výpočtového základu u manželů. Vzhledem ke stávající situaci a uspořádání rodin lze tuto možnost hodnotit jako velmi obtížně aplikovatelnou v praxi, přesto lze doporučit se touto variantou a její možnou podobou v praxi zabývat i nadále detailněji.

S ohledem na podporu rodin s dětmi a odstranění jejich znevýhodnění je vhodné doporučit, alespoň částečně zohlednit při stanovení výše důchodu počet vychovaných dětí. Zvážit zavedení části vyplácené penze v podobě tzv. dětské penze, jež je koncipována jako univerzální dávka nezávislá na výši příjmů. U bezdětných osob by vzrostla jejich vlastní odpovědnost a bylo by jim doporučeno platit soukromé pojištění.

5.2 Doporučení pro občany

Základním problémem v otázce rozhodování o zajištění na penzi je dlouhý časový horizont. Zároveň je velmi složité vycházet z bodu, kdy není aktuálně možné předpovědět budoucí podobu a směřování českého důchodového systému za několik desítek let, tudíž i výši budoucích penzí, která se právě odvíjí od nastavení pravidel celého systému, proto je nutné v rámci vlastních kroků postupovat velmi obezřetně. V konečném důsledku, však jistotu zcela správné volby nemáme, s ohledem na neustálé změny, které lze očekávat i do budoucna, což lze také jednoznačně označit za největší problém budoucích důchodců.

Zcela jednoznačně je výhodné vytvořit i v budoucnu důchodový systém složený ze tří pilířů, který umožní lepší diverzifikaci rizika a větší variabilitu.

I. pilíř je vhodné ponechat i do budoucna, aby zajistil jistotu alespoň částečného zdroje prostředků v penzi. I. pilíř je fakticky pro všechny povinný. Ovlivňuje jej především výše mezd, pojistná sazba, počet osob odvádějících pojistné a věk odchodu do důchodu. Penze z I. pilíře vzhledem k principu pay as you go budou vypláceny penzistům i nadále. Otázkou však je, v jaké výši, protože uveřejněné odhady budoucího vývoje I. pilíře při ponechání jeho současné podoby se velmi liší, avšak lze očekávat jejich razantní pokles oproti stávajícímu relativně vysokému náhradovému poměru, jež je vysoký především u nízkopříjmových skupin. Česká republika má tento náhradový poměr vyšší ve srovnání s řadou zemí OECD a EU. To lze označit také jako jeden z důvodů, společně s vysokou sazbou sociálního (důchodového) pojištění a nízké úrovni mezd, k malé ochotě značné části obyvatel, odkládat další vlastní prostředky na důchod.

Reformní tzv. II. pilíř – důchodové spoření, jež však byl po velmi krátké době zrušen, měl nabídnout vhodnou alternativu pro individuální spoření. S ohledem na nízký zájem, který lze přisuzovat nastaveným podmínkám a především i výhodnosti zejména pro osoby s vyššími příjmy, omezení vstupu a nemožnosti z něj vystoupit, se na trhu neuplatnil.

Lze jednoznačně doporučit vytvoření nového II. pilíře. Stěžejní je sestavit produkty, které by motivovaly ke spoření mladé lidi. Nabídnout alternativy, jež by vedly k podpoře spoření rodin s dětmi. Sestavit speciální produkty pro děti do 18 let a studenty, které by umožnily vybrat nastřádané prostředky a využít je na jejich vzdělávání. Jako příklad nabízených podpor lze uvést nižší sazby pojistného a daňové bonusy.

Účast v tzv. III. pilíři – doplňkovém penzijním spoření je vhodná především pro osoby, kterým v rámci spoření v tomto pilíři přispívá zaměstnavatel a v případech, kdy dosáhnou i na státní podporu (až 2760 Kč/rok/2016) a případně si i mohou snížit daňový základ (12 000 Kč /rok 2016). Výši měsíční vkládané částky je nutné zvážit s ohledem na množství volných finančních prostředků, věk a pravidelně ji upravovat. Jako klíčovou nevýhodu tohoto produktu lze uvést velmi dlouhý časový horizont, a proto i průměrná měsíční úložka v polovině roku 2016 dle MF ČR dosahovala částky 731 Kč a celková naspořená částka cca 80 000 Kč (MF 2015). Alternativou, která by vedla ke ztrátě tohoto produktu a větší ochotě jednotlivců ukládat vyšší částky by byla varianta umožňující vybrat, alespoň část nastřádaných prostředků po 10 - 15 letech spoření.

Skupinou osob, pro níž je tento produkt více než zajímavý, jsou lidé, kterým se blíží důchodový věk. Ti při měsíční úložce minimálně 1 000 Kč získávají státní příspěvek 230 Kč měsíčně a v případě, kdy jim přispívá i zaměstnavatel a při zohlednění daňových výhod nabízí tento pilíř velmi zajímavou možnost zhodnocení prostředků, protože u nich, vzhledem ke kratšímu časovému horizontu, kdy jsou jejich prostředky uloženy, nehrozí tak velké riziko znehodnocení vložených peněz.

S ohledem na dané skutečnosti je zcela nutné hledat vhodné alternativy, jak se na penzi zajistit individuálně. Variant, jak zhodnotit vlastní prostředky, tak aby je bylo možné čerpat v penzi, existuje celá řada. Klíčovými faktory při rozhodování však zůstává množství disponibilních prostředků, časový horizont, míra rizika, kterou je investor ochoten podstoupit, a požadovaná likvidita.

Rozhodující je stanovení vhodného produktového portfolia dle aktuálních potřeb a budoucích cílů, počet využitých finančních nástrojů není klíčový. Škála zvolených produktů by měla odpovídat jednotlivým životním etapám, finančním možnostem, plánovaným cílům, očekávanému věku odchodu do penze a požadované výši příjmů.

Hodnotit vybrané produkty a jejich vhodnost obecně není jednoduché, z důvodu častých změn a množství nabízených různých alternativ daných produktů.

S ohledem na strukturu výdajů českých domácností, kde značná část prostředků je vynakládána na bydlení cca 19,5 % (ČSÚ, 2015). Představuje investice do vlastního bydlení jednu z nejefektivnějších variant, jak se zajistit na stáří. Ta však zpravidla znamená závazek v řádu tisíců i desetitisíců korun měsíčně na několik desítek let, avšak přináší výhody v podobě nižších nákladů na bydlení. Zároveň ji lze považovat za uchovavatele

hodnoty a alternativu zhodnocení takto uložených prostředků, z důvodu jejich dlouhodobě rostoucích cen.

Jako výhodný produkt lze stále doporučit, vzhledem k možnosti čerpání řady výhod, i stavební spoření, kde optimální výši měsíčního vkladu představuje částka 1 700 – 1800 Kč. Naspořenou částku je možné po šesti letech využít, což je hlavní výhoda oproti III. pilíři, kde klient na veškeré prostředky dosáhne až v 60 letech.

Další možnosti zkoumané v rámci této práce, vzhledem k množství disponibilních prostředků většiny obyvatel, lze označit jako nadstavbové, neboť se zpravidla jedná o alternativy, které vyžadují větší objem finančních prostředků, delší časový horizont, případně jsou i rizikovější a jejich výnosnost je nejistá.

Obecně je vhodné vložit prostředky do alternativ, jež přinášejí tzv. pasivní příjem. Jako příklad lze uvést akcie, které zpravidla přinášejí pravidelnou dividendu, ale na druhou stranu i vyšší míru rizika. Investování do nemovitostí a pozemků je vhodné především pro osoby s větším množstvím volného kapitálu, ale zároveň slouží jako vhodný zdroj k uchování hodnoty. Navíc jejich cena za posledních několik let výrazně vzrostla, což lze očekávat i do budoucnosti.

6 Závěr

Stávající důchodový systém má své počátky v polovině devadesátých let. Od té doby došlo v jeho fungování k zcela zásadním reformám. Výsledkem však není srozumitelný a funkční důchodový systém. Současná podoba českého penzijního systému díky své složitosti i nadále zůstává pro značnou část veřejnosti zcela nesrozumitelná a netransparentní. Stále převažuje redistribuce sociálního charakteru nad pojistnými prvky. To lze považovat za jeden z důvodů, proč občané ČR ve větší míře neřeší svoji budoucnost z hlediska finančního zajištění na stáří.

Nutnost provedení změn je nevyhnutelná vzhledem k neustále se prohlubujícímu schodku důchodového účtu (rok 2014 21,9 mld. Kč a 2015 28,2 mld. Kč, MF ČR), který souvisí se stávající demografickou situací. V otázce potřeby provedení důchodové reformy je, jak politická, tak i celospolečenská shoda, ale názory na konkrétní podobu důchodového systému jsou značně odlišné. V obecné rovině lze konstatovat, že neexistuje ideální penzijní systém, avšak je třeba hledat kompromisní řešení, jak již učinily i jiné státy například Norsko. Jako stěžejní kritéria pro fungující penzijní systém lze označit: stabilitu související se zárukou dlouhodobosti trvání a bezpečnost vyplývající z dostatečného množství potřebných finančních prostředků. Navržená opatření je nutné pravidelně korigovat vzhledem k stávajícímu demografickému vývoji a výkonosti ekonomiky. Prvotním klíčovým krokem je určit jeho konkrétní podobu a způsob financování. Lze rozhodně doporučit systém složený ze tří pilířů, který umožňuje lepší diverzifikaci rizika a větší variabilitu.

I. pilíř je vhodné ponechat i do budoucna, aby zajistil jistotu alespoň částečného zdroje prostředků v penzi. Penze z I. pilíře vzhledem k principu pay as you go budou vypláceny penzistům i nadále. Otázkou však je, v jaké výši, při ponechání jeho současné podoby lze očekávat jejich razantní pokles oproti stávajícímu relativně vysokému náhradovému poměru, jež je vysoký především u nízkopříjmových skupin a který má Česká republika vyšší ve srovnání s řadou zemí OECD a EU. To lze také označit jako jeden z důvodů, společně s vysokou sazbou sociálního (důchodového) pojištění a nízkou úrovní platů, k malé ochotě značné části obyvatel odkládat další vlastní prostředky na důchod.

Reformní tzv. **II. pilíř** – důchodové spoření měl nabídnout vhodnou alternativu pro individuální spoření, avšak byl po velmi krátké době zrušen. Lze jednoznačně

doporučit vytvoření nového II. pilíře. Stěžejní je nabídnout produkty, které by motivovaly především mladé lidi ke spoření a produkty, jež by vedly k podpoře spoření rodin s dětmi. Jako příklad lze uvést nižší sazby pojistného a daňové bonusy.

Za hlavní problém tzv. **III. pilíře** – doplňkového penzijního spoření lze považovat v průměru nízké měsíční úložky 731 Kč (MF ČR, 2016), a z toho plynoucí nedostačující celkový objem naspořených prostředků cca 80 000 Kč (MF ČR, 2015). Je vhodné z dlouhodobého hlediska výši vkladu upravovat vzhledem k věku, příjmu a možnostem čerpání státní podpory (až 2760 Kč/rok/2016) a daňového zvýhodnění (až 12 000 Kč/rok/2016). To se však v praxi příliš nevyužívá.

Varianta, jak zhodnotit vlastní prostředky, tak aby je bylo možné využít v penzi, existuje celá řada. Klíčovými faktory při rozhodování však zůstává množství disponibilních prostředků, časový horizont, míra rizika, kterou je investor ochoten podstoupit, a požadovaná likvidita.

S ohledem na strukturu výdajů českých domácností, kde značná část prostředků je vynakládána na bydlení cca 19,5 % měsíčně (ČSÚ, 2015). Představuje investice do vlastního bydlení jednu z nejefektivnějších variant, jak se zajistit na stáří, neboť slouží i jako uchovatel hodnoty. Jako výhodný produkt lze stále doporučit, vzhledem k možnosti čerpání řady výhod, stavební spoření. Doplňkové penzijní spoření nabízí celou řadu zvýhodnění a podpor, přesto jej však lze doporučit především osobám, kterým přispívá zaměstnavatel a osobám vyššího věku, které tak mohou využít jeho maximálních výhod.

Další zkoumané varianty v rámci této práce s ohledem na množství disponibilních prostředků většiny obyvatel lze označit jako nadstavbové. Obecně je však vhodné doporučit produkty, které mohou sloužit jako zdroj pasivních příjmů.

7 Seznam použitých zdrojů

Seznam literatury:

BEZDĚK, Vladimír. *Penzijní systémy obecně i v kontextu české ekonomiky: Současný stav a potřeba reformy* [online]. První. Praha: ČNB, 2000, 62 s. [cit. 2016-10-10]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/en/research/research_publications/mp_wp/download/vp2500.pdf

CIPRA, Tomáš. *Penze: kvantitativní přístup*. 1. vyd. Praha: Ekopress, 2012, ix, 409 s. ISBN 978-80-86929-87-3.

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Statistická ročenka České republiky*. První. Praha: SLON, spol. sr.o., 2015, 800 s. ISBN 978-80-250-2638-0.

FILIP, Miloš a Roman POSPÍŠIL. *Finanční poradenství: co s tou penzí*. 1. vyd. Praha: Institut pro finanční poradenství, 2013a, 135 s. ISBN 978-809-0545-700.

FILIP, Miloš a Roman POSPÍŠIL. *Investiční poradenství: co s tou krizí*. 1. vyd. Praha: Institut pro finanční poradenství, 2013b, 232 s. ISBN 9788090545717.

HINDLS, Richard, Stanislava HRONOVÁ, Jan SEGER a Jakub FISCHER. *Statistika pro ekonomy*. 8. Praha: Profesional publishing, 2007, 420 s. ISBN 978-80-86946-43-6.

JANDA, Josef. *Spořit nebo investovat?*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011a, 167 s. Finance pro každého. ISBN 978-80-247-3670-9.

JANDA, Josef. *Zajištění na stáří: jak se co nejlépe připravit na podzim života*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012b, 197 s. Finance pro každého. ISBN 978-80-247-4400-1.

JÍLEK, Josef. *Akciové trhy a investování*. 1. Praha: GRADA Publishing, 2009, 656 s. ISBN 978-80-247-2963-3.

KACZOR, Pavel. *Sociální politika a sociální systém ČR*. Vydání první. Praha: Oeconomica, nakladatelství VŠE, 2015, 270 s. ISBN 9788024520964.

KREBS, Vojtěch et al. *Sociální politika*. 6. přepracované a aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 568 s. ISBN 978-80-7478-921-2.

LOUŽEK, Marek. *Důchodová reforma*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2014, 100 s. ISBN 978-802-4626-123.

LUKÁŠ, Vojtěch a Petr KIELAR. *Stavební spoření a stavební spořitelny*. Vyd. 2. Praha: Ekopress, 2014, 132 s. ISBN 978-80-87865-05-7.

PARTNERS, *Jak ovládnout své peníze: finanční plánování pro každého*. 1. vyd. Brno: BizBooks, 2013, 227 s. Partners (BizBooks). ISBN 9788026501275

PIKORA, Vladimír a Markéta ŠICHTAŘOVÁ. *Všechno je jinak, aneb, Co nám neřekli o důchodech, euru a budoucnosti*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 224 s. ISBN 978-80-247-4207-6.

RUBEŠ, Lukáš. *Doplňkové penzijní spoření a důchodové spoření: pro finanční poradce, zaměstnavatele a budoucí důchodce*. Úvaly: Systemia, c2013, 137 s. ISBN 978-802-6038-924.

SHILLER, Robert J. *Investiční horečka: iracionální nadšení na kapitálových trzích*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010, 293 s. Investice. ISBN 978-80-247-2482-9.

SYROVÝ, Petr. *Jak si spořit na důchod: zorientujte se v důchodové reformě*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012, 152 s. Finance (Grada). ISBN 978-80-247-4479-7.

ŠICHTAŘOVÁ, Markéta. *Jak to vidí Šichtařová: aneb co nám neřekli o migraci, důchodech a naší budoucnosti*. První. Praha: Tiskárny Havlíčkův Brod, a.s., 2016, 300 s. ISBN 978-80-905564-6-1.

ŠIROKÝ, Jan a kol. *Tvoříme a publikujeme odborné texty*. První. Brno: Computer Press, 2011, 208 s. ISBN 978-80-251-3510-5.

ŠOBA, Oldřich, Martin ŠIRŮČEK a Roman PTÁČEK. *Finanční matematika v praxi*. 1. vyd. Praha: Grada, 2013, 300 s. Partners. ISBN 978-80-247-4636-4.

ŠUBRT, Bořivoj, at al. *Abeceda mzdové účetní*. 26. aktualizované vydání. Praha: Anag, 2016, 623 s. ISBN 978-80-7263-990-8.

VOSTATEK, Jaroslav. *Penzijní teorie a politika*. Vydání první. V Praze: C.H. Beck, 2016, 288 s. Beckova edice ekonomie. ISBN 9788074005718.

VOSTATEK, Jaroslav, Peter ZBORNÍK a Tomáš FIALA. *Návrh penzijní reformy: (verze s NDC)*. Vyd. 1. Praha: CESTA - Centrum pro sociálně-tržní ekonomiku a otevřenou demokracii, 2012, 18 s. Analýzy (CESTA - Centrum pro sociálně-tržní ekonomiku a otevřenou demokracii). ISBN 9788090513433.

Legislativní dokumenty:

Česko. Zákon č. 42/1994 ze dne 21. března 1994, Zákon o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením

Česko. Zákon č. 155/1995 ze dne 4. srpna 1995, Zákon o důchodovém pojištění

Česko. Zákon č. 427/2011, ze dne 25. října 2012, Zákon o doplňkovém penzijním spoření

Česko. Zákon č. 399/2012, ze dne 27. listopadu, 2012, Zákon o změně zákonů v souvislosti s přijetím zákona o pojistném na důchodové spoření

Česko. Zákon č. 403/2012, ze dne 25. října 2012, kterým se mění zákon č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření, a další související zákony

Oficiální dokumenty:

Česká správa sociálního zabezpečení. *Příručka budoucího důchodce: Důležité informace o starobním důchodu* [online]. První. Praha: Česká správa sociálního zabezpečení, 2016, 50 s. [cit. 2016-08-27]. ISBN 978-80-87039-45-8. Dostupné z: http://www.cssz.cz/NR/rdonlyres/160DF707-BB8D-417A-A87F-5C13D491812A/0/PBD_2016.pdf

MINISTERSTVO FINANČÍ, České republiky. *Státní rozpočet 2016 v kostce*. První. Praha: Ministerstvo financí, 2016, 122 s. ISBN 978-80-85045-85-7.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ, *Slovník sociálního zabezpečení 2015*. První. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2015, 130 s. ISBN 978-80-7421-114-0.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Strategie sociálního začleňování 2014 - 2020*. Praha, 2014, 88 s. ISBN 978-80-7421-080-8.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ, Odbor sociálního pojištění. *Ministerstvo práce a sociálních věcí: Pojistněmatematická zpráva o důchodovém pojištění 2014*. 2015.

OECD, Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj. *Pensions at a Glance 2015: OECD and 20G indicators* [online]. šesté. OECD: OECDpublishing, 2015, 376 s. [cit. 2016-10-10]. ISBN 978-92-64-24063-6. Dostupné z: dx.doi.org/10.1787/pension_glance-2015-en.

Elektronické dokumenty:

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Demografická ročenka České republiky 2015*. První. Praha, 2016, 341 s. ISBN 978-80-250-2722-6. Dostupné také z: <https://www.czso.cz/csu/czso/demograficka-rocenka-ceske-republiky>

ČSSZ. ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. *Statistická ročenka z oblasti důchodového pojištění 2014*. První vydání. Praha, 2015. ISBN 978-80-87039-42-7.

ČSSZ. ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. *Statistická ročenka z oblasti důchodového pojištění 2015*. První vydání. Praha, 2016. ISBN 978-80-87039-47-2.

MUSILOVÁ, Zdeňka, Milan ŠLAPÁK a Martin HOLUB. *Zaměstnanecká schémata penzijního pojištění ve vybraných státech EU, Švýcarska a USA* [online]. 1. Praha: VÚPSV, 2011 [cit. 2016-09-20]. ISBN 978-80-7416-087-5. Dostupné z: http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_333.pdf

POTUČEK, Martin. *Česká důchodová reforma: konceptuální tápání, politické váhání: Odborná komise pro důchodovou reformu* [online]. In: . 2016 [cit. 2016-11-10]. Dostupné z: <http://www.duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2016/10/M.-Pot%25%AF%24%8Dek-%24%8Cesk%C3%A1-d%25%AFchodov%C3%A1-reforma-konceptu%C3%A1ln%C3%AD-t%C3%A1p%C3%A1n%C3%AD-politick%C3%A9-v%C3%A1h%C3%A1n%C3%AD.pdf>

Senioři: Měsíčník Českého statistického úřadu. *Statistika a my: Měsíčník Českého statistického úřadu*. Praha, 2016, **6**,(1.), 20-28. DOI: https://www.czso.cz/csu/czso/statistika_-_my. ISSN 1804-8765.

Statistisches Jahrbuch: Statistisches Bundesamt [online]. 2016 [cit. 2016-11-09]. Dostupné z: <https://www.destatis.de/DE/Publikationen/StatistischesJahrbuch/StatistischesJahrbuch.html>

VOSTATEK, Jaroslav. *Možné cesty rozvoje českých osobních penzí: Studie pro MPV* [online]. In: . 2016, s. 49 [cit. 2016-11-10]. Dostupné z: <http://www.duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2016/09/J.-Vostatek-Mo%25%BEen%C3%A9-cesty-rozvoje-%24%8Desk%C3%BDch-osobn%C3%ADch-penz%C3%AD-srpen-2016.pdf>

Internetové zdroje:

Asociace penzijních společností ČR: Vybrané ekonomické ukazatele [online]. [cit. 2016-11-10]. Dostupné z: <http://www.apfcr.cz/cs/vybrane-ekonomicke-ukazatele/>

Bankovní gramotnost: Doplnkové penzijní spoření. *Bankovní gramotnost: Doplnkové penzijní spoření* [online]. [cit. 2016-10-11]. Dostupné z: http://www.bankovniagramotnost.cz/gramotnost_nesu-bance-penize_penzijni-pripojisti

Česká správa sociálního zabezpečení: Důchodové pojištění [online]. 2016 [cit. 2016-10-18]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz>

Česká správa sociálního zabezpečení: Informativní výpočet starobního důchodu [online]. [cit. 2016-11-10]. Dostupné z: <https://portal.cssz.cz/web/portal/duchodova-kalkulacka>

Česká správa sociálního zabezpečení: Otevřená data [online]. 2016 [cit. 2016-11-10]. Dostupné z: <https://data.cssz.cz/web/otevrena-data>

Český statistický úřad: Statistiky [online]. 2016 [cit. 2016-10-18]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/statistiky>

ČEZ.CZ: Pro investory. *Skupina ČEZ* [online]. [cit. 2016-11-23]. Dostupné z: <https://www.cez.cz/cs/pro-investory/akcie.html>

Důchodová komise: Odborná komise pro důchodovou reformu [online]. [cit. 2016-11-10]. Dostupné z: <http://www.duchodova-komise.cz/>

FARMY.CZ: Půda nad zlato. Ceny zemědělských pozemků v Česku strmě rostou [online]. Česká televize, 2016 [cit. 2016-11-19]. Dostupné z: http://farmy.cz/clanek.php/clanek_20161006-Ceska-televize-Puda-nad-zlato.html

FINANCE.CZ: důchody a dávky [online]. [cit. 2016-09-29]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/duchody-a-davky/kalkulacky-a-aplikace/>

Finance.cz: investování [online]. [cit. 2016-10-21]. Dostupné z: <http://investice.finance.cz/zacinajici-investor/principy-obchodovani/psychologie/>

GOLA, Petr. *Finance.cz: Důchody a dávky* [online]. 2016 [cit. 2016-11-09]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/duchody-a-davky/>

GOLEMFİNANCE: komplexní hypoteční kalkulačka [online]. [cit. 2016-11-11]. Dostupné z: <http://www.golemfinance.cz/cz/komplexni-hypotecni-kalkulacka>

Informační centrum vlády: Důchodová reforma [online]. [cit. 2016-11-10]. Dostupné z: <http://icv.vlada.cz/cz/duchodova-reforma/>

KIELAR, Petr. *MESEC.CZ: Jak výhodné je dnes stavební spoření* [online]. 2016, 2016-05-27 [cit. 2016-11-22]. Dostupné z: <http://www.mesec.cz/clanky/jak-vyhodne-je-dnes-stavebni-sporeni/>

KONEČNÁ, Jana a Alena KONEČNÁ. *Důchody a důchodci: Kdy a za kolik do důchodu* [online]. 2016 [cit. 2016-10-18]. Dostupné z: <http://duchody-duchodci.cz/>

KOHOUTOVÁ, Zuzana. *FINANCE.IDNES.CZ. IDNES.CZ* [online]. 2012. [cit. 2016-11-28]. Dostupné z: http://finance.idnes.cz/stribro-jako-investice-078-/inv.aspx?c=A120423_120247_inv_zuk

Ministerstvo financí ČR: Soukromé penzijní systémy [online]. [cit. 2016-11-10]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/soukrome-penzijni-systemy>

Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky: Důchody [online]. 2016 [cit. 2016-10-18]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/4693>

Ministerstvo práce a sociálních věcí: Důchodové pojištění [online]. [cit. 2016-11-10]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/3>

NN PENZIJNÍ SPOLEČNOST. *Doplňkové penzijní spoření: kalkulačka* [online]. [cit. 2016-11-09]. Dostupné z: <https://penze.nn.cz/doplnkove-penzijni-sporeni/doplnkove-penzijni-sporeni/>

Patria.cz: Úvod do investování. PATRIA ONLINE: patria.cz [online]. [cit. 2016-11-19]. Dostupné z: <https://www.patria.cz/akademie/uvod-do-investovani-proc-investovat.html>

SKALKOVÁ, Olga a Jiří HOVORKA. *HOSPODÁŘSKÉ NOVINY. Výnosy penzijních fondů loni klesly, ale inflaci překonaly. Nejlépe si vedla Allianz* [online]. 2016. [cit. 2016-

11-10]. Dostupné z: <http://byznys.ihned.cz/c1-65167470-vynosy-penzijnich-fondu-loni-klesly-ale-inflaci-prekonaly-nejlepe-si-vedla-ceska-sporitelna>

SROVNAVAC.CZ: penzijní fondy srovnání [online]. [cit. 2016-11-20]. Dostupné z: <http://www.srovnovac.cz/penzijni-fondy-srovnani>

STAVEBKY.CZ: kalkulátor stavebního spoření [online]. 2016 [cit. 2016-11-01]. Dostupné z: <http://www.stavebky.cz/kalkulator-stavebniho-sporeni/>

STEHLÍK, Josef. *WEB4TRADER.CZ: Orná půda v České republice stále zdražuje* [online]. 2016. [cit. 2016-11-23]. Dostupné z: <https://www.web4trader.cz/orna-puda-v-ceske-republice-stale-zdrazuje/>

TRAXLER, Jan. Kam spořit na důchod. In: *FINEZ.CZ* [online]. 2012 [cit. 2016-11-11]. Dostupné z: <http://www.finez.cz/odborne-clanky/jak-investovat/kam-sporit-na-duchod-1-cast-slepice-a-vajicka>

TRAXLER, Jan. *PENIZE.CZ: Analýza: Kolik bych si měl spořit na důchod* [online]. 2016 [cit. 2016-11-18]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/investice/312974-analyza-kolik-bych-si-mel-sporit-na-duchod>

TRAXLER, Jan. Existuje alternativa?: Investice do půdy v Česku. *PENIZE.CZ* [online]. 2014 [cit. 2016-11-20]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/investice/287960-existuje-alternativa-investice-do-pudy-v-cesku>

VLKOVÁ, Jitka. *Idnes.cz: Bilance druhého pilíře: fondy prohrály. Strádatelé jednoznačně vydělali.* [online]. 10.10. 2016. Praha: Mladá fronta, 2016 [cit. 2016-10-21]. Dostupné z: http://ekonomika.idnes.cz/bilance-druheho-pilire-fondy-prohraly-dxl-ekonomika.aspx?c=A161010_2278156_ekonomika_rts

ZDRAŽIL, Tomáš. *INVESTREE.CZ: pasivní příjem (ne)existuje* [online]. 2016 [cit. 2016-11-27]. Dostupné z: <http://investree.cz/pasivni-prijem-existuje/>

8 Přílohy

Příloha 1 Důchodový věk dle pravidel platných v roce 2016

Rok narození	Důchodový věk činí (roků + kalendářních měsíců) u					
	mužů	žen s počtem vychovaných dětí				
		0	1	2	3-4	5 a více
1936	60+2	57	56	55	54	53
1937	60+4	57	56	55	54	53
1938	60+6	57	56	55	54	53
1939	60+8	57+4	56	55	54	53
1940	60+10	57+8	56+4	55	54	53
1941	61	58	56+8	55+4	54	53
1942	61+2	58+4	57	55+8	54+4	53
1943	61+4	58+8	57+4	56	54+8	53+4
1944	61+6	59	57+8	56+4	55	53+8
1945	61+8	59+4	58	56+8	55+4	54
1946	61+10	59+8	58+4	57	55+8	54+4
1947	62	60	58+8	57+4	56	54+8
1948	62+2	60+4	59	57+8	56+4	55
1949	62+4	60+8	59+4	58	56+8	55+4
1950	62+6	61	59+8	58+4	57	55+8
1951	62+8	61+4	60	58+8	57+4	56
1952	62+10	61+8	60+4	59	57+8	56+4

Rok narození	Důchodový věk činí (roků + kalendářních měsíců) u					
	mužů	žen s počtem vychovaných dětí				
		0	1	2	3-4	5 a více
1953	63	62	60+8	59+4	58	56+8
1954	63+2	62+4	61	59+8	58+4	57
1955	63+4	62+8	61+4	60	58+8	57+4
1956	63+6	63+2	61+8	60+4	59	57+8
1957	63+8	63+8	62+2	60+8	59+4	58
1958	63+10	63+10	62+8	61+2	59+8	58+4
1959	64	64	63+2	61+8	60+2	58+8
1960	64+2	64+2	63+8	62+2	60+8	59+2
1961	64+4	64+4	64+2	62+8	61+2	59+8
1962	64+6	64+6	64+6	63+2	61+8	60+2
1963	64+8	64+8	64+8	63+8	62+2	60+8
1964	64+10	64+10	64+10	64+2	62+8	61+2
1965	65	65	65	64+8	63+2	61+8
1966	65+2	65+2	65+2	65+2	63+8	62+2
1967	65+4	65+4	65+4	65+4	64+2	62+8
1968	65+6	65+6	65+6	65+6	64+8	63+2
1969	65+8	65+8	65+8	65+8	65+2	63+8
1970	65+10	65+10	65+10	65+10	65+8	64+2
1971	66	66	66	66	66	64+8
1972	66+2	66+2	66+2	66+2	66+2	65+2
1973	66+4	66+4	66+4	66+4	66+4	65+8
1974	66+6	66+6	66+6	66+6	66+6	66+2
1975	66+8	66+8	66+8	66+8	66+8	66+8
1976	66+10	66+10	66+10	66+10	66+10	66+10
1977	67	67	67	67	67	67

Zdroj: ČSSZ, Příručka budoucího důchodce 2016

Příloha 2 Výhody a nevýhody tří pilířového systému

	1. pilíř	2. pilíř	3. pilíř
	základní důchodové pojištění	důchodové spoření	doplňkové penzijní spoření
provozovatel	Stát	soukromé penzijní společnosti	soukromé penzijní společnosti
systém	průběžný systém	fondový systém	fondový systém
vstup	povinný vstup	dobrovolný vstup	dobrovolný vstup
výstup	výstup nelze	výstup nelze	výstup lze
způsob financování	sociální pojištění	pevně stanovená výše příspěvků z HM, sociální pojištění	příspěvky účastníka, případně i zaměstnavatele a státu
výhody	státem spravovaný systém	dobrovolný vstup	dobrovolný vstup
	dávky mandatorním výdajem	prostředky patří konkrétnímu účastníkovi	možnost kdykoliv ukončit
	pojistné placeno dle příjmů	prostředky součástí dědictví	prostředky patří konkrétnímu účastníkovi
	zajištění penzí i slabším - solidarnost	příspěvek prostředků z důchodového pojištění	výši příspěvku určuje účastník sám - lze měnit
	možnost pružné reakce	výběr investiční strategie, možnost její změny	alternativa příspěvku od zaměstnavatele
	nedochází ke kapitálovým ztrátám		možnost výběru naspořených najednou
			zhodnocení peněz dle vybrané strategie
			úspory součástí dědictví
			nízké poplatky
			možnost předdůchodu až o 5 let dříve
nevýhody	politické riziko - změny parametrů	nelze vystoupit	vývoj kapitálových trhů
	povinná účast	omezení zahájení spoření	stabilita penzijní společnosti
	ekonomické riziko - vývoj	riziko vývoje kapitálových trhů	riziko nízkých úložek
	demografické riziko - vývoj	riziko stability penzijních společností	
	riziko efektivity - výběr prostředků	snížení procentní výměry	
	odvedené prostředky – nelze nárokovat		
	míra solidarity		

Zdroj: Vlastní zpracován

Příloha 3 Hospodaření systému důchodového pojištění v letech 1996 – 2015

rok	příjmy pojistného DP	výdaje na dávky DP	výdaje na správu DP	saldo hospodaření
1996	133,927	126,797	2,746	4,384
1997	146,333	150,231	2,617	-6,516
1998	156,338	166,119	2,711	-12,493
1999	161,827	177,849	3,423	-19,445
2000	170,457	186,852	3,263	-19,658
2001	185,953	201,111	3,343	-18,501
2002	198,424	213,648	3,685	-18,909
2003	209,624	225,833	3,703	-19,912
2004	243,276	230,897	4,053	8,326
2005	258,327	247,39	4,377	6,56
2006	276,913	272,911	4,866	-0,864
2007	304,934	289,855	5,182	9,897
2008	320,028	312,532	4,898	2,598
2009	310,31	339,788	7,35	-36,828
2010	317,881	346,212	7,286	-35,617
2011	328,005	368,069	5,289	-45,353
2012	332,101	382,031	5,023	-26,174
2013	332,598	382,773	4,924	-29,262
2014	342,076	385,845	5,101	-21,992
2015	361,612	395,219	5,3	-28,207

Zdroj: MF ČR, vlastní zpracování

Příloha 4 Vývoj vybraných ukazatelů penzijního připojištění a doplňkového penzijního spoření v letech 2006 – 2016 (1.pololetí)

rok	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016 (1. pol.)
celkový počet smluv	3 359 645	3 936 357	4 207 236	4 394 522	4 527 774	4 565 741	5 134 852	4 964 344	4 803 134	4 643 016	4 587 385
přírůstek v %		9,5	6,9	4,5	3	0,8	12,5	-3,3	-3,2	-3,3	-1,2
počet nových smluv	558 629	586 310	590 490	524 867	495 516	457 033	1 128 020	77 771	145 841	156 062	101 805
smlouvy s příspěvky zaměstnavatele	1 028 850	1 129 618	1 222 639	1 261 525	1 284 736	1 271 934	1 317 563	1 352 461	1 354 485	1 362 283	1 374 405
státní příspěvky v mld. Kč.	4,162	4,651	5,088	5,347	5,510	5,602	5,913	6,681	6,847	6,803	3,411
přírůstek v %		11,7	9,4	5,1	3,1	1,7	5,6	16	-0,2	-0,7	-49,9
průměrný měsíční státní příspěvek	102	104	105	105	105	105	108	117	120	124	126
příspěvky účastníků v mld. Kč.	17,607	20,211	21,887	22,955	23,218	23,426	25,493	33,306	32,897	32,667	16,207
přírůstek v %		14,8	8,3	4,9	1,1	0,9	8,8	30,6	-1,2	-0,7	-50,2
průměrný měs. příspěvek účastníka	431	450	451	444	440	442	465	570	579	598	605

Zdroj: MF ČR, vlastní zpracování

Příloha 5 Náhradový poměr – poměr výše důchodu k průměrné čisté mzdě ve vybraných státech v roce 2014

země	náhradový poměr v %		
	0,5	1	1,5
Austrálie	88,6	58	45,9
Belgie	64,2	60,9	49,1
Česká republika	93,1	63,8	51,9
Dánsko	103,2	66,4	57,2
Estonsko	76,1	59,8	53,5
Francie	66,9	67,7	62
Chile	48,7	37,7	38
Irsko	70,1	42,2	32,5
Island	90,5	76,7	76,3
Itálie	82,2	79,7	81,6
Japonsko	53,3	40,4	35,5
Kanada	58,5	47,9	34,1
Korea	64,3	45	34,4
Lucembursko	98,4	88,6	83,7
Maďarsko	89,6	89,6	89,6
Mexiko	35,5	28,4	28,1
Německo	53,4	50	49
Nizozemsko	101,3	95,7	94,1
Norsko	80,1	60,2	48,6
Nový Zéland	80,8	43	30,4
Polsko	54	52,8	52,4
Portugalsko	87,7	89,5	88,4
Rakousko	92,1	91,6	88,9
Řecko	82,9	72,9	73,3
Slovenská republika	84	80,6	79,4
Slovinsko	57,6	57,4	55,1
Spojené státy americké	54,3	44,8	38,9
Španělsko	89,1	89,5	89,3
Švédsko	56,7	55,8	70,1
Švýcarsko	61,4	46,9	31,5
Turecko	98	104,8	109,9
Velká Británie	51,7	28,5	20,3
OECD 34	74,1	63,2	58,5
EU 28	80,7	70,9	66,4

Zdroj: Pensions at a Glance 2015, vlastní zpracování